

ÅRSRAPPORT 2016

Kunnskap og råd for rike og rene hav- og kystområder

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET

Foto: stock.adobe.com

HAVFORSKNINGSINSTITUTTET

T: +47 55 23 85 00

E: post@imr.no

w: www.imr.no

A: Nordnesgaten 50
5005 Bergen
Norway

Forsidebilde: Forskningsfartøyet Johan Hjort på vei til skreitokt i Vesterålen.

Foto: Havforskningsinstituttet.

Design og grafisk produksjon: Bergen Grafisk AS

INNHALDSFORTEGNELSE

1. LEDERS BERETNING	4
2. INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL	6
2.1 Havforskningsinstituttets virksomhet og samfunnsoppdrag	6
2.2 Organisasjon og ledelse	8
2.3 Utvalgte hovedtall	9
3. ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	12
3.1 Samlet vurdering av måloppnåelse	12
3.2 Resultater og måloppnåelse per delmål	13
3.2.1 Levere forskningsbaserte råd og tjenester	13
3.2.2 Levere internasjonalt ledende forskning	19
3.2.3. Samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data om marine økosystemer	24
3.3 Effektiv ressursbruk	29
3.3.1 Infrastruktur	30
3.3.2 Måltrettet kompetanseforvaltning	33
3.3.3. God og tilpasset formidling av forskningsresultater	35
3.4 Ressursbruk i virksomheten	36
4. STYRING OG KONTROLL AV VIRKSOMHETEN	39
4.1 Overordnet erklæring om opplegget for styring og kontroll	39
4.2 Øvrige forhold av betydning for departementets styring og kontroll med virksomheten	39
4.2 Forhold hvor departementet har bedt om særskilt rapportering og fellesføringer	40
5. VURDERING AV FREMTIDSUTSIKTER	42
6. ÅRSREGNSKAPET	44
6.1 Årsregnskapet 2016 - ledelseskomentarar	44
6.2 Virksomhetsregnskapet	45
6.3 Bevilgningsrapportering	60
6.4 Artskontorrapportering	62
VEDLEGG 1	64

Havforskningsinstituttets direktør professor Sissel Rogne.
Foto: Paul S. Amundsen

1. LEDERS BERETNING

Jeg har nå hatt den store glede av å være direktør på Havforskningsinstituttet gjennom et helt år. Det har vært et godt år! Havforskningsinstituttet har et bredt arbeidsfelt. Vi skal bidra med kunnskap og råd for rene og rike hav- og kystområder inn i evigheten. Det betyr at vi skal gi vurdering av effekter av fiskeri, havbruk, gruve- og oljeindustri på de marine økosystemene, samtidig som vi skal legge kunnskapsgrunnlaget for høy og stabil produksjon av oppdrettsfisk og høsting av marine ressurser. På denne måten bidrar vi til en bærekraftig næringsutvikling langs kysten.

Økonomien ved instituttet er god. Samlet omsetning på instituttet i 2016 var på 1.124 mill. kr, med et negativt resultat på 1,1 mill kr rapportert etter periodisert regnskap. Ved utgangen av 2016 er vi 743 tilsatte (788 med de deltidsansatte) ved Havforskningsinstituttet. Om lag halvparten av midlene er benyttet til lønn og personalkostnader. 2016 har særlig vært preget av store investeringer innen marin infrastruktur. Forskningsfartøyene er en avgjørende forutsetning for Havforskningsinstituttets arbeid, som bl.a. omfatter å gi forvaltningsråd på 54 ulike høstbare bestander. Dette er et svært ressurskrevende arbeid, og omtrent halvparten av vårt budsjett går

med til dette. Havforskningsinstituttet ble i statsbudsjettet for 2016 tildelt 100 mill kr til nødvendig opprusting av forskningsfartøyene. Tildelingen var motkonjukturmidler som også skulle bidra til norsk sysselsetting, og arbeidet er gjennomført ved norske verft og bedrifter. Samtidig som vi fikk viktige oppgraderinger på fartøyene våre, fikk vi også et nytt fartøy. I desember 2016 ble det nye forskningsfartøyet ”Dr. Fridtjof Nansen” levert fra verftet Astilleros Gondan i Spania. Den gamle Dr. Fridtjof Nansen ble rehabilitert og omdøpt ”Kristine Bonnevie”, og er nå klar for nye arbeidsoppgaver langs kysten. Det ble overført 62,4 mill kr fra 2015, og vi fikk bevilget 148,4 mill kr over fiskeforskningsavgiften som ble benyttet til ekstra tokt og forskning knyttet våre fiskeriresurser. Kvalitetssikring av fartøydrift har også vært et satsingsområde i 2016. Rederiavdelingen ble sertifisert for kvalitet og miljø med ISO 9001 (Kvalitetsstyring) og 14001 (Miljøstyring) i januar 2016. For øvrig er jeg stolt av at vi er klassifisert som miljøfyrtårn. Våre forskningsstasjoner er veldrevet og har en effektiv utnyttelse av kar- og merder.

Alle vil ha vekst, men ikke alle kan få det. I første halvår av 2016 var det mange harde diskusjoner om vår forskning og rådgivning. Faglige diskusjoner hilser vi alltid velkommen fordi vår forskning og rådgivning legger det naturfaglige grunnlaget for politiske beslutninger. Havforskningsinstituttet har derfor vært til stede der næringen er. Vi har arbeidet med å være mer synlig og tydelig

med å forklare våre forskningsresultater og råd. Når vi har gitt våre råd, er det politikere og andre beslutningstakere som avgjør om de vil lytte til dem, og som bestemmer hvilken politikk og hvilke regelverk som skal utformes.

God kystsoneforvaltning er essensielt for en bærekraftig havbruksnæring, en avgjørende forutsetning for Marin masterplans ambisjon om vekst i havbruk og marin sektor. Det er nylig innført et nytt system ("trafikklyssystemet") for å vurdere den miljømessige bærekraften innen 13 ulike produksjonsområder langs kysten. Muligheten for videre vekst i lakseproduksjonen i et område vil i hovedsak basere seg på lakselusituasjonen hos villaks og sjøørret i området. Havforskningsinstituttet overvåker situasjonen ved å samle inn lusedata fra oppdrettsanlegg og lusestatus på vill laksefisk. Forskerne våre legger ned et stort arbeid i samarbeid med elleve andre forskningsinstitusjoner i å utvikle kunnskap og modeller som skal danne grunnlaget for trafikklyssystemet for vekst i oppdrettsnæringen. I tillegg vil jeg fremheve arbeidet med "Risikovurdering norsk fiskeoppdrett" som beskriver kunnskapsstatus knyttet til miljøvirkninger av havbruk, vurderer miljøtilstanden på kysten i relasjon til havbruk samt vurderer fiskevelferd i lakseoppdrett.

Hav- og kystøkosystemene våre endrer seg med stor hastighet grunnet klimaendringer. Det må også vårt toktprogram ta hensyn til. Vi skal dekke svært store havområder og en kompleks og lang kyst for å fange opp tilstand og bestandsdynamikk, slik at vi gir riktige kvoteråd og vurderinger av havets og fjordenes helse. Vi har derfor et omfattende samarbeid med fiskeflåten i tillegg til egne tokt, for å samle data. Halvparten av våre omlag 1955 tokt døgn er på innleide fartøy. I tillegg til dette kommer den store referanseflåten av fiskefartøy som leverer data til Havforskningsinstituttet. Når det gjelder innleide fartøy har vi inngått 4-årige leieavtaler med fem fartøy for seks viktige tokt for å få forutsigbarhet både for oss og for fiskebåtrederne. Jeg takker mannskapet på disse båtene og i den store referanseflåten for innsatsen.

Våre råd må bygge på kvalitetssikring og forskning av høy vitenskapelig kvalitet. Det medfører store konsekvenser for naturen, næringsaktører og samfunnet om våre råd ikke er riktige. Derfor har vi 2016 prioritert arbeidet med kvalitetssikring av våre råd. Vi har i 2016 prioritert et kompetanse- og fornyingsløft ved å ansette nye 15 postdoktorer. Vi har også startet et nytt stort prosjekt (REDUS) som systematisk skal gjennomgå hvor vi har størst usikkerhet i alle de faktorene som ligger til grunn for kvoterådgivningen, og videreutvikle denne slik at usikkerheten kan reduseres og ressursene disponeres enda bedre. På lang sikt kan dette gi en mer optimal beskatning av bestandene.

Det er muligheter i å hente enda mer data fra fiskeflåten, eksempelvis knyttet til avanserte ekkolodd og sonarer. Men før vi skalere opp datainnsamlingen fra fiskeflåten ytterligere, vil vi utarbeide et modellverktøy for best mulig å beregne hvordan vi skal analysere og utnytte denne datafangsten. Dette blir bl.a. gjort ved å modellere vandring av de viktigste fiskeressursene i havet og sammenligne med posisjonsdata fra fiskeflåten (det nye PELFOS-prosjektet).

Slik kunnskap er viktig både for å kunne utnytte ytterligere data fra fiskeflåten og for å forbedre egne tokt, slik at en kan beregne størrelsen på fiskebestandene med lavest mulig usikkerhet.

Det også viktig å se etter nye muligheter for bærekraftig høsting og matproduksjon i havet. En av de potensielle store mulighetene ligger i å utvikle et bærekraftig fiskeri på mesopelagisk fisk og andre mesopelagiske ressurser. Vi har derfor startet et Mesopelagisk initiativ, der vi vil utforske mulighetene for høsting av fisk som lever på mer enn 200 meters dyp. Det vil kreve samarbeid på tvers av fagdisipliner, sektorer og næringer. Dette gir utfordringer, men her er det også potensielt store muligheter.

Skal vi være troverdig rådgiver er det ikke bare snakk om faglig kvalitet, men også om integritet, arbeidsmoral og bedriftskultur. Vi har derfor i 2016 prioritert arbeidet med vårt etikkreglement og registrering av sidegjøremål. Medarbeiderundersøkelsen viser at vi har høy trivsel og engasjerte medarbeidere. Sykefraværet er 4,3 % totalt. Det er variasjoner mellom enhetene, og vi må kontinuerlig arbeide med å få ned sykefraværet.

Jeg oppsummerer 2016: Jeg er imponert over de ansattes innsats og iver etter å bidra til å forvalte havet og kystområdene for oss alle. Vi har levert slik vi skal og blitt litt bedre. Alle-mann-alle: Takk for innsatsen!

Professor Sissel Rogne
Direktør

Fiskevær i Lofoten. Foto: Tomasz Furmanek

2. INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL

RIKE OG RENE OG HAV- OG KYSTOMRÅDER

Havforskningsinstituttet er Europas nest største marine forskningsinstitusjon. Instituttet gir kunnskapsbaserte råd om forvaltning for rene og rike hav- og kystområder i et evighetsperspektiv.

Instituttets rådgivning gir viktig kunnskapsgrunnlag for at Norge i dag har verdens best forvaltede havområder. Bærekraftig bruk av marine ressurser har en nøkkelrolle i Norges økonomi.

God forvaltning gir forutsigbarhet til nærings- og arbeidsliv, bosetting langs kysten og sjømat på bordet, men også kunnskap for nye arter, tilpasning til marked som krav til teknologiutvikling og innovasjon.

Havforskningsinstituttet inngår i et globalt samarbeid for bærekraftig forvaltning av hav- og kystområder, og bistår fiskeriforvaltningen under internasjonale kvoteforhandlinger i Russland og EU. Instituttet gir også kunnskapsbidrag som grunnlag til god forvaltning i Asia, Sør-Amerika og Afrika, og er involvert i klima- og ressursforskning i Arktis og Antarktis.

2.1 HAVFORSKNINGS- INSTITUTEETS VIRKSOMHET OG SAMFUNNSOPPDRAG

Havforskningsinstituttet er et nasjonalt rådgivende forskningsinstitutt organisert som forvaltningsorgan direkte under Nærings- og fiskeridepartementet (NFD). Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

VISJON:

Kunnskap og råd for rike og rene hav- og kystområder.

SAMFUNNSOPPDRAG

Havforskningsinstituttet skal:

- utforske havets og kystens miljø og biologi
- tjene som rådgiver for Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, andre myndigheter, fiskeri- og akvakulturnæringene og annen næringsvirksomhet i spørsmål som angår forvaltning av havets og kystens biologiske ressurser og miljø

- gjøre data og forskningsresultater kjent og tilgjengelig for forvaltning, næring og samfunn.

Havforskningsinstituttet leverer i tillegg tjenester til Miljødirektoratet og Oljedirektoratet. Instituttet har omfattende arbeid for Utenriksdepartementet, Direktoratet for utviklings-samarbeid (NORAD) og Food and Agriculture Organisations of the United Nations (FAO) innen bistandsprosjekter for kompetanseoppbygging i forvaltning og kartlegging av marine ressurser og akvakultur. Instituttet har i tillegg en beredskapsrolle ved akutte hendelser, for eksempel i forhold til strålevern, oljeutslipp, algeoppblomstring og ved rømningshendelser fra oppdrettsanlegg.

MÅL OG DELMÅL

Havforskningsinstituttets hovedmål er å være en ledende leverandør av kunnskap og råd for bærekraftig forvaltning av ressursene og miljøet i de marine økosystemene.

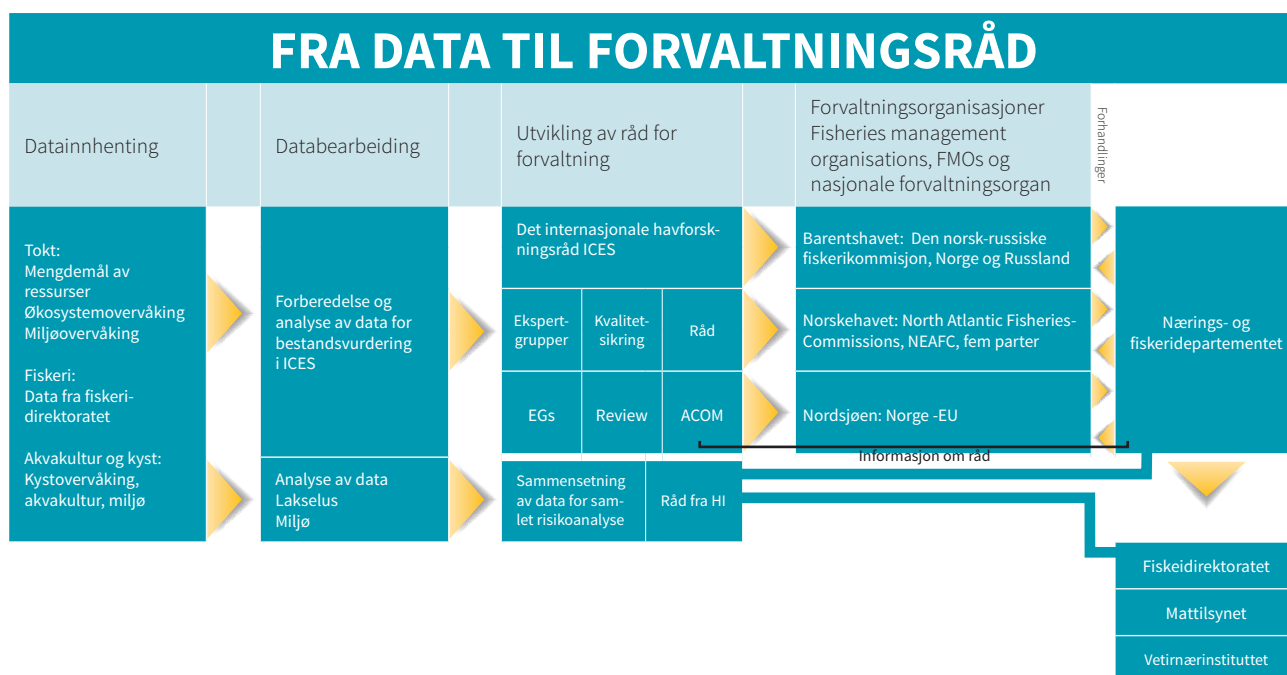
For å nå hovedmålet er virksomheten konsentrert om tre delmål knyttet til rådgivning, forskning og data. Havforskningsinstituttets rådgivningsrolle er styrende for forskningsaktiviteten og den tilknyttede datainnsamlingen som omfatter kartlegging, overvåkning,

eksperimentelle studier og modellering. Instituttet har også en rolle innen nasjonal marin dataforvaltning som ligger under delmålet for data. Rådgivningen er kunnskapsbasert og skal bygge på internasjonalt ledende forskning innen akvakultur, fiskeriressurser og marin økosystemforståelse. Omfanget av samfunnsoppdraget, både nasjonalt og internasjonalt, fordrer en omfattende og verdensledende forskningsinfrastruktur i form av blant annet forskningsfartøy, forskningsstasjoner og laboratorier. Oppdraget knyttet til datainnsamling, dataforvaltning og formidling krever også en avansert IT-infrastruktur og effektive dataløyper. Dette støttes opp av effektive administrative systemer, kompetanseforvaltning og formidlingsstøtte som vist i figur 2.1. Et eksempel på de typiske arbeidsprosessene fra datainnsamling til rådgivning er fremstilt i figur 2.2. nedenfor.

Som arbeidsprosess er Havforskningsinstituttets arbeid frem til hovedmålet slik sett tredelt: Utgangspunktet er datastrøm fra innsamling og forvaltning av data (delmål 1) via forskning (delmål 2) til rådgivning innen akvakultur, fiskeri og marint miljø (delmål 3). Produksjonslinjen er støttet opp av internasjonalt ledende forskningsinfrastruktur som forskningsfartøy, forskningsstasjoner, laboratorier og IT infrastruktur, formidling samt øvrige støttefunksjoner og kompetanseforvaltning.

Figur 2.1. Havforskningsinstituttets målstruktur.

Figur 2.2. Eksempler på typiske prosesser fra datainnhenting via forskning og videre til kunnskapsbasert råd oversendes til forvaltningen. Se vedlegg 1 for mer utfyllende informasjon om nasjonale og internasjonale fora for rådgivningsprosessen.

2.2 ORGANISASJON OG LEDELSE

Havforskningsinstituttet ledes av direktør professor Sissel Rogne, som tiltrådte stillingen fra 1. januar 2016. Ledergruppen har seks forskningsdirektører og fem avdelingsdirektører.

Havforskningsinstituttet har hovedsete i Bergen, avdeling i Tromsø og høyteknologiske forskningsstasjoner og laboratorium i Austevoll, Matre, Flødevigen (Arendal), og mindre feltstasjoner i Porsanger og Rosendal, samt tilstedeværelse i Oslo (se tabell 2.1).

Havforskningsinstituttet er organisert i en matrisemodell for å utnytte ressursene på tvers av fagområdene til beste for en helhetlig økosystembasert rådgivning. Hovedtyngden av forskningen og rådgivingen utføres av de FoU-ansatte. De er delt inn i 18 tematiske forskningsgrupper som samlet har kompetanse på hele det marine økosystemet, fra genkartlegging til storskala havøkosystemprosesser. Aktiviteten er organisert i forskningsprosjekt, og disse er organisert i

sju forskningsprogram. Programmene er ansvarlige for prosjektenes gjennomføring, leveranser og resultater. Resultatene har form av råd, forskning og data.

I tillegg til de ordinære forskningsprogrammene er Fiskerifaglig senter for utviklingssamarbeid (CDCF) organisert under Havforskningsinstituttet og finansieres i hovedsak av NORAD. Havforskningsinstituttet er også ansvarlig for Norges nasjonale marine biobank, Marbank, og Norwegian Marine Data Centre (NMDC), en nasjonal infrastruktur for marine data, som skal levere sømløs tilgang til dokumenterte marine datasett over viktige havområder for Norge til den marine forskningsverdenen. Stab og støttefunksjoner er organisert i fire avdelinger som omfatter forskningsfartøylene, laboratorier, forskningsstasjoner og datainfrastruktur, samt administrasjon og personalfunksjoner.

TABELL 2.1. FORDELING AV ÅRSVERK PÅ HAVFORSKNINGSINSTITUTTETS ULIKE LOKALITETER

Årsverk/sted	Bergen ¹⁾	Tromsø ²⁾	Flødevigen	Matre	Austevoll	Rederi	Total
2016	392,8	57,5	37,8	30,2	39,5	157,3	715,1
2015	384,1	59,4	38,4	28,0	39,6	159,4	709,0
2014	396,7	60,3	39,2	28,3	41,7	156,4	722,6

1) inkl. Rosendal og Oslo. 2) inkl. Holmfjord og Svalbard.

2.3 UTVALGTE HOVEDTALL

Havforskningsinstituttet er et bruttofinansiert statlig forvaltningsorgan underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. Instituttet fører regnskapet etter periodiseringsprinsippet i tråd med de statlige regnskapsstandardene (SRS).

HOVEDTALL FOR FORSKNINGSAKTIVITETEN

Innsats fordelt på hovedområder og delmål

Havforskningsinstituttets aktivitet retter seg inn mot tre hovedområder i rådgivningen, råd for bærekraftig akvakultur, råd for bærekraftig marin høsting (fiske og fangst) og råd knyttet til marint miljø (som omfatter økosystemtilstand og menneskelig påvirkning). I tillegg kommer internasjonal utviklingsforskning ved Fiskerifaglig senter for utviklingssamarbeid (CDCF), som er en egen avdeling på Havforskningsinstituttet. I 2016 har vi kategorisert aktiviteten i forsknings- og rådgivningsprogrammene i henhold til disse fire hovedsatsingene, og i tillegg delt dette opp på delmålene for data, forskning og råd i henhold til instituttets målstruktur.

I tillegg er delområdene bærekraftig høsting og marint miljø delt på aktivitet knyttet til de store havøkosystemene vs. kystnær aktivitet (tabell 2.2).

Det totale forbruket i programdimensjonen var om lag 870 mill. kr i 2016, hvorav 462 mill. kr gikk til datainnsamling og dataforvaltning, 258 mill. kr gikk til forskningsmessig bearbeining av dataene, mens 149 mill. kr gikk til rådgivningsprosessene.

Av den totale aktiviteten gikk om lag 163 mill. kr inn mot satsingsområdet bærekraftig akvakultur, 320 mill. kr til bærekraftig høsting hav, 66 mill. kr til bærekraftig høsting kyst, 150 mill. kr til marint miljø hav, 40 mill. kr til marint miljø kyst og 127 mill. kr til marin utviklingsforskning i CDCF.

Videre ser en at den største innsatsen på datainnsamling og -forvaltning ligger i området bærekraftige ressurser på hav med om lag 205 mill. kr. Innsatsen på forskningsmessig bearbeiding er størst innen bærekraftig akvakultur med 70 mill. kr i aktivitet, mens rådgivningsinnsatsen er størst innen bærekraftig ressursforskning hav med 49 mill. kr i aktivitet i 2016.

TABELL 2.2. FORBRUK (I HELE 1000 KR) I FORSKNINGS- OG RÅDGIVNINGSPROGRAMMENE I 2016 FORDELT PÅ HOVEDOMRÅDER, SAMT DELMÅLENE DATA, FORSKNING OG RÅD. *

Forbruk pr satsningsområde	Data	Forskning	Råd	Sum:
Bærekraftig akvakultur	61 965	69 907	31 245	163 117
Bærekraftig høsting hav	204 813	66 147	48 909	319 869
Bærekraftig høsting kyst	42 407	13 209	10 859	66 475
Marint miljø hav	85 264	46 144	19 241	150 649
Marint miljø kyst	21 478	12 752	5 581	39 811
Marin utviklingsforskning	46 043	47 553	34 086	127 682
	461 970	255 713	149 921	* 867 603

* Beløpet relaterer seg til ressursbruk og finansiering i prosjekregnskapet som utgjør rundt 80 % av instituttets økonomi, ref. kap 6.

Tabell 2.3 'Utvalgte mengdetall' viser noen nøkkeltall basert på informasjon fra kapittel 3 og 6 i årsrapporten. Disse er viktige Måleparametre for styring og effektiv ressursutnyttelse. Den viktigste styringsparameteren er utnyttelse av vitenskapelig ansatte. Tall og nøkkeltall blir nærmere kommentert i kapittel 3. Figurene 2.3 og 2.4 viser henholdsvis finansiering og kostnader innen Forskning og Utvikling (FoU).

TABELL 2.3. UTVALGTE MENGDETTALL FOR HAVFORSKNINGSINSTITUTTET I PERIODEN 2012-2016.

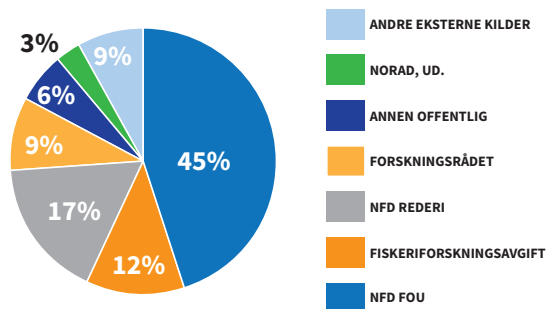
	2011	2012	2013	2014	2015	2016
FoU-kapasitet, timer (inkl. ferie og adm.)% utnyttelse av måltall		682 575 (88,6 %)	716 100 (87,1 %)	716 675 (87,1 %)	701 575 (91,4 %)	721 850 (94,7%)
Egne fartøy, fartøysdøgn 1)	1 434	1 420	1 344	1 215	1 379	1 189
Innleide fiskefartøy, Fartøysdøgn	560	618	542	527	695	808
Persontoktdøgn, egne og leide fartøy	9 475	9 725	9 904	8 853	10 387	9 353
Stasjoner/lab. % utnyttelsesgrad*			74%	61%	**	68 %
Vitenskapelige publikasjoner, Cristin	194	258	257	271	243	242***

¹⁾Seilingsdøgn fratrukket UiBs andel. *Ved dagens driftsform når det gjelder sesongmessig reproduksjon, arter og forsøksoppsett forventer en at en maksimalt kan oppnå 80% utnyttelse av karene. **På grunn av omlegging av registreringsystemet mangler en sammenlignbare tall for 2015. *** Artikler i internasjonale vitenskapelige tidsskrifter med refereer.

Finansieringskilder og kostnadsstruktur i FoU

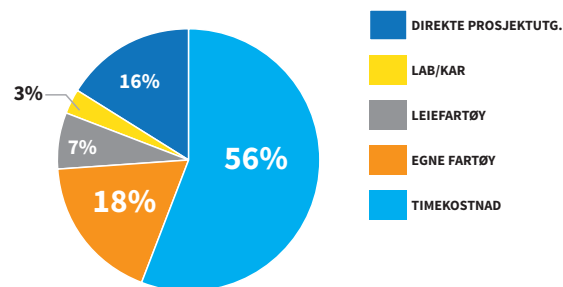
Av instituttets finansiering bevilges 60 % av Nærings- og fiskeridepartementet. Denne bevilgningen er i all hovedsak bundet opp til oppgaver og føringer gitt i det årlige tildelingsbrevet, knyttet til instituttets målstruktur (figur 2.1). Kostnadsstrukturen viser at mer enn 50 % av kostnadene er knyttet til timekostnader. Leie av fartøy er finansiert over fiskeriforskningsavgiften.

FINANSIERING FOU 2016

Figur 2.3

PROSJEKTKOSTNADER 2016

Figur 2.4

Figurene 2.3 og 2.4 viser henholdsvis finansieringskilder og kostnadsstruktur for Havforskningsinstituttets ordinære aktivitet. Prosjektering/bygging av nye fartøy er ikke inkludert. Forskningsfartøyet Dr. Fridtjof Nansen, som driftes på vegne av Norad, er inkludert i NFD-rederi.

Nøkkeltall

TABELL 2.4. UTVALGTE TALL FRA ÅRSREGNSKAPET 2012-2016

Nøkkeltall 2012 - 2016	2012	2013	2014*	2015	2016 **
Gjennomsnittlig antall årsverk	699,5	725,8	722,6	709	715,1
Samlet tildeling post 01-99 (mill. kr.)	918,7	1 005,7	930,3	1 400,2	1 331,5
Utnyttelsesgrad post 01-29	102 %	135 %	109 %	90 %	81 %
Sum driftskostnader (mill. kr.)	933,0	1 049,6	1 075,8	1 079,6	1 124,7
Lønnsandel av drift, %	46 %	44 %	53 %	54 %	53 %
Lønnskostnader per årsverk (1000 kr)	620	639	787	823	830

* Periodisert regnskap innført i 2014. Lønn og sosiale kostnader er fra 2014 belastet med pensjonskostnader.

** Fra 2016 er kontraktsforpliktelser klassifisert som gjennomstrømningsmidler og er ikke inkludert i driftskostnader.

RESULTATKJEDE

INNSATSAKTORER

- 743 ansatte*
- 218 forskere (årsverk)
- 265 teknikere (årsverk)
- 73 administrativt ansatte (årsverk)
- 113 sjøansatte (årsverk)
- 1,3 mrd kr. bevilget
- 6 forskningsskip
- 1955 toktøgn - personal på tokt i omlag 10 000 timer
- Teknisk infrastruktur - 23 laboratorier, forskningsstasjoner m.m.

AKTIVITETET

- Kompetanse om hele det marine økosystemet
- Overvåking av 54 bestander fisk og sjøpattedyr
- Overvåking miljø og økosystem på hav og kyst
- Internasjonalt samarbeid om kvoteråd og forvaltning
- Kartlegging av gytefelt, verneområder, bunnforhold med mer
- Rådgivning
- Forskning
- Datainnsamling
- Dataforvaltning
- Doktorgradsveiledning
- Metodeutvikling
- Teknologitvikling
- Redskapsutvikling
- Innovasjon

PRODUKT OG TJENESTER

- 520 kunnskapsbaserte råd til forvaltningen
- 241 vitenskapelige artikler internasjonale tidsskrifter med referee**
- 274 foredrag
- 9040 siteringer
- 5090 oppslag i media
- Doktorgrader
- 14 EU-prosjekter
- Unike tidsserier
- Nasjonalt marint datasenter (NMDC)
- Ny havbruksteknologi
- Ny fangstteknologi
- Lakselusvarsel
- Nasjonal marin biobank (Marbank)
- Rederitjenester - drift, vedlikehold, mannskap
- Stasjonstjenester - forsøk, testing, overvåking

BRUKEREFFEKTER

- Forutsigbar økonomi for fiskeri- og havbruksnæringen
- Kunnskapsgrunnlag for investering i marine næringer
- Marint kunnskapsgrunnlag for politikktutforming
- Nye fangstmetoder
- Nye oppdrettsmetoder
- Nye næringer
- Innovasjonsprosesser
- Utdanning

SAMFUNNSEFFEKTER

- God forvaltning og bærekraftig høsting av marine ressurser
- Rike og rene hav- og kystområder i et evighetsperspektiv
- Matproduksjon for Norge og resten av verden
- Sysselsetting, bosetting, lokal samfunnsbygging og infrastruktur - det industrielle økosystemet
- Rene kystområder til rekreasjon for befolkningen
- Økt allmennkunnskap og bevissthet om havet og sjøen som fenomen og dens betydning for menneskene
- 55 års forvaltningssamarbeid med Russland uavhengig av politiske spenninger
- Eksporterer vårt vellykkede forvaltningsregime til andre land
- Våre forskningsskip er modeller og utstillingsvindu for norsk industri

Figur 2.5 Figuren viser eksempler på de ulike elementene i resultatkjeden fra innsatsfaktorer til samfunns effekter. *Antallet omfatter fast ansatte, stipendiater og postdoktorer. Tallet inkluderer ikke forsker II (bi-stillinger), timekontrakter, pensjonistkontrakter og innleide vikarer.

**Registrert i databasen Christin pr. 27.03.2017.

3. ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER

Fra tildelingsbrevet:

”Havforskningsinstituttet skal være en ledende leverandør av kunnskap og råd for bærekraftig forvaltning av ressursene og miljøet i de marine økosystemene”

3.1 SAMLET VURDERING AV MÅLOPPNÅELSE

Havforskningsinstituttet har god måloppnåelse i 2016. Vi har en sett resultat av innsatsen knyttet til styrket ledelse, økt fokus på prosjektstyring, kompetanseendring og kompetansestyring, slik at en har klart å levere høyere utnyttelse av forskningstaben i FOU-prosjekter. En flerårig satsing på forbedrete dataløyper og dataløsninger har effektivisert arbeidet. Nye tiltak er også startet i 2016 som forventes å bidra til ytterligere effektivisering og kvalitetssikring av både datafangst og -håndtering, forskningsfaglig kvalitet samt kvalitet i rådgivningsprosessene. Dette omfatter også etablering av større prosjekter som har vist seg å gi mer effektiv samhandling og rasjonaliserer prosjektadministrasjonen.

Store investeringer i fartøy og utstyr som er startet opp i 2016 og fortsetter i 2017, er forventet å bidra til mer effektiv datafangst og høyere kvalitet i forskning og rådgivning.

En har gått gjennom prosjektporteføljen i 2016 og kvantifisert hvor stor innsats en har i satsingsområdene bærekraftig akvakultur, bærekraftig høsting, marint miljø og marin utviklingsforskning, samt hvor stor innsats en har i havøkosystemene vs. kyst. Dette gir bedre grunnlag for faglige prioriteringer og strategisk styring. Økte bevilgninger knyttet til fiskeriforskningsavgiften har gitt muligheter for å styrke ressursforskningen på hav, samtidig som en har kunnet øke innsatsen inn mot kyst og akvakultur med andre midler.

TABELL 3.1. INNSATSMENGDENE (I HELE 1000 KR OG % AV TOTAL) FOR DE TRE SISTE ÅRENE OPPSUMMERT FOR DELMÅLENE DATA, FORSKNING OG RÅD.

	Data	Forskning	Råd	
	Samle, forvalte, tilgjengelig gjøre data om marine økosystemer	Levere internasjonalt ledende forskning	Levere forskningsbaserte råd og tjenester innen akvakultur, fiskeri og miljø	Sum
2016*	461 982 (53%)	258 413 (30%)	148 942 (17%)	869 338
2015	465 310 (51%)	285 137 (32%)	153 803 (17%)	904 250
2014	447 139 (50%)	291 151 (32%)	158 920 (18%)	897 210

*Endrede regnskapsprinsipp i 2016. Gjennomstrømningsmidler er ikke inkludert, dette gjør at tallene er noe lavere i 2016 enn i 2015 til tross for økt aktivitet.

3.2 RESULTATER OG MÅLOPPNÅELSE PER DELMÅL

HOVEDPRIORITERINGER

Prioriteringer innen fiskeri

Vurderingen av bestandssituasjonen og utvikling av kvoteråd på de sentrale fiskebestandene har blitt opprettholdt og gjennomført som planlagt. Dette er en betydelig aktivitet ved Havforskningsinstituttet og bygger på omfattende toktgjennomføring, annen datainnsamling fra fiskeflåte, referanseflåte og andre kilder, samt etterarbeid i laboratorium med etterfølgende dataanalyse og modellering før resultatene går inn i rådgivningsprosessen. Innføring av fiskeriforskningsavgift (FFA) og dialogen i Faglig utvalg for ressursforskning (FUR) har bidratt til styrking av bestandsovervåking og muliggjort langsiktig planlegging av toktaktivitet. Det har blitt utarbeidet en langsiktig overvåkingsplan som ytterligere styrker langsiktigheten i bestandsrådgivningsarbeidet og legger grunnlag for økt kvalitet i ressursrådgivningen. Innsatsen på sild har blitt styrket gjennom innføring av merketokt og oppstart av prosjekt for å studere årsaker til rekrutteringsvariabilitet.

Prioriteringer innen havbruk

Innen rådgivningen på akvakultur for 2016 har instituttet prioritert to hovedprodukter: 1) risikovurdering for norsk fiskeoppdrett og 2) oppfølging av Meld. St. 16. Fremleggningen av risikovurderingen blir fulgt opp med åpne møter og dialog med næringslivet og andre brukere av våre råd. Vi har i andre halvdel av 2016 hatt fokus på å gå i nærmere dialog med næringsens bransjeorganisasjoner etter mye mediestøy tidlig på året. Vi har også etterstrebet å ha åpenhet og gjennomsiktighet i arbeidet med Meld. St. 16. På de siste arbeidsgruppemøtene har både nærings- og miljøorganisasjoner fått observatørstatus.

Prioriteringer innen miljø

Havforskningsinstituttet har også prioritert kunnskapsbidrag og råd for miljøtilstanden i fjorder, kyst- og havområdene. Videre har vi prioritert miljøutfordringer med rømt fisk fra fiskeoppdrett, miljøundersøkelser etter utslipp fra oppdrett og miljøpåvirkning av kjemikalier og legemidler mot lakselus. De fleste forespørslene kommer på seismikk og olje, men også spørsmål for deponering fra gruvedrift har blitt fulgt opp i 2016.

3.2.1 LEVERE FORSKNINGSBASERTE RÅD OG TJENESTER

Fra tildelingsbrevet:

”Havforskningsinstituttet skal levere råd til forvaltningen basert på beste tilgjengelige kunnskap”

Rådgivningsaktiviteten på Havforskningsinstituttet omfatter naturvitenskapelige råd til forvaltningen, gitt på grunnlag av beste tilgjengelige kunnskap. Rådene er knyttet til høsting av levende marine ressurser i havet og langs kysten, akvakultur og overvåking av det marine miljø og økosystemer. Rådgivningen bygger på instituttets innsamlede data og analyser, samt kunnskap som andre pålitelige kilder har fremskaffet og publisert.

Instituttets rådgivning utgjør 17 % av totalbudsjettet i programdimensjonen. Innsatsen på rådgivning må ses i sammenheng med både delmål Forskning og Data, herunder den store aktiviteten på overvåking og datahåndtering, som er en kostnadskreven, men helt nødvendig forutsetning for rådgivningen. Ressursinnsatsen innen råd er noe høyere for havøkosystemene enn for akvakultur/kyst.

TABELL 3.2: INNSATSMENGDEN (I HELE 1000 KR OG % AV TOTAL) FOR DE TO SISTE ÅRENE OPPSUMMERT FOR DELMÅL RÅD MED UNDERGRUPPERING.

Delmål RÅD. Levere forskningsbaserte råd og tjenester innen akvakultur, fiskeri og miljø			
	Levere råd til forvaltningen basert på beste vitenskapelige kunnskap	Delta i nasjonale og internasjonale fora for forvaltning av fiskeri, havbruk og marint miljø	Sum
2016*	97 606 (65 %)	51 337 (35 %)	148 943
2015	101 258 (66 %)	52 510 (34 %)	153 768

*Endrede regnskapsprinsipp i 2016. Gjennomstrømningsmidler er ikke inkludert, dette gjør at tallene er noe lavere i 2016 enn i 2015 til tross for økt aktivitet

STYRINGSPARAMETER RÅDGIVNING

Styringsparameter	Resultatkrav	Mål 2016	Mål oppnåelse 2016
Antall offisielle råd levert på tid iht. bestilling og/eller ut fra samfunnsoppdrag	Leveret på tid og i henhold til bestilling og/eller ut fra samfunnsoppdrag, og publisert på imr.no	Avgrense hva som ligger i offisielle råd, angi kvalitetssikringsprosess, samt katalogisere råd inn mot ulike oppdragsgivere	Målet er oppnådd, prosess og katalog er ferdigstilt.
Andel offisielle råd som har vært kvalitetssikret i en peer review prosess (eks: ICES og/eller bygger på vitenskapelig publisert metode)	Alle offisielle råd skal være utført og dokumentert i henhold til en beskrevet kvalitetssikret prosess	Etablere en oversikt over kvalitetssikringsprosessene som brukes ved utvikling av ulike typer offisielle råd	Målet er oppnådd, oversikt over kvalitetssikringsprosessen er ferdigstilt
Antall nasjonale og internasjonale fora der Havforskningsinstituttet deltar	Deltagelse i de viktigste nasjonale og internasjonale fora som er viktig for Havforsknings-instituttets samfunnsoppdrag	Etablere en katalog over hvilke fora Havforskningsinstituttet deltar i, samt utvikle ny strategi for å prioritere deltagelse i ulike fora	Antall nasjonale: 21 Antall internasjonale: 40 (122*) Katalog er etablert, se vedlegg. Strategi utarbeides (* Totalt 122 om deltagelse i samtlige undergrupper i ICES inkluderes)

For 2016 har vi tallfestet antall råd til 520. Det er stor innsatsforskjell på rådene (tabell 3.3). Ett svar kan for eksempel være kun en side hvor vi tilrår at ett utenlandsk fartøy kan gå inn i norsk sone, et annet kan være en rapport på flere hundre sider. For 2016 har vi kun det kvantitative tallet. Av de 520 postene er 398 av kategorien kunnskapsbidrag. Det er kun et fåtall mottagere som får flere kunnskapsbidrag og råd. Nærings og fiskeridepartementet, fiskeridirektoratet og Mattilsynet peker seg ut. Fiskeridirektoratet mottar råd både innen fiskeri, kyst og akvakultur og har naturlig nok mange poster. Det er gitt 32 råd direkte til Nærings- og

fiskeridepartementet. Disse reflekterer tyngre prosesser hvor innsamling av data og bearbeiding av råd er en lengre prosess. Mattilsynet har mottatt 8 råd og rapporter som omhandler for eksempel de årlige overvåkningsrapportene på lakselus og området fiskevelferd. Antallsmessig gir vi flest råd til oljedirektoratet. Disse svarene er korte og rutinemessige av natur. Flest råd er gitt om hvorvidt det område- og tidsmessig er forsvarlig å gjøre seismiske undersøkelser og 40 uttalelser er gitt om eventuelle utslipp og effekter fra pågående oljeaktivitet.

TABELL 3.3 ANTALL RÅD LEVERT I 2016.

Type råd	Bestiller/mottakere *	Antall totalt
Råd – Kunnskapsbidrag 1)	Fiskeridirektoratet	269
	Oljedirektoratet	257
	NFD	10
	Andre	66
Råd 2)	Fiskeridirektoratet	49
	NFD	32
	Miljødirektoratet	25
	Mattilsynet	8
	Andre	33

1) Råd – Kunnskapsbidrag: mer eller mindre faste bidrag med stort volum og sluttrapporter fra forskningsprosjekter.

2) Råd: større konkrete bestillinger. *Det er flere mottakere pr leveranse.

Storfangst med mye sild dras om bord fra tokt i Norskehavet. De siste årene er forskningsinnsatsen på sild trappet opp, og det er gjort en metoderevisjon på bestanden. Foto: Havforskningsinstituttet

Fra tildelingsbrevet – om instituttets første kjerneoppgave:

”Vurdering av bestandssituasjon og utvikling av kvoteråd er en kjerneoppgave for instituttet”

FORVALTNINGSRÅD OM HAVRESSURSER - VURDERE BESTANDSSITUASJON OG KVOTERÅD

En av instituttets kjerneoppgaver er vurdering av bestandssituasjon og utvikling av kvoteråd. Havforskningsinstituttets forskningsprogrammer for havområdene prioriterer rådgivning for de kommersielt viktigste bestandene. Ressursrådgivningen blir utviklet gjennom det etablerte samarbeidet i internasjonale fora som ICES og Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC). Vi har videreført arbeidet med å forbedre rutiner for kvalitetssikring samt estimering og kommunikasjon av usikkerhet knyttet til rådene.

Nordarktisk torsk

Nordøstarktisk torsk er Norges viktigste viltlevende kommersielle fiskeart. I 2016 har Havforskningsinstituttet bidradd tungt til ICES sin evaluering av nåværende og en del foreslåtte varianter av høstingsregelen for denne bestanden, på oppdrag fra Norge og Russland. Dette arbeidet la grunnlaget for endring av høstingsregelen for nordøstarktisk torsk på Den norsk-russiske fiskerikommisjon, høsten 2016.

Makrell

Makrell er blant Norges viktigste kommersielle arter. Havforskningsinstituttet har prioritert å bidra til forbedret makrellforvaltning gjennom ICES. Metoden med et standardisert tråltokt i juli, utviklet av Havforskningsinstituttet, har bidratt til at ICES sine bestandsestimat har økt betydelig i de senere år, og bestanden har hatt en betydelig ekspansjon i Nord-Atlanteren. Havforskningsinstituttet prioriterer også arbeidet med å få instituttets merkedata med i bestandsestimering av makrell, og dette forventes å bli tatt opp i bestandsrådgivningen i løpet av 2017.

Vitenskapelige råd til bilaterale kvoteforhandlinger

Havforskningsinstituttet har levert råd til bilaterale kvoteforhandlinger med EU og Russland til forhandlinger i regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner og til kyststatsforhandlinger om norsk vårgytende sild, makrell og kolmule.

Råd til internasjonale organisasjoner

Det er levert forvaltningsråd og utredninger til internasjonale organisasjoner som Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i det nordøstlige Atlanterhavet (OSPAR), Arktisk råd, FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) og til prosesser under FNs generalforsamling.

Stortingsmelding om fiskeriavtaler og Riksrevisjonens revisjon av fiskeriforvaltningen

Havforskningsinstituttet har levert innspill til Meld. St. 20 om fiskeriavtaler og fiske. I tillegg har instituttet bidratt til Riksrevisjonens forvaltningsrevisjon av fiskeriforvaltningen i Nordsjøen og Skagerrak.

FORVALTNINGSRÅD OM KYSTRESSURSER

Kysttorsk

Totalmengden av kysttorsk nord for 62oN har vært på samme lave nivå siden 2003. Det foreligger en gjenoppbyggingsplan som trådte i kraft i 2011. Kysttorskbestanden sør for 62oN ligger historisk lavt, særlig i østre deler av Skagerrak. Havforskningsinstituttet har i 2016 lagt ned et omfattende arbeid og utarbeidet kunnskapsstatus for kysttorsk fra Stad-svenskegrensa på oppdrag av Fiskeridirektoratet, med forslag til forvaltningstiltak (Aglén et al. 2016).

Kystbrisling

Denne arten ble rødlistet i 2015 og Havforskningsinstituttet startet opp igjen en tidligere overvåkningsserie av brisling i fjordene (1968–2008) i desember 2015. Overvåkingen i 2015b og 2016 omfattet tokt i Nordfjord, Sognefjorden og Hardangerfjorden i desember, samt opparbeiding av prøver fra fiskeriet. I Nordfjord var det generelt veldig lite brisling. Resultatene fra 2016-toktet er ennå ikke klare, men trålfangstene tyder på gode forekomster av 0-gruppe brisling og, i samsvar med fjorårets tokt, lite 1-gruppe brisling. Fiskeriet foregår på ett år og eldre brisling.

Ål

Ålbestanden ligger på lavt nivå i hele Europa, men det er indikasjoner på at nedgangen er stoppet opp.

Hummer

Hummerbestanden er fortsatt på historisk lavt nivå, og nye reguleringstiltak vurderes av Fiskeridirektoratet.

Bevaringsområder

Interessen for å etablere bevaringsområder for hummer langs kysten er økende blant kystkommuner. Økt havbruksproduksjon kan påvirke naturtyper og leveområder for fisk og skalldyr. Havforskningsinstituttet har i 2016 utarbeidet en rapport som belyser effekter av utslipp fra havbruk på viktige marine naturtyper, rødlista arter, kystressurser og habitater.

Tare

Hvert år høstes det rundt 150 000 tonn tare på kysten. Fiskeridirektoratet har etterspurt økt kunnskap og råd knyttet til høsting av tare, og Havforskningsinstituttet har bidratt regionalt i forbindelse med utarbeidelse av fylkeskommunale høstingsplaner for tare. Det er også satt i gang flere prosjekter for å undersøke økologiske effekter av tarehøsting for å få et mer presist anslag for biomasse og fordeling av tare på kysten. Innsatsen er stryket ved tilsetting av to nye tareforskere, hvorav en postdoktor.

Stillehavsøsters

Artens fremmarsj fortsetter, og det er fare for at stillehavsøsters kan påvirke produktive gruntvannsområder på kysten fremover. Arten er nå funnet på mange hundre lokaliteter, fra Sør- og Østlandet opp til Nordmøre og revbyggende forekomster er nå blitt vanlig i mange kystavsnitt. Havforskningsinstituttet foreslår at høsting og salg utvikles som metode for å begrense utbredelse.

Leppefisk blir brukt som rensefisk i oppdrett. Fiske etter denne arten har derfor blitt en ny næring, og fra 2016 ble det innført totalkvoter på leppefisk. Foto: Havforskningsinstituttet.

Fra tildelingsbrevet:

”Den andre kjerneoppgaven innenfor rådgiving er å levere råd til forvaltningen om miljøeffekter av havbruk, fiskevelferd og enkelte områder innenfor fiskehelse”

For å oppfylle samfunnsoppdraget innen havbruk har Havforskningsinstituttet i 2016 har prioritert oppfølging av Meld. St. 16 (2014-2015) Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett vært vektlagt i tillegg til Risikovurdering norsk fiskeoppdrett 2016 og løpende oppdrag fra NFD, Fiskeridirektorat og Mattilsynet.

For akvakultur utarbeides rådene stort sett nasjonalt, og instituttet har videreutviklet deltagelse i ICES sin gruppe WGAqua som ble startet i 2012. Det ble gjennom ICES svart opp en forespørsel fra North Atlantic Salmon Conservation Organization (NASCO) rundt effekten av lakselus på vill laksefisk. ICES valgte å legge ned denne gruppen høsten 2016. Vi har derfor engasjert oss i arbeidet med å redefinere og videreutvikle tilnærmingen ICES har inn mot akvakultur.

Risikovurdering for fiskeoppdrett

Havforskningsinstituttet har prioritert ”Risikovurdering norsk fiskeoppdrett 2016”, som er en av instituttets viktigste hovedleveranser. Dette er en årlig rapport, og ble sist publisert i april 2016. Risikovurderingen gir kunnskapsstatus på en rekke områder knyttet til miljøvirkninger av havbruk, som risiko for smittespredning fra havbruk, rømming og genetisk påvirkning, utslipp inkludert legemidler og fremmedstoffer, interaksjoner mellom

fiskeoppdrett og fiskeressurser på kysten og ulike risikofaktorer ved bruk av vill rensefisk mot lakselus i oppdrett.

Kunnskap om lakselus på vill laksefisk

En av de viktige risikofaktorene som legger begrensninger på den videre utviklingen av akvakultur i Norge, er påvirkningen av lakselus på vill laksefisk. Status på kunnskap som grunnlag for å kunne gjennomføre en kapasitetsjustering er gjennomgått, og instituttet har i 2016 fulgt opp arbeidet med å anvende avanserte modeller for å predikere områder med risiko for høy økologisk belastning. Utvidete analyser er gjennomført i forbindelse med avgrensingen av produksjonsområdene. Instituttet har videre økt innsatsen på å bekrefte tilstanden på vill laksefisk langs kysten ved å øke antall stasjoner som blir overvåket. Slik er alle de foreslåtte produksjonsområdene dekket med fra tre til seks overvåkingsstasjoner.

Havforskningsinstituttet har samarbeidet med Veterinærinstituttet, Norsk institutt for naturforskning (NINA) og i tillegg ni andre deltagende institusjoner for å utforme rapporten «Kunnskapsstatus for bærekraftig utvikling av oppdrett» våren 2016. Samarbeidet med alle disse institusjonene har fortsatt utover i 2016 med tanke på å utvikle det naturfaglige grunnlaget for ”Trafikklyssystemet” for å regulere vekst i havbruksnæringen. Dette har også ført fram til et forslag som er fremlagt Nærings- og fiskeridepartementet der en anbefaler å bruke en ekspertgruppe for å vekte mot hverandre ulike data og modeller knyttet til lakselusspredning og effekter på vill laksefisk etter et såkalt ”ICES-basert system”. Arbeidet med de samarbeidende institusjonene er videreført i 2017.

Estimering av rømt fisk i 125 elver

Instituttet har bidratt sammen med NINA i estimering av innkryssing av rømt oppdrettslaks i 125 elver som grunnlag for klassifisering etter kvalitetsnorm for villaks. Instituttet koordinerer overvåking av rømt fisk i vassdrag i et nasjonalt overvåkningsprogram. I 2015 ble 165 elver overvåket. Det var en reduksjon i innblanding av rømt fisk i 2015 fra 2014. Rapporten for andel rømt laks i elvene i 2016 vil bli levert medio mars 2017.

Fiskevelferd

Rådgivning på fiskevelferd til Mattilsynet har i 2016 vært mest knyttet til behandling mot lakselus og hvordan dokumentere ny teknologi med henblikk på dyrevelferd, der vi har presentert risikovurderinger av ny teknologi basert på dødelighet etter lusebehandlinger. Det har blitt gitt svar på spørsmål om velferdsmessige konsekvenser av bruk av lunkent vann til fjerning av lakselus og om beiteskader fra lakselus. Vi har også hatt en omfattende overvåking og rapportering av triploid fisk satt ut på anlegg som er gitt grønne konsesjoner i Finnmark, hvor det er benyttet den standardiserte velferdsovervåkingsmetoden SWIM.

Fra tildelingsbrevet 2016:

”Den tredje kjerneoppgaven innenfor rådgiving er å gi råd om konsekvenser av eventuelle endringer i miljøtilstand i fjordsystemene, på kysten og i havområdene.”

Havforskningsinstituttet gir råd relatert til konsekvenser av endringer det fysiske og kjemiske miljøet. Dette spenner fra mer langsiktige effekter av klimaendringer og havforsuring til råd om mer akutte hendelser som forurensningsutslipp.

Marint miljø og forurensning – utslipp fra havbruksnæringen
Havforskningsinstituttet bidrar i en rekke nasjonale og internasjonale rådgivningsoppgaver på tema marint miljø. For å kunne gi gode råd følger instituttet utviklingen i forurensningsbelastning langs kysten og i havet gjennom forskning, kartlegging og langsiktig overvåking, bl.a. med bidrag i ØKOKYST-programmet. Langs fjord og kyst har det vært særlig fokus på vurderinger av utslipp fra havbruksnæringen av fôrspill og avføring som medfører lokal organisk belastning og utslipp av næringssalter, i tillegg til utslipp av legemidler og fremmedstoffer. Disse rådene blir kommunisert gjennom Havforskningsinstituttets årlige Risikovurdering norsk fiskeoppdrett i tillegg til jevnlig møter med Mattilsynet, Fiskeridirektoratet og Miljødirektoratet.

Miljø i havområdene

Havforskningsinstituttet overvåker nivåer av langtransporterte miljøgifter, PAH-er og radioaktivitet i sedimenter, skalldyr og fisk i våre havområder. Vi overvåker Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen/Skagerrak. Ett havområde blir undersøkt hvert år slik at vi får overvåkingsserier per tredje år. Eventuelle endringer blir kommunisert gjennom Overvåkingsgruppen for forvaltningsplanarbeidet og gjennom miljøstatus.no.

Petroleumsutslipp og miljø

Instituttet mottar årlig flere hundre saker til høringsuttalelse i forbindelse med utbygging, drift og nedbygging av olje- og gassinstallasjoner. Vi blir av myndighetene bedt om å vurdere konsekvensene på levende marine ressurser av arealbeslag, utslipp av olje og kjemikalier og seismiske undersøkelser. Disse rådene blir formidlet til Miljødirektoratet, Fiskeridirektoratet og Nærings- og fiskeridepartementet. Havforskningsinstituttet deltar i vannsøyleovervåkingen av utslipp fra offshore olje- og gassaktiviteter. Resultater og eventuelle endringer i miljøtilstand blir kommunisert til Miljødirektoratet og til industrien gjennom Forum for offshore miljøovervåking.

Råd om klimaendringer

Havforskningsinstituttet gir råd relatert til konsekvenser av endringer i det fysiske og kjemiske miljøet. Dette spenner fra mer langsiktige effekter av klimaendringer og havforsuring til råd om mer akutte hendelser som forurensningsutslipp. Overvåkingen av havforsuring er videreutviklet. I samarbeid med partnere har 2016 gitt ny innsikt i de prosesser som styrer romlig og temporær variabilitet kystnært og i fjorder. Nye data viser at aragonittmetning i fjorder på Svalbard er nær de nivåer som er vist å gi negative effekter på kalkskaldannende arter som vingesnegl. Påvirkning på denne arten anses som indikator for miljøendringer.

3.2.2 LEVERE INTERNASJONALT LEDENDE FORSKNING

Fra tildelingsbrevet 2016:

”Det er et mål at Havforsknings-instituttets forskning har høy vitenskapelig kvalitet og er internasjonalt ledende på instituttets kjerneområder. Forskningen ved instituttet skal bidra til å utvikle det vitenskapelige grunnlaget for instituttets råd”

For å nå hovedmålet om kunnskapsbaserte forvaltningsråd er forskningen i hovedsak styrt av både kortsiktige og langsiktige behov innen rådgivning knyttet til akvakultur, fiskerier og marint miljø. Den bygger på omfattende datainnsamling gjennom kartlegging, overvåkning, eksperimentelle studier og modeller.

Forskningen utgjør 30 % av den totale ressursinnsatsen ved instituttet. I 2016 konkurrerte Havforskningsinstituttet seg til om lag 230 mill kr fra andre oppdragsgivere enn NFD.

Tildelingsbrevets føringer og oppdrag har blitt fulgt opp. Havforskningsinstituttet har prioritert å styrke forskningen for å redusere usikkerheten i bestandsestimeringer i 2016, og den vil bli ytterligere styrket i 2017. Det samme gjelder studier av arter på lavere trofisk nivå. Vi har fulgt opp tildelingsbrevets oppgave med økt satsing på tareforskning ved å ansette en seniorforsker til på dette feltet. Innsatsen mot Meld. St. 16 (2014-2015) har blitt ytterligere intensivert, ikke bare på effekter av lakselus, men også effekter på andre villlevende organismer (bunndyr, kysttorsk). Spesielt effekten av medikamentell behandling mot lakselus ut i miljøet og spesielt på reker kan nevnes.

TABELL 3.4: INNSATSMENGDEN (I HELE 1000 KR OG % AV TOTAL) FOR DE TO SISTE ÅRENE OPPSUMMERT FOR DELMÅL FORSKNING MED TRE UNDERGRUPPER.

DELMÅL FORSKNING. LEVERE INTERNASJONALT LEDENDE FORSKNING				
	a. Kunnskap som grunnlag for råd innen havbruk	b. Utvikle metoder for måling, bestandsvurdering og forvaltningsrådgivning	c. Utvikle ny relevant kunnskap om marine økosystemer	Sum
2016*	80 901 (31 %)	69 976 (27 %)	107 537 (42 %)	260 430
2015	86 270 (31 %)	77 048 (27 %)	121 536 (42 %)	284 854

*Endrede regnskapsprinsipp i 2016. Gjennomstrømningsmidler er ikke inkludert, dette gjør at tallene er noe lavere i 2016 enn i 2015 til tross for økt aktivitet

TABELL 3.5: STYRINGSPARAMETER FOR DELMÅL FORSKNING

Styringsparameter	Resultatkrav		Måloppnåelse 2015*	Mål 2016	Måloppnåelse 2016**
Publikasjonspoeng	Årlig økning i publikasjonspoeng		154 (225)	150	143 (210)
Publikasjoner	Gjennomsnittlig en publikasjon pr. forsker	1	1,14	1	1,10
Sampublikasjoner*	Årlig økning i sampublisering	150	225	150	160 (218)
Siteringer	Årlig økning i siteringer	x	8607	Årlig økning	9170

*Tallet for 2015 er sampubliseringer nasjonalt og internasjonalt, for 2016 er internasjonalt samarbeid spesifisert (160) mens totalt antall sampubliseringer står i parentes. **Tall registrert pr. 27.03.2017

Fra tildelingsbrevet:

”Høy vitenskapelig kvalitet og internasjonalt ledende på instituttets kjerneområder”

Forskningen konkurrerer godt både nasjonalt og internasjonalt (f.eks. EU-forskning), og bygger på omfattende samarbeid med universitetslektor, instituttsektor, næringsliv inkl. utstyrsleverandører, forvaltning og ulike internasjonale miljø. Publikasjoner fra Havforskningsinstituttet viser høy og økende grad av siteringer som tyder på både høy kvalitet og relevans.

Nyskapende forskning

Havforskningsinstituttet har markert seg med en rekke nyskapende forskningsprosjekter innen områder som genomikk og genetikk, dyrevelferd i havbruk, marin økosystemakustikk og kyst- og havøkologi. Det er gjennom det omfattede økosystemtøktet i Barentshavet vist store endringer i havklima og fordeling av arter og samfunn over en relativt kort tidsperiode. Det er også gjennomført banebrytende arbeid med nye genteknikker som bl.a. viser at en kan lage steril oppdrettslaks, og med nye genetikkmetoder som gjør at en kan følge utvikling av resistens mot lusemidler hos lakselus i ulike kyst- og havområder. Innen bestandsvurdering har ny kunnskap blitt generert og implementert i bestandsrådgivningen på de store havgående fiskebestandene.

Nye tilnæringer har dokumentert effekter av fritidsfiske på kystressurser, det er dokumentert effekter av rehabilitering av tapt tareskog, og forskning knyttet til Havforskningsinstituttets referanseflåte har gitt viktig ny kunnskap om bifangst bl.a. knyttet mot sjøpattedyr som nise og kystsel. Bruk av marine verneområder har gitt viktig ny kunnskap om tilstand hos sårbare kystressurser. Ved å kombinere eksperimentell biologi med nye metoder innen genomikk har en også vist at hyseeegg er mye mer utsatt for oljeforurensning enn torskeegg, resultater som er viktige for risikovurdering av olje- og gassvirksomhet nær gytefelt og oppvekstområder av fisk.

Innovasjon – Nye instrumenter og metoder

Forskningen har også gitt opphav til en rekke nyskapende instrumenter og metoder som nye avlusningsmetoder og metoder for å unngå lakselus, eksempelvis ”snorkelmerder”, prøvetakingskanon for bruk i fiskeflåten, nye metoder for å bruke ekkolodd og sonarer for bærekraftig fiskeri, Deep vision-system for optisk artsbestemmelse og størrelsesmåling i trål, og programvare for identifisering av ulike arter i bredbåndsekkoloddbilder. Forskningen danner grunnlag for næringsutvikling.

Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI)

Havforskningsinstituttet bidrar i flere Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI), både som leder og som deltaker. Dette omfatter Senter for fremragende forskning CRISP som utvikler kunnskap og teknologi for bærekraftig fiske, SFI-en Salmon Lice Research

Center som studerer grunnleggende og anvendte sider ved lakselusbiologi og laksens evne til å forvare seg mot lakselus, samt SFI-en Exposed Aquaculture Operations som ser på de biologiske og teknologiske mulighetene for å drive havbruksaktivitet i mer eksponerte områder av kysten.

Fra tildelingsbrevet:

”Utvikling av det faglige grunnlaget for havbruksforvaltningens beslutninger”

Havforskningsinstituttet har i 2016 har prioritert å styrke havbruksforskningen for å bedre kunnskapsgrunnlaget for rådgivning og oppfølging av Meld. St. 16 (2014-2015) for en forutsigbar og bærekraftig utvikling av norsk akvakultur.

Modell som predikerer spredning av lakselus (lakselusmodellen)

Havforskningsinstituttet har i samarbeid med andre utviklet en modell som predikerer spredning av lakselus i fjordsystemene. Nye vitenskapelige publikasjoner i 2016 har presentert videreutviklingen og dokumentert lakselusmodellens egenskaper. Forskningen har bidratt til å gi regjeringen verktøy til å nå målsettingen om at miljømessig bærekraft og forutsigbarhet skal danne grunnlag for regulering av oppdrettsnæringen.

Rømt fisk –

interaksjoner mellom oppdrett og ville bestander

Rømt fisk fra oppdrettsanlegg er fortsatt en av de store miljøutfordringene, og en betydelig forskningsinnsats er lagt inn på å måle innblanding av rømt fisk og å forstå de biologiske konsekvensene av innkryssing, samt å utvikle nye metoder for produksjon av steril fisk. Arbeidet er gjort i samarbeid med nasjonale og internasjonale forskningsmiljø. Instituttet har styrket forskningen på interaksjoner mellom oppdrett og ville bestander, med et større samarbeidsprosjekt med Marin Harvest, Fiskeri- og havbruksforskningens fellesfond (FHF) samt lokale fiskarlag på Smøla.

Nye metoder for miljøundersøkelser etter utslipp fra fiskeoppdrett

Utslipp er studert i flere prosjekter. Målet med prosjektene er å øke kunnskapen om spredning til miljøet og hvordan ulike habitat påvirkes, slik at man kan utvikle bedre forvaltningsverktøy. Prosjektene fokuserer på dynamiske kyst- og fjordlokaliteter og tester ut nye metoder for miljøundersøkelser, f.eks. DNA, utvikling av nye metoder for undersøkelser på hardbunn, videreutvikling av sporingsverktøy samt utvikling og validering av spredningsmodeller.

Miljøpåvirkning av kjemikalier og legemidler

Bruk av midler mot lakselus har vært økende, og det er en økende bekymring for negativ miljøpåvirkning. Ny forskning er satt i gang for å studere hvordan realistiske restkonsentrasjoner av ulike

Innovasjon: Fotoboksen Deep Vision ble tildelt årets innovasjonspris av fiskeriminister Per Sandberg under den offisielle åpningen av Nor-Fishing 2016. Dette er en av innovasjonene i vårt senter for miljøvennlig fangst, CRISP. Foto: Havforskningsinstituttet

lusemidler vil påvirke hummer, reker og planktonorganismer både i laboratorier og i felt. For 2016 er det gjennomført laboratorieforsøk med dypvannsreker, torskeegg og hoppekreps (raudåte) eksponert for hydrogenperoksid og for hummer og dypvannsreker eksponert for skallskiftehemmere. Det er også gjennomført feltinnsamlinger for å få bedre tall på spredning av lakselusmiddel fra oppdrettsanlegg, både badbaserte (hydrogenperoksid) og fórbaserte (skallskiftehemmere). Felldata er også analysert for fremmedstoff fra oppdrettsanlegg som organiske miljøgifter og kobber.

Fra tildelingsbrevet:

”Forskning på viktige økologiske endringer i kystsonen”

Effekter av varmere klima

Fra 1990 og frem til 2015 har temperaturen steget til ca. 0,7 °C over det normale for de dypere liggende, atlantiske vannmassene i kyststrømmen. Global oppvarming ser ut til å ha bidratt med ca. 0,5 °C av økningen, mens resten er knyttet til naturlig temperaturvariasjon. Det varmere klimaet de siste 20 årene har ført til økt innslag av varmekjære makroalger på kysten. Overvåkingen av planktonalger for Mattilsynet, som kan gi giftige skjell, varierer fra år til år, men problemene det siste året har vært relativt små. Stillehavsøsters sprer seg videre langs kysten med stor fart, og det er bekymring for de økologiske endringene som kan oppstå på grunt vann.

Effekter av overgjødning

Havforskningsinstituttet øker innsatsen på effekter av overgjødning fremover. På kysten av Skagerrak er det fortsatt høyt oksygenforbruk i noen fjordbasseng, noe som er et tegn på overgjødning. Mengden langtransporterte næringsalter er imidlertid redusert de siste årene. Det er ikke tegn til at næringsalter fra fiskeoppdrett langs Vestlandet og nordover har medført store regionale overgjødningsproblemer, men lokale effekter av havbruk på naturtyper og lokale kystressurser kan ikke utelukkes.

Fra tildelingsbrevet:

”Forskningen på marine ressurser må sikre gode modeller for bestandsberegning, inkludert studier som kan forklare variasjoner i fiskebestanders utvikling.”

Videreutvikling av modeller og metoder for bestandsvurdering Havforskningsinstituttet gir forvaltningsråd om nærmere 54 bestander av fisk og sjøpattedyr. Arbeidet med å videreutvikle vitenskapelige modeller og metoder for mengdemåling og bestandsvurdering av pelagiske og bunnlevende organismer er prioritert. Arbeidet gir også viktig kunnskapsgrunnlag til Marin masterplans målsetting om styrket overvåking og ressursforskning.

Forbedret metode for bestandsvurdering av sild

Bestandsestimeringsmetodikken av norsk vårgytende sild har vært gjennom en revisjon i regi av ICES i 2016. Havforskningsinstituttet har prioritert denne oppgaven høyt og hatt essensielt bidrag for

å muliggjøre etableringen av ny metodikk. Referansepunktene og høstingsregelen blir også evaluert i løpet av 2016, og Havforskningsinstituttet har ledelse i denne prosessen.

Evaluering av vitenskapelig forvaltningsmodell for tobis

En ny evaluering av den norske forvaltningsmodellen for tobis ble påbegynt i 2016, og Havforskningsinstituttet har prioritert arbeidet med benchmark assessment ICES har gjennomført i høsten 2016.

Forbedret metode for bestandsvurdering for nordsjøsei

Bestandsberegningene for nordsjøsei er betydelig endret i forhold til fjorårets bestandsberegning. Dette skjedde gjennom en omfattende benchmark prosess, og det påpekes at beregnet tilfeldig usikkerhet er stor. Toktdata som inngår i bestandsberegningene er svært usikre, og det var nødvendig å inkludere fangst fra enhet innsats i trålfiskeriene (norsk, tysk og fransk). Havforskningsinstituttet planlegger i samarbeid med Tyskland å starte opp en ny toktserie som dekker sei i Nordsjøen i første kvartal.

Forstå snøkrabbens utbredelse

Økt utbredelse av snøkrabben i Barentshavet fører til at vi forbereder oss på at denne arten i større grad vil bre seg ut over norsk sokkel. I 2016 har det vært gjennomført flere eksperimenter med modifiseringer av prøvetakingstrålen brukt på bunnen for å sikre at vi får representative prøver av denne nye arten, for å forbedre kunnskapsgrunnlaget for forvaltningen.

Nye arter – mesopelagisk fisk

I 2016 har Havforskningsinstituttet tatt initiativ for en utredning av grunnlaget for et mesopelagisk fiskeri. Nyere studier indikerer at mengden mesopelagisk fisk globalt har vært undervurdert og kan være ti ganger høyere enn tidligere estimert. Dette betyr i så tilfelle at mengden er i størrelsesorden 10 milliarder tonn, og mesopelagisk fisk representerer således en potensiell reserve av marint protein og fett som vil kunne være av stor verdi globalt og for Norge i form av fôr til oppdrett og som grunnlag for humant konsum i forskjellige former. Det trengs forskning og utvikling for å utrede mulighetene.

Eksperimentelle studier på biologiske effekter av oljeutslipp

Petroleumsvirksomheten på norsk sokkel følges gjennom kartlegging og overvåkning av regulære utslipp og uhellutslipp. For å forbedre metodene for risikoanalyser knyttet til eventuelle fremtidige akutte utslipp av olje fra oljeindustri eller ved skipsforlis, har instituttet gjennom flere år gjennomført kontrollerte eksperimentelle studier av de biologiske effektene på ulike arter for å finne terskelnivåer for effekter som påvirker grunnleggende livsprosesser som reproduksjon, vekst og overlevelse. Dette kobles så inn i modeller som kan føre beskrivelsene av konsekvens på enkeltindivid opp til relevante effekter på nivå populasjon og bestand.

Eksperimentelle studier –

oljeeksponering på torsk og hyse

I 2016 har det vært gjennomført eksperimentelle undersøkelser på hyse ved Forskningsstasjonen Austevoll som viser at denne arten er mer følsom for oljeeksponering enn eksempelvis torsk. Slik informasjon er viktig å få lagt inn i modellene for risikoanalyse av operasjonelle og akutte oljeutslipp. Planene er å videreføre denne typen studier også til andre arter og utvikle nye metoder for karakterisering av biologiske effekter.

Fra tildelingsbrevet:

”Internasjonalt samarbeid”

The International Council for the Exploration of the Sea (ICES)

Forvaltningsrettet forskning krever nært internasjonalt samarbeid for å få et godt faglig grunnlag for kvalitet i forskningen, men også for å avlaste høye kostnader til infrastruktur, og å kunne fastsette kvoter på delte bestander. Havforskningsinstituttet prioriterer derfor sterkt arbeidet med å videreutvikle økosystembasert rådgivning gjennom ICES. ICES er Havforskningsinstituttets viktigste internasjonale samarbeidspartner både innen dataforskning og ikke minst rådgivning. Rådene blir i stor grad utarbeidet i ICES sin regi på bakgrunn av nasjonalt innsamlede data og arbeidsdokumenter og i systemer for vitenskapelig fagfelleevaluering. Instituttet deltar årlig på en lang rekke ICES arbeidsgrupper for å utvikle vitenskapelige råd for høstede bestander. ICES er dermed helt sentral i utvikling og kvalitetssikring av instituttets rådgivning, blant annet gjennom den overordnede rådgivende komiteen ACOM. I tillegg deltar vi i en rekke arbeidsgrupper under vitenskapskomiteen SCICOM og leverer data til ICES sitt datasenter i København. ICES-samarbeidet bidrar også sterkt til at instituttet og enkeltforskere hos oss har et omfattende forskernettverk som det dras veksler på i publisering og i prosjektgenerering.

Senter for Fiskerifaglig utviklingssamarbeid (CDCF)

Havforskningsinstituttets kunnskap innen bærekraftig forvaltning er i verdensklasse, og instituttet har en vesentlig rolle i Utenriksdepartementets globale perspektiv på ressurs- og havforvaltning. Instituttets Senter for fiskerifaglig utviklingssamarbeid (CDCF) også kalt Fagsenteret, arbeider innenfor bistand. Hovedmålet er å assistere utviklingsland til å bygge bærekraftig forvaltning innen fiskeri-, akvakultur og marint miljø. Det største og mest langvarige av CDCF`s prosjekter er Nansenprogrammet som utføres i nært samarbeid med Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Fra 2017 vil Nansenprogrammet inngå i det nyetablerte bistandsprogrammet «Fisk for utvikling».

Bilaterale utviklingsprosjekter i 12 land i Afrika, Asia og Latin-Amerika – innen fiskeri og/eller akvakultur. I disse prosjektene koordinerer Havforskningsinstituttet også innsats fra Fiskeridirektoratet, NIFES og andre institusjoner.

Bilde fra det årlige høstmøtet i Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon, her fra 2012. Her ser vi den russiske delegasjonen til venstre og den norske til høyre. På norsk side er delegasjonen ledet av Arne Røksund, departementsråd i Fiskeridepartementet. Delegasjonen for øvrig består av representanter fra Fiskeri- og Utenriksdepartement, Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet, fiskerinæring og jurister. Foto: Havforskningsinstituttet

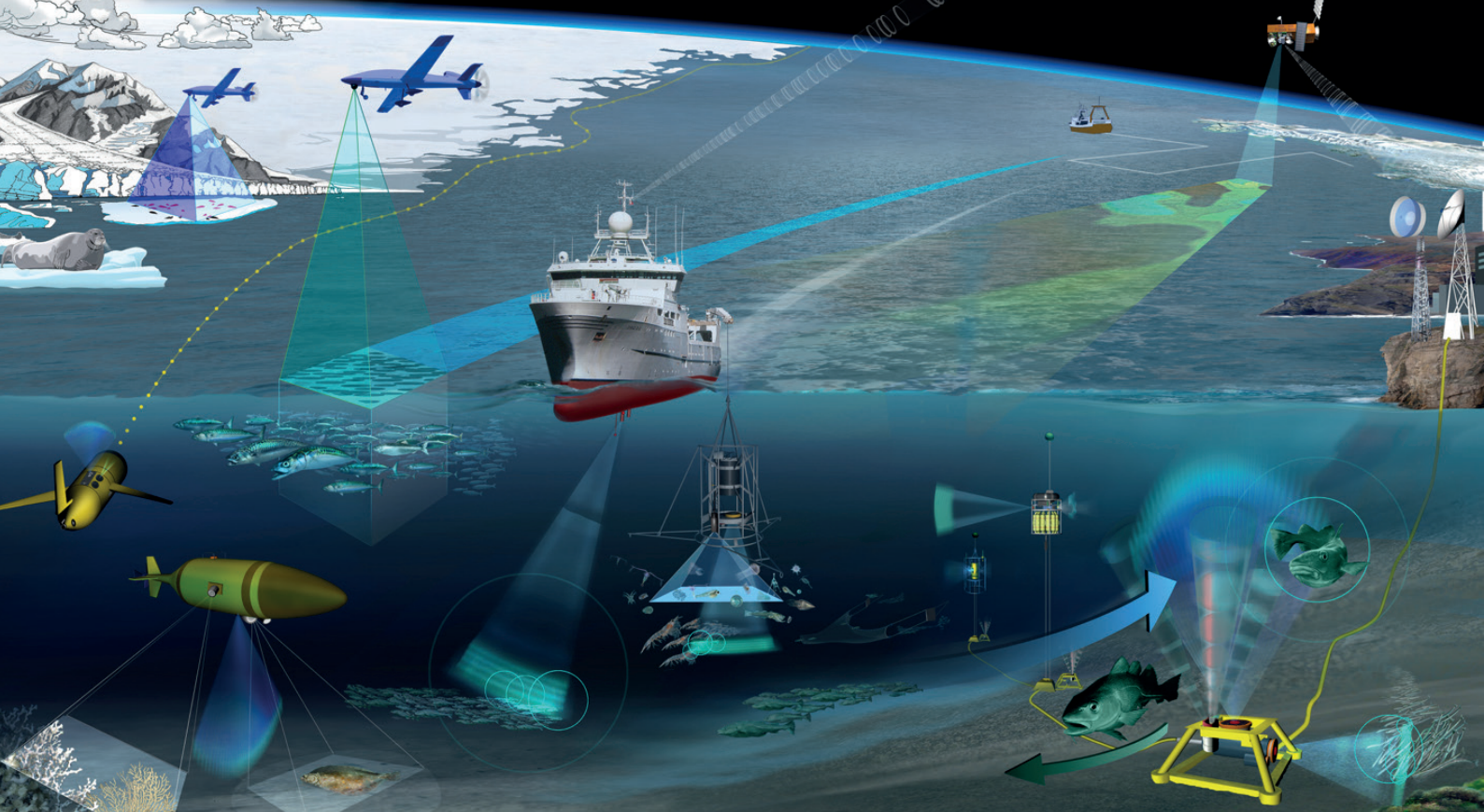
EU-satsing

Havforskningsinstituttet lykkes svært godt med sin strategiske EU-satsing. Vi har en suksessrate på 55% tilslag i H2020-programmets ”matprogram”, hvor hovedandelen av de marine midlene lyses ut. Totalt har Havforskningsinstituttet 43 % suksessrate på prosjektsøknader i Horisont 2020. Instituttet deltar mest i programmene Social Challenges 2 ”Food”, Social Challenges 5 ”Environment”, samt Infrastructure og Leadership in Enabling and Industrial Technologies (LEIT) innen området ”Seizing the ICT opportunities”.

Konsekvenser av Norges forhold til EU etter Brexit

Havforskningsinstituttet har i 2016 begynt å arbeide med de påvirkninger landingspåbudet som innføres i EU har, og i tillegg se på konsekvensene ´Brexit´ har for Norges forhold til EU.

Se for øvrig vedlegg 1 for oversikt over internasjonalt samarbeid.

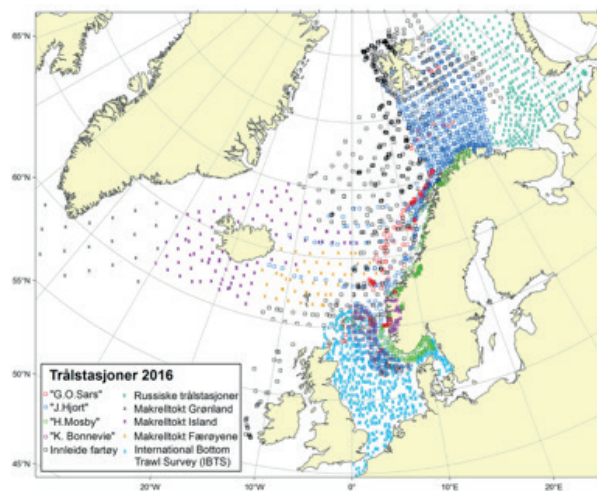
Fjern- og selvstyrte undervannsfarkoster, forankrede rigger og glidere, bøyer og undersjøiske observasjonsplattformer gjør det mulig å se "hva som skjer, når det skjer" under havoverflaten. Illustrasjon: Havforskningsinstituttet

3.2.3. SAMLE, FORVALTE OG TILGJENGELIGGJØRE DATA OM MARINE ØKOSYSTEMER

Data utgjør grunnlaget for Havforskningsinstituttets forskning og råd. Datainnsamlingen er således instituttets bærebjelke og er basert på omfattende toktaktivitet, måleinstallasjoner, landbaserte eksperimentelle fasiliteter og modellering.

I tillegg til å være av stor betydning for instituttets råd og forskning, er datainnsamlingen av stor viktighet for andre aktører innen forskning og utvikling. Instituttet har en åpen datapolitikk som vektlegger deling av data til samfunnets beste. Data blir publisert ved Norsk marint datasenter (NMD) som er en av Havforskningsinstituttets forskningsgrupper, og i NMDC som er en nasjonal marin datainfrastruktur finansiert av Norges forskningsråd og som ledes av Havforskningsinstituttet.

Havforskningsinstituttet ivaretar rollen som nasjonal datainnsamler og -forvalter ved å bruke vel 50 % av sine totale ressurser for å oppfylle denne delen av samfunnsoppdraget. Et kart over instituttets trålstasjoner og samarbeidende tokt i 2016 er vist i figuren nedenfor. Den er et eksempel på det store omfanget i mengde og geografisk dekning av datainnsamlingen utført av Havforskningsinstituttet, leiefartøy samt internasjonale samarbeidspartnere i våre nære havområder.

Figur 3.1: Oversikt over trålstasjoner i 2016

Av midlene som brukes innen delmål data, går 51 % til overvåking som vist i tabellen under. De tre største overvåkingsprosjektene er overvåking av pelagisk fisk, overvåking av lakselus og overvåking av rømt laks.

Havforskningsinstituttet gjennomfører årlig 1955 (se tabell 2.3, fartøydøgn på egne fartøy og innleide fiskefartøy sammenlagt) fartøytoktdøgn nokså likt fordelt på egne fartøy og leiefartøy. I gjennomsnitt deltar fem personer fra forskningsgruppene på hvert tokt, det vil si at det gjennomføres omlag 9775 persontoktdøgn årlig.

TABELL 3.6: INNSATSMENGDE (I HELE 1000 KR OG % AV TOTAL) FOR DE TO SISTE ÅRENE OPPSUMMERT FOR DELMÅL DATA MED UNDERGRUPPERINGER.

DELMÅL DATA. SAMLE, FORVALTE OG TILGJENGELIGGJØRE DATA OM MARINE ØKOSYSTEMER					
Forbruk i programmene per delmål 2015	Kartlegge	Overvåke	Eksperiment, prosessstudier modellering	Lagre, forvalte, tilgjengeliggjøre data	Sum
Delmål data 2016*	85 522 (18 %)	258 138 (56 %)	64 081 (14 %)	54 241 (12 %)	461 982
Delmål Data 2015	95 614 (21 %)	235 892 (51 %)	67 213 (14 %)	66 554 (14 %)	465 275

*Endrede regnskapsprinsipp i 2016. Gjennomstrømningsmidler er ikke inkludert, dette gjør at tallene er noe lavere i 2016 enn i 2015 til tross for økt aktivitet.

Toktsamarbeid med leiefartøy

Det er i 2016 blitt etablert langsiktige toktsamarbeid med fem leiefartøy, i hovedsak pelagiske ringnotfartøy, for å dekke inn seks overvåkingstokt. Økt bevilgning av fiskeriforskningsavgiftsmidler har muliggjort denne langsiktige satsingen på overvåking som vil komme bestandsrådgivningsarbeidet til gode. For utdypende oversikt over tokt, se kap. 3.3.1 A) om forskningsfartøy og annen infrastruktur til sjøs.

Redusert usikkerhet i bestandsrådgivning – REDUS-prosjektet

Havforskningsinstituttet satte i 2016 i gang storsatsingen Redusert usikkerhet i bestandsrådgivning som fokuserer på å estimere total usikkerhet i bestandsanslag og så jobbe systematisk for å redusere usikkerheten. Bestandsrådgivning er ett av kjerneområdene til Havforskningsinstituttet og redusert usikkerhet i bestandsråd vil komme fiskerierne til gode gjennom å kunne gi en tilnærmet optimal utnyttelse av ressursene og samtidig redusere risiko for bestandskollaps. Som en del av REDUS-prosjektet er det inngått et fireårig samarbeid med Norsk Regnesentral for å sikre topp statistisk kompetanse i prosjektet. Denne kontrakten på rundt 5 mill kr årlig er finansiert gjennom Fiskeriforskningsavgiften. For å sikre god dialog med fiskerinæringen er det oppnevnt to deltakere fra næringen i styringsgruppen for REDUS-prosjektet.

Bruk av Fiskeriforskningsavgiften i 2016

Bruken av Fiskeriforskningsavgiftsmidlene (FFA) ved Havforskningsinstituttet skjer i samråd med Faglig utvalg for ressursforskning (FUR). Den overordnede føringen fra FUR er å prioritere overvåking av og forskning på de kommersielt viktigste bestandene. Dette er således en viktig premis for bruken av FFA-midlene. I 2016 ble det brukt 101 mill kr i FFA-midler ved Havforskningsinstituttet. Mesteparten ble brukt til gjennomføring av tokt på innleide fiskefartøy for overvåking av de kommersielt viktigste pelagiske bestandene. Tabellen nedenfor viser hvilke områder som ble gjennomført i 2016.

TABELL 3.7 VISER HVILKE OMRÅDER SOM BLE PRIORITERT FINANSIERT MED FISKERIFORSKNINGSAVGIFT I 2016, I 1000 KR.

Aktivitet	Forbruk 2016
Bestandsovervåking	53 034
Redskapsutvikling	11 760
Observasjonsmetodikk	1 000
Rådgivning	6 550
Fangstsampling (Referanse-flåten m.m.)	28 644
Økologi	686
Totalt	101 673

Det ble i 2016 tilført ekstra FFA-midler til Havforskningsinstituttet på ca. 94 mill kr i to omganger, den siste tildelingen ble foretatt like før jul. Ekstramidlene blir brukt til forskningsprosjekter knyttet til ressursforskning, og det blir blant annet ansatt en god del postdoktorer og stipendiater til disse prosjektene. Det tar tid å tilsette personell, og ekstramidlene har derfor blitt overført til bruk i 2017 og -18. Det ble noe underforbruk da noen tokt ikke ble gjennomført. Det blir overført 109 mill FFA-midler fra 2016 til 2017. En plan for anvendelse av disse midlene er oversendt til NFD.

Styringsparameter	Resultatkrav	Mål 2016 %	Måloppnåelse 2016 i %
Andelen innsamlede data tilgjengeliggjort for intern nedlastning (enhet %)	På sikt er ambisjonen at 90 % skal være tilgjengelig	55 %	70 %
Andel innsamlede data tilgjengeliggjort for eksternt nedlastning (enhet %)	På sikt er ambisjonen at 90 % skal være tilgjengelig	55	55 %
Andel av data tilgjengeliggjort internt 2 md etter innsamling (enhet %)	På sikt er ambisjonen at 90 % skal være tilgjengelig	55	60 %
Andel av data tilgjengeliggjort eksternt 2 md etter innsamling (enhet %)	På sikt er ambisjonen at 90 % skal være tilgjengelig	55	55 %

Tabellen viser at måloppnåelsen når det gjelder datainnsamlingen ligger på eller høyere enn måltallet. Måloppnåelsen innen dette området er i bedring selv om det er et stykke igjen til man oppnår ambisjonsnivået på 90 %. Det har blitt jobbet mye med den grunnleggende dataflyten ved instituttet gjennom flere år, og for neste år blir det satt økt trykk på å gjøre dataene tilgjengelig for eksterne og interne brukere.

Fra tildelingsbrevet:

”Havforskningsinstituttet skal sørge for nødvendig kartlegging og overvåking av marine ressurser og marint miljø på havet og langs kysten, som grunnlag for forskning og rådgiving.”

Overvåking

Overvåkingen er en repeterende aktivitet som ved Havforskningsinstituttet er delt inn i fem virkeområder:

- Bestandsundersøkelser
- Beskatning
- Helse- og smittespredning
- Økologiske interaksjoner
- Biologisk mangfold og fysisk og kjemisk miljø

Økte satsinger i 2016

På grunn av miljøutfordringene knyttet til oppdrettsanlegg, har instituttet i 2016 prioritert å øke overvåkingsaktiviteten knyttet til overvåking av lakselus på vill laksefisk samt andel rømt oppdrettslaks i elvene. En har også økt overvåkingsaktiviteten knyttet til de store fiskebestandene i Norskehavet som norsk vårgytende sild, makrell og kolmule. Nedenfor beskrives kort de to største overvåkingsprosjektene:

Overvåking av lakselus

Det nasjonale overvåkingsprogrammet for lakselus (NALO) er bestilt av Mattilsynet og blir koordinert av Havforskningsinstituttet. Flere norske institutter som for eksempel NINA bidrar. Overvåkingen skal beskrive effekten av lakselus på vill laksefisk langs hele kysten. Grunnlaget for evaluering av effektene på villfisk inkluderer også lakselusregistreringer fra norske oppdrettsanlegg som vi får inn fortløpende fra MT og Altinn. I 2016 har overvåkingen blitt oppgradert ytterligere for også å skaffe mer data inn til utviklingen

av trafikklyssystemet som er foreslått i stortingsmelding 16 (2014-2015). Ekstraarbeidet er finansiert med en tilleggsbevilgning fra NFD. Resultatene blir rapportert etter første overvåkingsrunde i juni og med sluttrapport til Mattilsynet i desember.

Overvåking rømt fisk

Rømt fisk som går opp i elvene har blitt overvåket lenge, men i 2014 ble det startet et landsdekkende overvåkingsprogram på bestilling fra Fiskeridirektoratet. Overvåkingen blir koordinert fra Havforskningsinstituttet. I rapporten fra april 2016 beskrives overvåkingsmetodene, elvene og innslaget av rømt fisk i 165 elver. Neste rapport kommer våren 2017.

Overvåking for bestandsundersøkelser av kommersielle arter

Overvåkingen av de kommersielt viktigste bestandene er stort sett gjennomført i henhold til plan. Ett av de planlagte toktene på sei i Nordsjøen måtte utgå fordi det ikke var mulig å leie inn passende fartøy. Dette viser viktigheten av langsiktig toktplanlegging per fartøy som vi nå har fått på plass for 2017–2020. Det er i 2016 blitt etablert langsiktig tokt samarbeid med leiefartøy, i hovedsak pelagiske ringnotfartøy, for å dekke inn seks overvåkingstokt. Økt bevilgning av fiskeriforskningsavgiftsmidler har muliggjort denne langsiktige satsingen på overvåking som vil komme bestandsrådgivningsarbeidet til gode.

Overvåking for bestandsvurderinger

Havforskningsinstituttet overvåking med egne forskningsfartøy langs kysten (fiskeriavhengige data) danner grunnlag for bestandsberegninger av arter som tare, kongekrabbe, kysttorsk, sei, hyse, brisling og kystsel. Vi utfører også overvåking av alge- og dyreplankton. I tillegg til denne datainnsamlingen med egne fartøy anvendes datamateriale fra fiskeflåten, dvs. fiskeriavhengige data (statistikk, referanseflåte, dagbøker, rapporteringsplikt mv.) for å etablere indekser som over tid synliggjør bestandsutviklingen for bestander som høstes. Slike data inngår i bestandsvurderinger av kamskjell, reke, hummer, taskekrabbe, leppefisk, ål, rognkjeks,

kveite, breiflabb og nise. Både tare, kongekrabbe, kysttorsk og brisling høstes i dag kommersielt langs kysten. Kystsel overvåkes og forvaltes i tråd med internasjonale forpliktelser.

Overvåkningsplan

Havforskningsinstituttet leverte en langsiktig overvåkningsplan til NFD 1. juni i år. Denne planen beskriver de repeterende overvåkningsaktivitetene som instituttet gjennomfører. I tillegg til at dataene brukes i instituttets forskning og rådgiving, er dataene åpent tilgjengelig for alle brukere og representerer dermed en nasjonal marin databank (National Marine Data Center NMDC). Overvåknings- og kartleggingsaktivitetene er i stor grad gjennomført i henhold til plan. Den langsiktige planen settes først inn for neste år. Overvåkingen skjer på grunnlag av internasjonale forpliktelser, lovverk for fiskeri- og havbruksforvaltning, forvaltningsplanarbeidet, Vannforskriften, med mer.

Kartlegging

Kartlegging er en engangsinnhenting av data. Havforskningsinstituttet prioriterer sine to viktigste kartleggingsprosjekt som er kartlegging av havbunnen i regi av MAREANO-programmet og kartlegging av gyteområder langs kysten.

MAREANO – Kartlegging som grunnlag for forvaltningsplaner og registrering av klimaendringers konsekvenser

I 2016 har MAREANO prioritert både på bunnkartlegging sentralt og øst i Barentshavet og opparbeiding av tidligere MAREANO-innsamlet materiale. Bakgrunnen for prioriteringen er behov for data som gir kunnskapsgrunnlag til revidering av Forvaltningsplan Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten i 2020. Det er også gitt en prioritering (gjennom MAREANOs styringsgruppe og programgruppe) for å gjennomføre såkalte klimatransekter på tvers av miljøvariabler (den variable iskantsønen og vannmasse-polarfronten) i tillegg til å dekke tidligere prøvestasjoner. Formålet med sistnevnte er at data som samles inn i tillegg kan benyttes til oppdatering av endringer i faunasammensetning som følge av klimatiske endringer.

MAREANO gjennomførte i 2016 tokt (13/9–4/10) for datainnsamling langs klimatransektet Bjørnøyrenna–Kong Karls Land, og toktet fikk data som planlagt. Toktet som skulle gått i området Barentshavet øst (9-22/6, senere 5-20/10) ble kansellert grunnet mangel på tilgjengelig fartøy ved Havforskningsinstituttet. Opparbeiding i 2016 av tidligere innsamlet materiale er fra de sørlige havområdene Aktivneset, Mørebanken og Storegga og de nordlige havområdene utenfor Øst-Finnmark og Barentshavet øst. Resultater fra kjemi- og biologi presenteres fortløpende på www.mareano.no, men også på nettstedene www.vannmiljo.no og www.emodnet-biology.eu.

Kartlegging av gytefelt

Gytefeltkartleggingen har i 2016 hatt aktivitet i Finnmark og Møre og Romsdal. Gytefelt for Finnmark, inkludert områder kartlagt i 2015, ble levert Fiskeridirektoratet innen utgangen av 2016. I Møre og Romsdal vil verdisatte gytefelt for første del av fylkets kartlegging bli levert i løpet av februar 2017.

Kartlegging av naturforhold før dumping av gruveavgang i Repparfjorden

Utviklingen av planer for bruk av fjorder til dumping av gruveavgang har blitt fulgt ved gjennomgang av utredningene som gjennomføres i regi av gruveindustrien. Det er gitt høringsuttalelser på vurderingene som gjøres omkring konsekvensene på levende marine ressurser i de aktuelle fjordene. Det har i 2016 vært gjennomført eget tokt i Repparfjorden for å kartlegge naturmiljøet i forkant før tilførselene av gruveavgang fra industrivirksomheten til Nussir starter opp. Slike forundersøkelser vurderes som svært viktig som grunnlag for fremtidige vurderinger av gruveavfallens konsekvens på naturmiljøet.

Kartlegging av bruk av kjemikalier og legemidler i havbruk
Havforskningsinstituttet har fokus på miljøutfordringene knyttet til oppdrettsanlegg, og oppdaterer årlig ny kunnskap om legemiddel og fremmedstoff i oppdrett i ”Risikovurdering norsk fiskeoppdrett”. I denne sammenheng kartlegges bruken av kjemikalier som benyttes for å få kontroll på utfordringer knyttet til parasitter og fisesykdommer, og det gjennomføres kontrollerte studier for å finne ut mer om effektene legemidlene har på marine organismer. Dette arbeidet har blitt oppprioritert i 2016 og vil bli ytterligere styrket i 2017.

Fra tildelingsbrevet:

”Havforskningsinstituttet har et hovedansvar for å samle, forvalte og gjøre tilgjengelig alle nasjonale marine data”

Forskningsdatabasen -

Teknologisk utvikling gir bedre organisering av data

Teknologisk utvikling tilsier at databaser må revideres, og vi har organisert dette i prosjektet Sea2Data. Prosjektet prioriterer å oppdatere og utvikle dataløyper fra skip til land på en effektiv og sikker måte. Flere typer data inkluderes i prosjektet etter hvert som en har framdrift. For å sikre de lange tidsseriene, overføres historiske data til den reviderte forskningsdatabasen.

Nasjonal forskningsinfrastruktur sikrer tilgjengeliggjøring (NMDC)

NMDC er en nasjonal forskningsinfrastruktur koordinert av Havforskningsinstituttet og har 16 norske partnere som sikrer tilgjengeliggjøring av forskningsdata sømløst. Infrastrukturen bygger opp institusjonelle arkiver som vi høster informasjon fra til den sentrale dataportalen ved instituttet. Vi har etablert rutiner gjennom den nasjonale løsningen for persistente identifikatorer (DOI-er) fra BIBSYS for publisering av utvalgte datasett.

Digitalisering

Gjennom øremerkede midler over statsbudsjettet fokuserer vi på digital dataregistrering i første ledd, overføring av data med fokus på datakvalitet og sporbarhet. Videre arkivering og langtidslagring av forskningsdata samt tilgjengeliggjøring og publisering av data. Vi har også etablert rutiner for overføring av data fra samarbeidspartnere gjennom portalen Altinn for å ha det beste datagrunnlaget for utvikling av spredningsmodell for lakselus. Grunnlagsdata fra oppdrettslokasjoner overføres ukentlig og inngår i modellkjøringene.

Klima tidsserier

Klimatidsserier er samlet og lagt tilgjengelig på nett.

Tilgjengeliggjøring data for spredning av lakselus

Havforskningsinstituttet har i samarbeid med Meteorologisk institutt laget ”lakselusvarsel”. Slik er modellresultat av spredning av lakselus lagt operasjonelt tilgjengelig på nett.

Kveldsstemming om bord på forskningsfartøyet «G.O. Sars». Foto: Havforskningsinstituttet

3.3 EFFEKTIV RESSURSBRUK

Fra tildelingsbrevet:

”Havforskningsinstituttet har ansvaret for en betydelig andel av nasjonal infrastruktur knyttet til marin overvåking, forskning og formidling. Det pålegger derfor instituttet et særlig ansvar å sørge for koordinering og effektiv bruk av infrastruktur og data.”

Instituttet er en høykompetansevirksomhet med 743 medarbeidere ved årets slutt, hvorav ca. 55 % har mastergrad eller høyere. Fagmiljøene samarbeider med de fremste fagmiljøer i Norge, Europa og verden for øvrig innen våre fagfelt. Det er viktig at driften og utnyttelsen av våre innsatsfaktorer er effektiv slik at midlene kanaliseres til å løse vårt oppdrag. Tabellen under viser måloppnåelsen for sentrale element i infrastrukturen og i forskningsstaben i henhold til kravene i Mål- og resultatstyringen.

STYRINGSPARAMETERE FOR UTNYTTELSESGRAD AV INFRASTRUKTUR

Styringsparameter	Resultatkrav	Mål 2016	Måloppnåelse 2016
Utnyttelsesgrad fartøy	250 døgn	250 døgn	249
Utnyttelsesgrad stasjonsfasiliteter (i sesongen for relevante arter)	80 % av tilgjengelig tid	80 % av tilgjengelig tid	68 %
Utnyttelse av vitenskapelig kapasitet	Måltall	100 % av måltall	94,7 %

3.3.1 INFRASTRUKTUR

Fra tildelingsbrevet 2016:

”Infrastruktur på sjø og land skal utnyttes kostnadseffektivt og tilfredsstillende myndighetskrav”

2016 har som et ledd i regjeringens satsning innen marin forskning og næring, vært preget av forberedelser for å ta i bruk nye forskningsfartøyer, ny infrastruktur og forskningsfaglig kapasitet. I 2016 har det vært en økt utnyttelse og effektivitet av infrastrukturen og den faglige kapasiteten ved instituttet. Avsnittene under gir en mer detaljert oversikt over dette

Infrastruktur på sjø

Rederiavdelingen gir effektiv og kompetent drift

Havforskningsinstituttets rederiavdeling drifter og forvalter nasjonal marin infrastruktur på vegne av norske marine forskningsinstitusjoner. Rederivirksomheten sørger for effektiv nasjonal drift ved spesialiserte sjøfolk og teknikere. Forskningsfartøy er et avgjørende verktøy for forskning og overvåkning av hav- og kystmiljøet, de biologiske ressursene i havet og sammenhengen mellom disse. I tillegg benyttes fartøyene til studier av geologiske og biologiske forhold på og under havbunnen. Fartøyvirksomheten er en av pilarene for en langsiktig ressursforvaltning av både fiskerier og akvakultur.

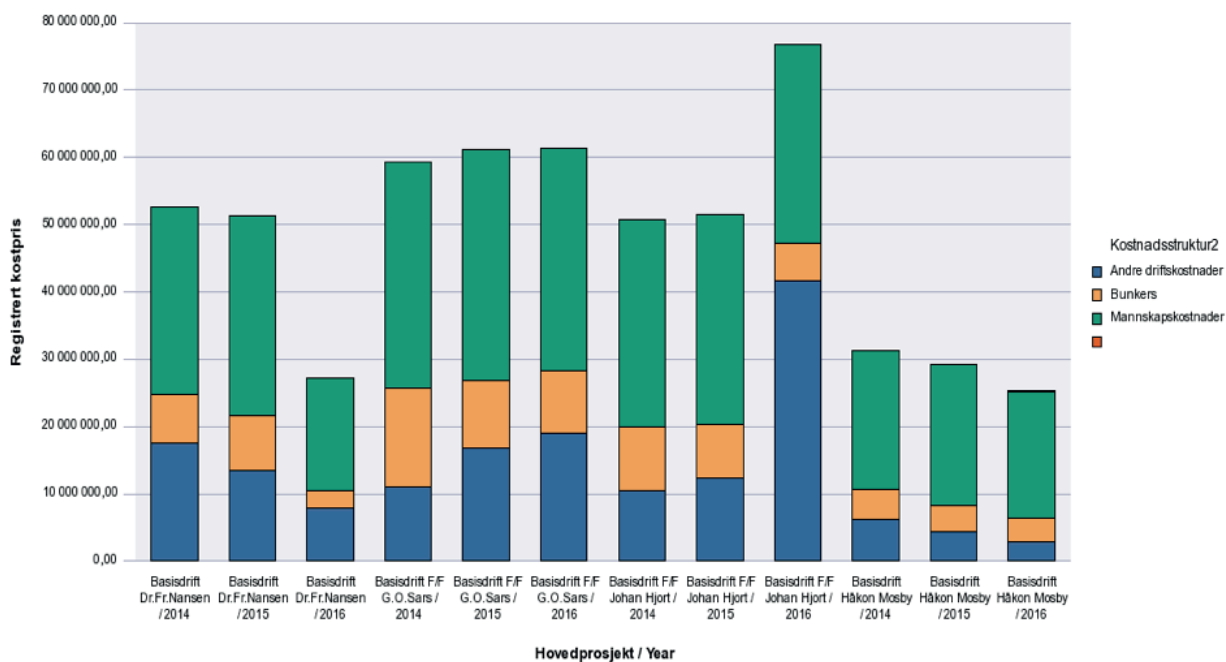
Rederiavdelingens hovedoppgaver:

- Bemanne, vedlikeholde og etterforsyne fartøyer som eies og/eller drives av Havforskningsinstituttet
- Anskaffe, vedlikeholde og betjene vitenskapelig utstyr som benyttes i fartøyene
- Lagring, vedlikehold og kalibrering av utstyr
- Inngå avtaler om leie av andre fartøyer etter behov

Driftskostnader

Figuren nedenfor viser sammensetningen av de årlige driftskostnadene for de viktigste av fartøyene for perioden 2014–2016. Det er mannskapskostnader som er den største enkeltkomponenten. Bunkerskostnader er viktige og avhenger både av volum og svingninger i pris. Andre driftskostnader inkluderer kostnader til reparasjon og vedlikehold som kan svinge fra år til år. 2016 var et år med store endringer for forskningsfartøyene. Gamle «Dr. Fridtjof Nansen» ble trukket ut av drift og ble etter oppussing og ombygging døpt om til «Kristine Bonnevie» og gikk inn som erstatning for «Håkon Mosby» som ble tatt ut av flåten. Det ble i tillegg bevilget 20 mill kr i revidert nasjonalbudsjett i 2016 øremerket anskaffelse av vitenskapelige instrumenter og utstyr til fartøyene.

Driftskostnaden for «Dr. Fridtjof Nansen» for 2016 avspeiler den korte driftsperioden. For «Johan Hjort» var det en betydelig oppgradering til ca. 75 mill kr. Det ble i tillegg bevilget 20 mill kr i revidert nasjonalbudsjett i 2016 øremerket anskaffelse av vitenskapelige instrumenter og utstyr til fartøyene.

Figur 3.2. Sammensetting av årlige driftskostnader for fartøy 2014-2016

Fiskeriminister Per Sandberg, statssekretær Roy Angelvik og direktør Sissel Rogne inspiserer byggingen av det isgående forskningsfartøyet "Kronprins Haakon" på Fincantieri verftet i Muggiano i Italia i 2016. Foto: Havforskningsinstituttet

Rederiavdelingen ble sertifisert i 2016

Rederiavdelingen ble sertifisert iht. ISO 9001 (Kvalitetsstyring) og 14001 (Miljøstyring) av klasseselskapet DNV GL i januar 2016.

Forskningsfartøyene

Havforskningsinstituttet forvalter de fire havgående forskningsfartøyene "G.O. Sars", "Johan Hjort", "Kristine Bonnevie" og "Dr. Fridtjof Nansen" i tillegg til de to kystfartøyene "G.M. Dannevig" og "Hans Brattström".

Bygging av nye forskningsfartøy

Instituttets rederiavdeling har også ansvar for prosjektering og bygging av det isgående forskningskipet "Kronprins Haakon", og i januar 2017 ble det nye forskningsfartøyet "Dr. Fridtjof Nansen" levert fra verftet Astilleros Gondan i Spania. Polarfartøyet «Kronprins Haakon» er under utrustning ved Fincantieri-verftet Muggiano i Italia og forventes levert i desember 2017. Rederiavdelingen gjennomførte en konseptstudie av «Nytt kystforskningsfartøy» som ble foreslått i statsbudsjett for 2017 som forberedelse til en eventuell anskaffelse i 2017.

Kostnadseffektiv toktplanlegging

Instituttet prioriterer at kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt, og driften skal være best mulig koordinert og kostnadseffektiv. Fartøyene og vitenskapelig instrumentering skal vedlikeholdes og oppgraderes for å gi best mulig relevant forskning samt tilfredsstillende myndighetskrav til sikkerhet for personell og materiell, og beskyttelse av det ytre miljøet.

Bruken av de havgående forskningsfartøyene planlegges først i en felles toktkomité for Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen, deretter i en nasjonal toktkomité, slik at toktene kan ses i sammenheng og personell fra flere institusjoner kan delta på planlagte tokt. Det er også etablert et samarbeid om bruk av kapitalkrevende vitenskapelig utstyr om bord på fartøyene.

Seilingsdøgn

I tabellen under er det vist hvor mange seilingsdøgn vi har på de ulike fartøyene over de siste årene.

TABELL 3.8 TOKTDØGN FOR PERIODEN 2012 -2016

Fartøydriften	2012	2013	2014	2015	2016
HI, totale toktdøgn*	1057	991	975	999	1068
UiB totale toktdøgn	307	247	253	244	248
Dr. F. Nansen (tokt og transitt)	338	269	187	306	113
Totale toktdøgn **	1702	1507	1415	1549	1429
Transitt (GOS, JH, HM, GMD, HB, FA DFN, KB)	113	130	94	112	92
Vedlikehold (GOS, JH, HM, GMD, HB, DFN, KB)	271	195	305	256	413
Utleie	10	6	27	0	7

* G.O. Sars (GOS), Johan Hjort (JH), G.M. Dannevig (GMD), Hans Brattström (HB), Fangst (FA), Johan Ruud (JR), Helmer Hansen (HH) og Kristine Bonnevie (KB) ** i tillegg til rene toktdøgn kommer seilingsdøgn inklusiv transitt og vedlikeholdsdøgn. Samlet antall toktdøgn utgjøres av HIs totale toktdøgn vist ovenfor, fartøysdøgn på innleide fiskefartøy (se tabell 2.4), samt tokt uten transitt på fartøyet Dr. F Nansen (ovenfor), totalt om lag 1955 toktdøgn. Det er tatt utgangspunkt i toktprogrammet for dokumentasjon.

Oppgraderinger av fartøy og utstyr ved hjelp av motkonjunkturmidler

Havforskningsinstituttet ble i statsbudsjettet for 2016 tildelt 100 mill. kr til nødvendig opprusting av forskningsfartøy. Tildelingen inngikk i regjeringens sysselsettingspakke for næringslivet som følge av oljekrisen. Arbeidet er i all hovedsak gjennomført ved bedrifter lokalisert i Norge. Rederiavdelingen har fulgt opp oppdraget ved å planlegge, starte og til dels fullføre oppgradering av «G.O. Sars» med bl.a. nye forskningsvinsjer. Videre har rederiavdelingen planlagt og startet skifte av fremdriftslinje på forskningsskipet «Johan Hjort» og bygget om «Dr. Fridtjof Nansen» til «Kristine Bonnevie» ved bruk av de tildelte motkonjunkturmidlene.

Europeisk samarbeid for effektiv utnyttelse av infrastruktur

Havforskningsinstituttet har gjennom de siste 15 årene bygd opp et betydelig internasjonalt nettverk innen prosjektering, bygging, drift og operasjon av forskningsfartøyer og vitenskapelig instrumentering, og er i dag et av de største og best veldrevne rederiene for forskningsfartøy. Dette har bl.a. resultert i presidentskap for EurOcean, det europeiske informasjonssenteret for marin forskning og teknologi. Havforskningsinstituttet er også aktivitetskoordinator i EU-prosjektet Eurofleets2 (2013–2017), som arbeider med en bedre europeisk samordning av anskaffelse og bruk av forskningsfartøy og instrumenter. I tillegg deltar instituttet i flere nasjonale og internasjonale fora for forskningsfartøyoperatører.

Infrastruktur på land

Instituttet har en infrastruktur i verdensklasse med blant annet omfattende biologiske forsøksfasiliteter, avansert observasjonsutstyr, laboratorier og IT infrastruktur. Innenfor gitte rammer sørger instituttet for en kostnadseffektiv og behovsstyrt drift, vedlikehold og oppgradering av infrastrukturen. Dette er en forutsetning for å betjene både overvåkningsoppgaver, avansert forskning og rådgivning i takt med utviklingen i fiskeri- og havbruksnæringen og våre forsknings- og ansvarsområder.

Avdelinger og stasjoners lokalisering

Instituttet har landbasert infrastruktur i Bergen, Tromsø, Flødevigen v/Arendal, Austevoll, Matre, Øygarden, Rosendal, Etne og Porsanger. Driften ved Feltstasjonen Parisvatnet i Øygarden kommune ble avvirket, og miljømessig forsvarlig opprydding og endelig avvikling vil fortsette innenfor kontraktsforpliktelse og med lavest mulig kostnad.

Effektivisering av bruk av forskningsstasjoner.

Forskningsstasjonene har hatt høy forsøksaktivitet i 2016. De mest moderne og oppdaterte fasilitetene er fullt utnyttet innenfor tilgjengelig tid. Det har vært full drift ved alle anlegg med unntak av sykdomslaboratoriet i Bergen. Der ble desinfeksjonssystemet for avløpsvann oppgradert og ferdigstilt medio 2016. Utnyttelsesgraden for forsøksfasiliteter er ellers styrt av biologiske sesongvariasjoner og etterspørsel. I 2016 var det 203 434 kardøgn, noe som gir en utnyttelsesgrad på 68 % etter at teknisk utilgjengelige kar er trukket fra (se tabell 2.3). Av disse er 23,5 % av gjennomførte kardøgn hold av fisk før og etter forsøk. De største anleggstypene har den høyeste utnyttelsesprosent, men antall kar av de mindre kategoriene dominerer i antall og avgjør derfor den samlede utnyttelsesgraden.

Kontorlokaler for et nasjonalt institutt

Instituttet disponerer over 500 kontorplasser fordelt på alle stasjonene fra Flødevigen i sør til Tromsø i nord. Det er iverksatt en prosess for å erstatte og øke antall leide kontorer hvor det har vært utfordringer med det fysiske arbeidsmiljøet. I 2016 ble hovedkontoret i Bergen resertifisert etter Miljøfyrtårn-standard. Her finner man de store laboratoriene til molekylærbiologiske og kjemiske analyser. Laboratoriene utgjør 20 % av arealet utenom fellesarealer i Bergen. Havforskningsinstituttets avdeling i Bergen disponerer totalt 16 200 kvadratmeter, mens hele instituttet totalt sett disponerer 47 200 kvadratmeter i sine lokaler.

3.3.2 MÅLRETTE KOMPETANSEFORVALTNING

Fra tildelingsbrevet:

”Instituttet skal ha en målrettet kompetanseforvaltning og bidra til rekruttering av forskere, og studenter innen høyere utdanning, innenfor alle sine fagområder (inkludert IKT, administrasjon mv)”

Havforskningsinstituttet er en kompetansebedrift som er avhengig av å forvalte en høykompetent stab innen et bredt spekter av kunnskapsområder og ferdigheter. Innen mange av disse områdene trengs kompetanse som skal føre til standardisert håndtering over tid for å videreføre viktige tidsserier på en mest mulig konsistent måte. Dette krever redundans i kompetanse og stiller strenge krav til individuell opplæring og kvalitetssikring.

Havforskningsakademiet

Opprettelsen av Havforskningsakademiet er en viktig strategisk satsing for å sikre best mulig forvaltning av instituttets kompetanse. For mange av fagområdene er det viktig at Havforskningsinstituttet til enhver tid har tilstrekkelig kompetanse med henblikk på kapasitet og kvalitet. Det kreves et langsiktig perspektiv på bemanning av forskningsgruppene ved instituttet, fordi den individuelle opplæringen kan ta flere år. I 2016 har Havforskningsakademiet kommet godt i gang og sørget for en god ramme for kompetanseutviklingen ved instituttet. Det har blitt utviklet langsiktige kompetanseplaner for forskningsgruppene som beskriver kompetansebehovene de neste fire årene inkludert antall ansettelser av teknikere og forskere.

Utnyttelse av FoU-kapasitet

Et av instituttets viktigste styringsparametere er utnyttelse av FoU-kapasiteten fordi det er her vi fornyer og vedlikeholder vår fagkompetanse. Alle ansatte er registrert i timesystemet, og det blir utarbeidet måltall på bakgrunn av den enkeltes arbeidsoppgaver og for den enkelte forskningsgruppe. Dette for å benytte fagkompetansen mer effektivt til de forskjellige oppgavene. Summen av alle måltallene skal være tilstrekkelig for at instituttet skal nå sitt inntektspotensial. Instituttet har økt effektiviteten på dette området. Nedenfor viser tabell 3.x kapasitetsutnyttelse av de vitenskapelig ansatte, Forholdet er nærmere omtalt i kap 3.4.

Akkrediterte laboratorier og fokus på kvalitet

På alle laboratorier er det høy fokus på kvalitet, best mulig laboratoriepraksis med sikker bruk av kjemikalier og en kontinuerlig vurdering av andre former for risiko. De to store laboratoriene, innen molekylærbiologisk og kjemi, opprettholdt og utvidet i 2016 akkrediteringen etter NS-EN ISO 17025:05 test 166. Laboratoriene er i hovedsak brukt til eksperimentell virksomhet hvor metoder og antall analyser varierer med utviklingen i instituttets forskningsprosjekter. Det er fortsatt et vedvarende behov for utskifting av gammelt utstyr og for å anskaffe nytt utstyr for nye og bedre analysemetoder. Laboratoriekapasiteten vurderes som godt utnyttet, men er i dagens situasjon nå begrenset av antall medarbeidere på laboratoriene.

Konseptutvalgsutredning (KVU) – mulig samlokalisering

Instituttet har aktivt støttet prosessen med utarbeidelse av en konseptutvalgsutredning (KVU). Den er iverksatt for å finne bygningsløsninger som kan bedre og effektivisere samhandlingen mellom de marine miljøene i Bergen.

Informasjonsteknologi

Havforskningsinstituttets informasjonsteknologiske infrastruktur er avgjørende for lagring, bruk og deling av alle våre forskningsdata som brukes i forskning og rådgivning. Nye forskningsmetoder har medført økt behov for lagringskapasitet. Det er stadig fokus på gode og sikre lagringsløsninger med drift og utvikling av ny skalerbar og redundant lagringsløsning med raske backup-løsninger. Dette vil sikre kontinuitet for datasystemene og dermed virksomheten. For å møte endringer i den nasjonale infrastrukturen for tungregning, har det i 2016 vært fokusert på hvordan dette skal løses i fremtiden. Dette vil bli utredet videre i 2017.

Digitalisering

Det er stort fokus på digitalisering med mange små og store utviklingsprosjekter innen dette området. I den sammenhengen har det vært arbeidet med å styrke fagmiljøene innen IT-utvikling. Innen sikkerhet og informasjonsteknologiområdet er det et godt samarbeid med Fiskeridirektoratet. Innen digitalisering har Havforskningsinstituttet utviklet en løsning for bestilling av forsøkskar og røkters oppfølging av disse.

JPI Oceans – europeisk samarbeid om forskning og effektiv bruk av nasjonal infrastruktur

Havforskningsinstituttet har levert rapport til Nærings- og fiskeridepartementet om mulige samarbeidsområder med JPI Oceans. Rapporten bygger på gjennomgang av JPI Oceans' strategiske forsknings- og innovasjonsagenda (SRIA) og Havforskningsinstituttets prosjekter og aktiviteter. Det er innledet dialog om konkret samarbeid.

TABELL 3.9 KAPASITETSUTNYTTELSE AV VITENSKAPELIG ANSATTE

FoU-timer	2012	2013	2014	2015	2016
Total timekapasitet* i forskningsgruppene	682 575	716 100	716 675	701 575	721 480
Registrerte FoU-timer	421 895	435 617	434 390	450 044	489 970
Kapasitetsutnyttelse**	88,6 %	87,1 %	87,1 %	91,4 %	94,7 %

*Total timekapasitet i hele årsverket inkludert ferie og administrasjon **Utnyttelse i forhold til måloppnåelse for fakturert FoU-tid.

Årsverkskategoriene i tabellen nedenfor reflekterer virksomhetens egenart med en betydelig innsats fra teknikere og sjøfolk for å ivareta den nasjonale overvåkning og dataforvaltning.

TABELL 3.10: ÅRSVERKSFORDELING PER STILLINGSGRUPPER I ÅRENE 2012–2016 OG %-ANDEL KVINNER I 2016.

Stillingsgruppe	Årsverk 2011	Årsverk 2012	Årsverk 2013	Årsverk 2014	Årsverk 2015	Årsverk 2016	% kvinner i 2016
Forskere*	202,5	211,1	218,6	221,7	219,0	218,6	33 %
Teknikere	230,2	208	258,6	255,8	254,8	264,6	38 %
Ledelse	50,1	52,7	50	50	48,2	46,0	19 %
Administrative	73,8	80,2	84,2	76,5	70,2	73,2	72 %
Sjøansatte	114,3	117,5	114,6	118,5	116,9	112,7	12 %
Totalt	670,9	669,5	726	722,5	709,0	715,1	35 %

* Kategorien forskere inkludert forskningssjef II, postdoktorer og stipendiater

TABELL 3.11: MÅLOPPNÅELSE AV STYRINGSPARAMETER I 2016.

Styringsparameter	Resultatkrav	Mål 2016	Måloppnåelse
Antall doktorgradsstipendiater per år	10	10	14
Antall postdoktorer per år	20	20	31
Antall lærlinger	-	-	10

* Kategorien forskere inkludert forskningssjef II, postdoktorer og stipendiater

FoU forvaltning – personellmessige forhold

2016 har som et ledd i regjeringens satsning innen marin forskning og næring, vært preget av forberedelser for å ta i bruk nye forskningsfartøyer, utvikling av øvrig infrastruktur og styrking av vår forskningsfaglige kapasitet. Instituttet har hatt et gjennomsnittlig årsverksforbruk på 715,1 gjennom 2016, noe som er en økning på 6,1 årsverk i forhold til gjennomsnittet i 2015. Men som vi ser av figuren under har det vært en sterk vekst i årsverksutviklingen gjennom 2016, og ved utgangen av året var årsverksforbruket økt med 28 årsverk ift. ved inngangen av året.

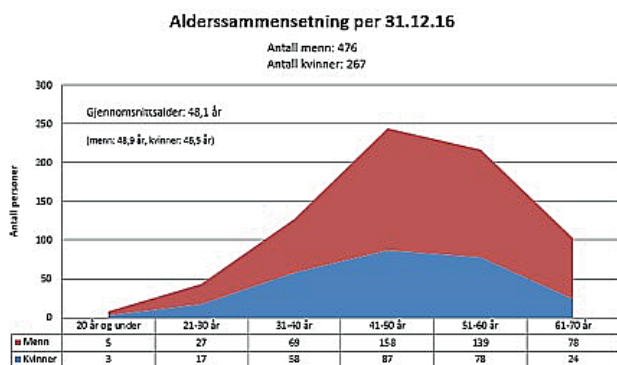
Figur 3.3 Havforskningsinstituttet har hatt en økning i antall årsverk i 2016.

I hovedsak er det FoU-avdelingene som består av forskere og teknikere som har økt sin kapasitet, noe som kan forklares med økt oppdragsmengde.

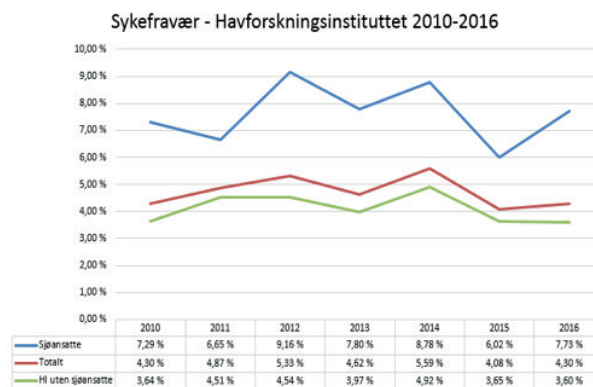
Det forventes en videre sterk vekst i årsverksforbruket i 2017, både innen FoU-virksomheten og i rederivirksomheten som følge av at nye fartøyer under bygging blir levert og bemannet.

Instituttet har i 2016 videreført arbeidet med å styrke og utvikle våre ledere. Det skjer gjennom ledersamlinger, interne kurs- og opplæringsaktiviteter og deltakelse på eksterne lederkurs. Nedenfor vises instituttets ulike stillingskategorier for ledelse samt fordeling på kjønn i 2016.

De demografiske forholdene ved instituttet er preget av at Havforskningsinstituttet er en kunnskapsorganisasjon hvor mange ansatte har lang utdanning og er i et arbeidsmarked der det er naturlig å forbli i arbeidsforholdet for å videreutvikle sin ekspertise. Figuren nedenfor viser alderssammensetningen blant instituttets 743 ansatte.

Figur 3.4. Alderssammensetning på Havforskingsinstituttet. Antall inkluderer fast ansatte, stipendiater, postdoktorer. Tallet inkluderer ikke forsker II (bi-stillinger), timekontrakter, pensjonistkontrakter og innleide vikarer

Figur 3.5 viser sykefravær totalt, samt med og uten at sjøansatte er regnet inn. Sjøansattes høyere sykefravær er knyttet til de spesielle betingelser som følger arbeid på tokt: Om man er syk når båter legger fra kai for et lengre tokt, blir man lenger borte fra jobb enn om arbeidsplassen var på land.

3.3.3.GOD OG TILPASSET FORMIDLING AV FORSKNINGSRESULTATER

Den nye havforskingsdirektøren har markert seg siden første arbeidsdag på nyåret, og er trolig en medvirkende årsak til at vår medieomtale har steget med 5 %. Vi har hatt 5090 oppslag i media i 2016 og har derved nådd målet om 4700 oppslag med god margin. Særlig våren 2016 oppstod en debatt med skarpe utspill fra næringen rettet mot Havforskingsinstituttets forskning og rådgivning innen havbruksforvaltning. PR-barometeret viser at instituttet har meget god troverdighet/faglig legitimitet i samfunnet. Det indikerer at vi har håndtert kritikken på en tilfredsstillende måte og sørget for tilgjengelig og oppdatert informasjon om resultater, metoder eller annet.

Måltrettet bruk av tradisjonelle og sosiale media har gitt oss et

større nedslagsfelt, der vi også når nye målgrupper. Levende bilder fra tokt- og feltaktivitet på Facebook får mye oppmerksomhet. Videoene har i gjennomsnitt en rekkevidde på 17 000. Vi har høsten 2016 opprettet en Instagramkonto. Lansering av nytt intranett er utsatt med litt over et halvt år. Forsinkelsene skyldes mangelfull prosjektstyring hos leverandør. Dette er nå håndtert, og intranettet blir lansert våren 2017.

Vår nye kommunikasjonsdirektør Torny Aarbakke tiltrådte 22. november.

TABELL 3.12: UTVIKLING AV PUBLISERING OG FAGLIG FORMIDLING 2011-2016.

KATEGORI	2012	2013	2014	2015	2016**
Artikler i internasjonale vitenskapelige tidsskrifter med referee*	258	257	271	243	242
Fagbøker, lærebøker eller andre selvstendige utgivelser	8		12	3	1
Kapitler eller artikler i fagbøker, lærebøker, konferanserapporter ("proceedings"), fagtidsskrifter	12	5	18	32	14
Rapporter i egen rapportserie	44	45	48	22	41
Rapporter i ekstern rapportserie ***	21	77	37	27	35
Rapporter til oppdragsgivere (konfidensielle sluttrapporter)					
Foredrag/poster	152	289	194	175	274
Populærvitenskapelige artikler og foredrag	18	21	46	23	35
Ledere, kommentarer, anmeldelser, kronikker o.l. publisert i tidsskrift, dagspresse	16	32	33	16	15

*Tallene for 2011-2014 er basert på manuelle tellinger fra infoavdelingen, mens tallene for 2015 og 2016 utelukkende er basert på publikasjoner registrert i Cristin. En viss nedgang skyldes noe manglende registrering av publikasjoner i Cristin.

**Tall registrert pr. 27.03.2017

***Revidert NIFU-tall

STYRINGSPARAMETER FOR FORMIDLING 2016

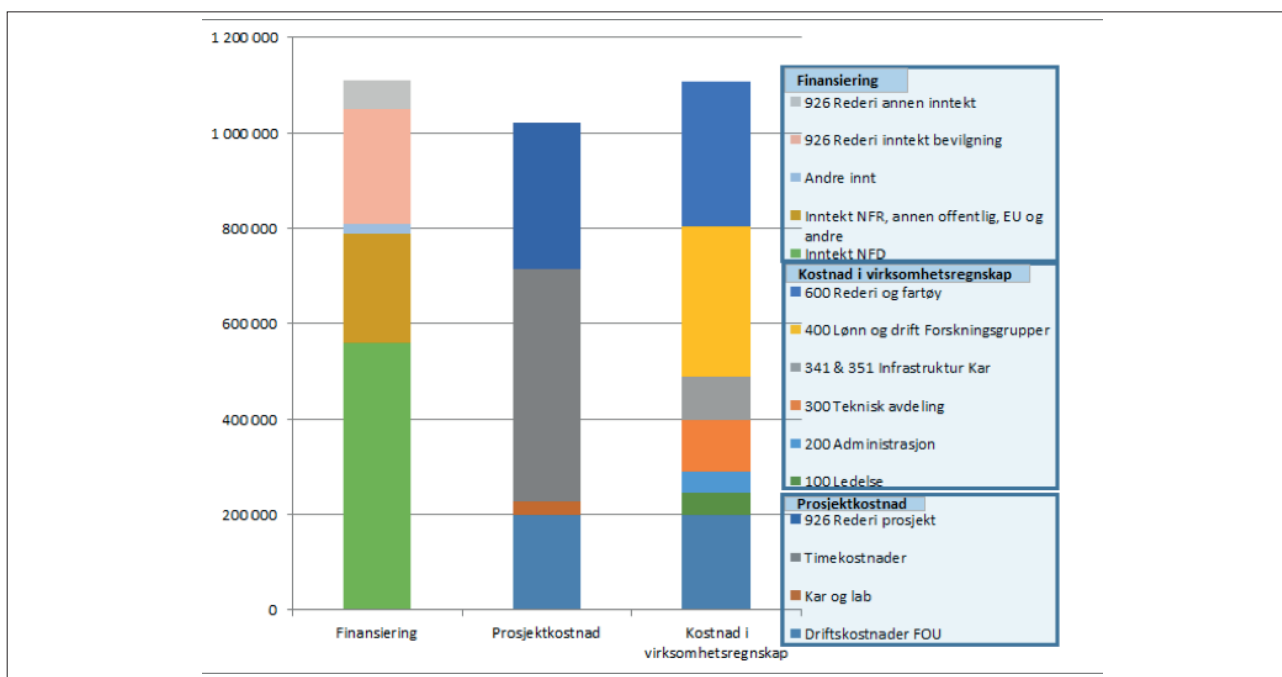
Styringsparameter	Resultatmål	Mål 2016	Måloppnåelse 2016
Troverdighet – indikator hentes fra målinger hvert andre år (PR-barometer Samfunn)	Meget god troverdighet/faglig legitimitet.	Målet er det samme som resultatkravet	Meget god troverdighet/faglig legitimitet.
Antall oppslag i media – statistikk fra Retriever	Årlig økning i oppslag	4700	5090 oppslag
Språkrapportering nynorsk - nettsider - trykksaker over 10 s. - annonser	Lovpålagt krav 25 %	20 %	20,5 %

Brukerundersøkelse

Nærings- og fiskeridepartementet har bedt Havforskningsinstituttet om å gjennomføre en brukerundersøkelse i begynnelsen av 2017. Havforskningsinstituttet har i samråd med departementet gitt Oxford Research i oppdrag å gjennomføre undersøkelsen. Undersøkelsen omhandler brukertilfredshet i 2016, ble gjennomført i januar og februar 2017, og var konsentrert om to av instituttets kjerneområder: forskning og rådgivning innen fiskeriressurser og havbruk. Undersøkelsen viser at Havforskningsinstituttet har god dialog med brukerne, vurderes å ha høy forskningsfaglig kvalitet, høy troverdighet og at rådgivningen har høy relevans og nytte for brukernes organisasjoner. Det er noe lavere tilfredshet blant næringsorganisasjoner enn øvrige brukere, og enkelte brukere oppfatter Havforskningsinstituttets rolle som noe uklare i forhold til forvaltningsmyndighetene. I tiden fremover vil vi derfor arbeide enda mer med å forklare grunnlaget for våre råd til brukerne, samt være enda tydeligere på vår rolle som naturvitenskapelig rådgiver. Havforskningsinstituttet skal gjennomføre undersøkelsen annethvert år fremover.

3.4 RESSURSBRUK I VIRKSOMHETEN

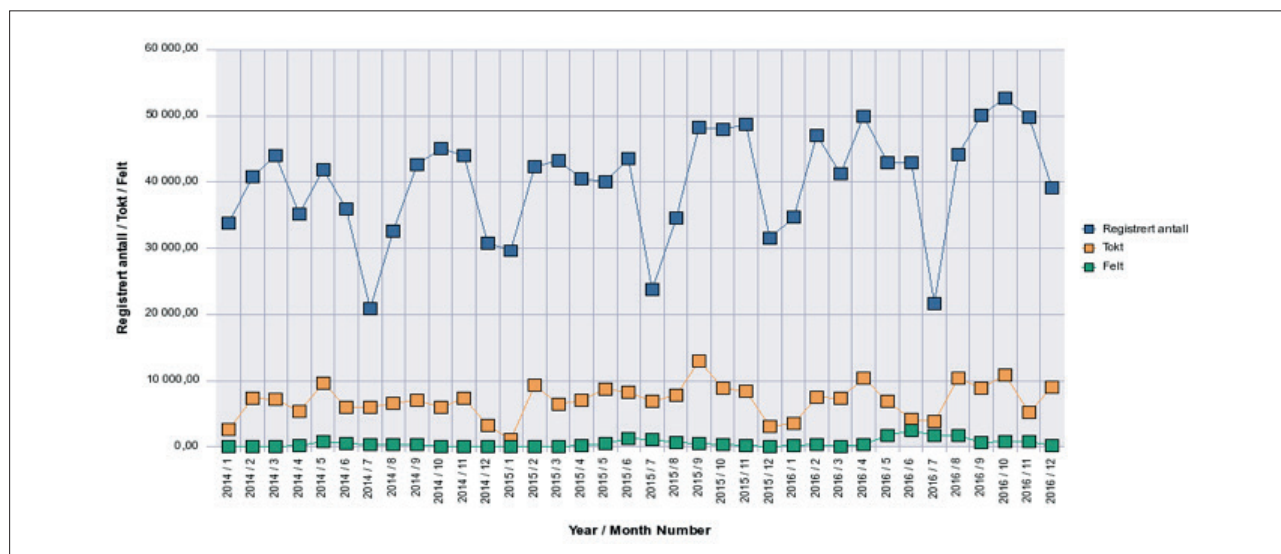
Når man skal analysere ressursbruken i Havforskningsinstituttet må man ta utgangspunkt i hvordan økonomimodellen er bygget opp. Instituttet følger prinsippene og reglene i det statlige regnskapssystemet (SRS). Et grunnleggende prinsipp innen SRS er at statlige bevilgninger og finansiering fra andre kilder inntektsføres i takt med at kostnader påløper når forskning og rådgivning gjennomføres i prosjekter. Kostnadene som registreres i prosjektregnskapene gir grunnlag for å inntektsføre midler. De samlede kostnadene for Havforskningsinstituttet registreres i virksomhetsregnskapet. Skal økonomien gå i balanse må inntektsføringen av midler tilsvare de registrerte kostnadene i virksomhetsregnskapet. Når vi snakker om økonomimodellen refererer vi til samspillet mellom disse tre elementene: finansiering, prosjektkostnad og virksomhetsregnskap. Figur 3.6 viser disse tre elementene for kapittel 925, og 926 rederidriften. Fartøykostnadene er synliggjort i forskningsprosjektene ved kalkulatoriske fartøysatser.

Figur 3.6. Figuren viser sammenhengen mellom virksomhetsregnskapet for instituttdriften og FoU regnskapet.

Tredje søyle i figur 3.6 viser de samlede kostnadene i virksomhetsregnskapet fordelt på ulike avdelinger. Det nederste elementet er driftskostnader i FoU, altså varer og tjenester som er kostnadsført på et gitt forskningsprosjekt. Elementene over er kostnader til lønn og driftskostnader fordelt på hovedavdelingene. Rederi og fartøy er vist samlet øverst. Kostnadene for teknisk avdeling inkluderer leie og drift av kontorer og bygninger som er nødvendige for alle avdelinger. Det er aktiviteten i forskningsprosjektene som gir grunnlag for å inntektsføre midler som skal dekke kostnadene i virksomhetsregnskapet. Den midterste søylen viser hvordan prosjektkostnadene og dermed inntektsføringen fordeler seg på ulike kostnadskategorier: driftskostnader i FoU, kar og laboratorier, timekostnader og kostnader til fartøy. Timekostnadene gir grunnlag for å dekke størstedelen av kostnadene i virksomhetsregnskapet.

Timekostnadene fremkommer som timesatsen for ulike forskergrupper multiplisert med timer registrert i FoU-prosjekt. Timesatsen er beregnet slik at den dekker lønnskostnadene for forskere og teknikere for forventet gjennomsnittlig antall FoU-timer. Timesatsen inneholder en overhead til dekning av stabskostnader. Søylen helt til venstre viser hovedgruppene av finansiering. Som det fremgår av figuren er det god balanse mellom finansiering og kostnader i virksomhetsregnskapet. Noen mindre inntektselementer går ikke via FoU-prosjektene, som f.eks. salg av fisk og pensjonskostnader. Derfor viser søylen for prosjektkostnad et noe lavere nivå. Hensyntatt dette blir det balanse mellom finansiering, prosjektkostnad og virksomhetsregnskap.

Figur 3.7 viser utvikling og sesongvariasjon av FoU-timer for tokt fordelt på tokt, felt og samlet FoU arbeid.

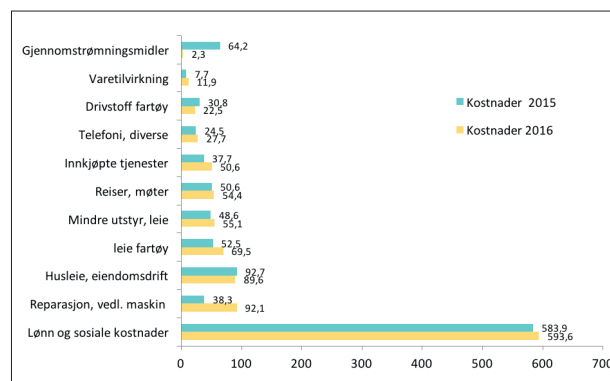
Som det fremgår av figur 3.7 er det timekostnadene i FoU-prosjektene som er bærebjelken i inntektsføringen. Timeregistrering av FoU-timer er derfor helt sentralt i styringen av instituttet. Figur 3.5 viser hvordan registrerte FoU-timer varierer gjennom året styrt av syklusen i den faglige aktiviteten og av ferieperioder. Dette årlige mønsteret finner man i hele perioden 2014-2016, men det er samtidig en økning i registrerte FoU-timer over tid.

Svingningene gjennom året gjør det vanskelig å forutse utviklingen, og er derfor en utfordring både når det gjelder økonomistyring og for forskningsgruppeledere og programledere som er ansvarlig for den faglige aktiviteten.

Ressursbruken i linjeorganisasjonen

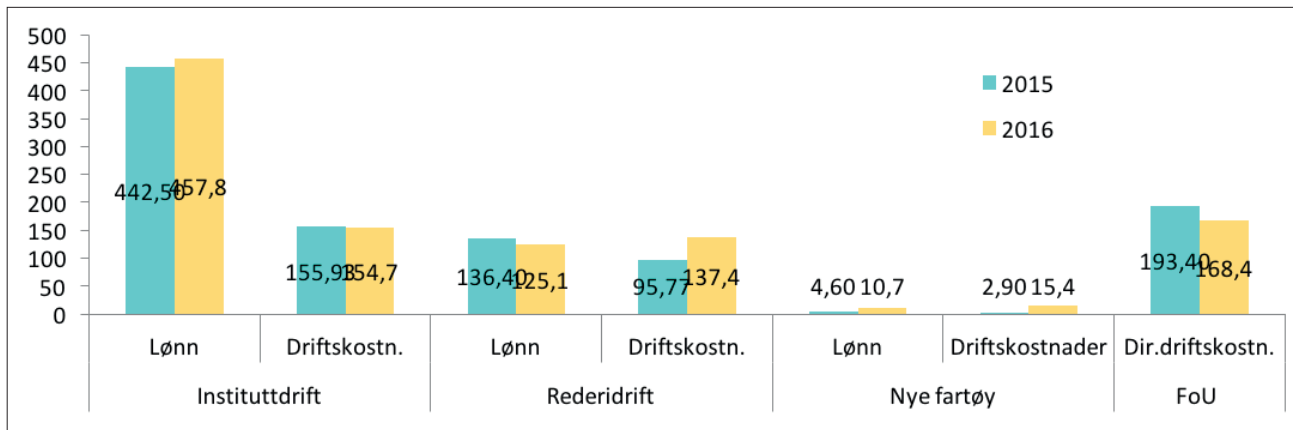
Havforskningsinstituttet har fått tildelt forvaltermidler for 1,3 mrd kr. Figur 3.8 gir et bilde på lønns- og driftskostnader ved Havforskningsinstituttet. Lønn og sosiale kostnader utgjør over 55 % av de totale kostnadene. De resterende 45 % driftskostnader består av reparasjoner, husleie, fartøyleie, med mer. For å få en god og målrettet utnyttelse av bevilgede midler er det derfor veldig viktig å ha god styring av FoU-aktiviteten og kostnaden ved

instituttet. Havforskningsinstituttet jobber målrettet med dette og er nå på et meget akseptabelt nivå. Grunnet god kostnadsstyring og ressursutnyttelse klarer man å holde kostnadene på et slikt nivå at utfaktureringsatsene holdes på et forutsigbart, jevnt og konkurransemessig nivå.

Figur 3.8 gir en oversikt over instituttets totale kostnadsbilde (mill kr) for 2015 og 2016.

Figur 3.9 under viser fordeling av lønns- og driftskostnader fordelt på instituttdriften, rederidriften og direkte FoU-driftskostnader.

Figur 3.9 viser instituttets kostnadsbilde mill kr fordelt på instituttdrift, rederidrift, nye fartøy og direkte FoU-driftskostnader for 2015 og 2016.

Lønnskostnadene er økt noe på instituttdriften, men redusert på rederidriften. Dette har sammenheng med at det overføres og tilsettes personell på de nye fartøyene. De økte driftskostnadene på rederidriften har sammenheng med oppgradering av fartøyene. Endringen i FoU-driftskostnader skyldes at for 2016 blir gjennomstrømningsmidler 57,3 mill. kr er rapportert i resultatregnskapet. Leie av fartøy er i 2016 økt

med 17 mill kr i forhold til 2015. Dette skyldes omdisponering av egne fartøy og økt aktivitet innen ressursforskning, noe bevilgningen over fiskeriforskningsavgiften har gjort mulig. FoU-driftskostnader er kostnader som er direkte relatert til aktiviteten i forskningsprosjektene, som reisekostnader, kjøp av tjenester med mer.

4. STYRING OG KONTROLL AV VIRKSOMHETEN

4.1 OVERORDNET ERKLÆRING OM OPPLEGGET FOR STYRING OG KONTROLL

Havforskningsinstituttet har mål og resultatstyring (MRS) som grunnleggende styringsprinsipp. Den samlede måloppnåelse vurderes for 2016 som god i henhold til eiers bestillinger og vårt samfunnsoppdrag.

Alle overordnede dokumenter og planer er innrettet i forhold til målbildet. I 2016 har instituttet i samarbeid med departementet startet en prosess med gjennomgang av MRS og styringsdialogen.

Instituttet har en styringsmodell tilpasset matrisen med delegert budsjett disponeringsmyndighet i matrisens to styringsdimensjoner. Hele virksomheten er organisert i prosjekter og programmer. Bruk

av infrastruktur og tjenester er priset. Midler inntektsføres i takt med utføring av forskningsaktiviteter.

Resultatene for 2016 viser at gjennomføringsevnen og aktivitetsstyringen er ytterligere forbedret i år. Instituttet har tilrettelagt for og har startet arbeidet med å omarbeide prosjektporteføljen til større prosjekter med flerårige budsjetter. Dette vil føre til en forenkling og effektivisering i styring og administrasjon av prosjektene. Fokus vil dreies fra en historikk fokusert på rapportering til framoverskuende styring. Inngåelse av flerårige leiefartøykontrakter bidrar til denne endringen.

4.2 ØVRIGE FORHOLD AV BETYDNING FOR DEPARTEMENTETS STYRING OG KONTROLL MED VIRKSOMHETEN.

Risikovurdering og internkontroll

Ledelsen gjennomfører hvert år en overordnet risikovurdering som benyttes i styringsdialogen med departementet. Internrevisor gjennomfører sin egen risikovurdering som danner grunnlaget for intern kontroll og utvalgte revisjoner. Dette gir grunnlag for fortløpende implementering av forbedringer i styringen av instituttet.

Instituttets kvalitetssystem er basert på hovedprinsippene i ISO 9001. Det gjennomføres hvert år risikovurderinger, hendelsesrapporteringer, revisjoner og ledelsens gjennomganger innen området.

Rederiet er sertifisert av DNV GL. Dette medfører årlig revisjon av Rederiavdelingen og fartøyene hvert annet år.

I 2016 er det satt fokus på sidegjøremål. Det er utviklet et system og rutiner for hvordan dette skal håndteres. Personalavdelingen følger dette opp.

De administrative systemene har ikke hatt en tilfredsstillende standard. Det er foretatt omfattende oppgraderinger til støttede versjoner av noen av de sentrale styringssystemene i løpet av 2016. Dette arbeidet vil fortsette i 2017. Det er startet en prosess med Direktoratet for økonomistyring (DFØ) hvor det vurderes om de kan levere tilfredsstillende løsninger innen 01.01.2018.

Innføring av nye sentrale systemer er meget krevende for hele virksomheten og kan medføre en økt risiko i perioden.

I forbindelse med utbygging av ny kraftstasjon i Matre oppsto det usikkerhet knyttet til tilgangen på ferskvann til forsøk. For å sikre vannforsyningen arbeides det sammen med BKK og Statsbygg for å finne en utvei. Det er funnet en tilfredsstillende løsning, men det er fortsatt høy økonomisk- og gjennomføringsrisiko knyttet til saken.

Sikkerhet og beredskap

Havforskningsinstituttets beredskapsplan er utformet for å støtte andre etater som er gitt et direkte ansvar i nasjonal beredskap. Den støtter i tillegg hendelser direkte knyttet til instituttets egen virksomhet.

Det er ikke rapportert betydelige sikkerhetstruende hendelser eller sikkerhetsbrudd i 2015. Det har vært gjennomført øvelse for ledelsen i kriseberedskap. Herunder også øvelse knyttet til innvarsel iht. SBS og sikker kommunikasjon med departementet.

Grunnet risiko-, sårbarhets- og trusselvurderinger har instituttet et vedvarende fokus for å hindre datainnbrudd. Riksrevisjonen har vurdert IKT-sikkerhet og gitt foreløpige anbefalinger om å styrke styringssystemene og følge beste praksis. Det har vært stort fokus

på interne prosesser og forbedringer innen informasjonssikkerhet og det arbeides med et styringssystem som følger ISO27001 for informasjonssikkerhet. Alle anmerkninger Riksrevisjonen gjorde etter revisjonen i 2015 er rettet opp.

Rederivirksomheten har en stående beredkapsorganisasjon med DNV GL-sertifiserte beredkapsplaner i henhold til internasjonale regler for skipssikkerhet.

Helse, miljø og sikkerhet

Instituttet har et godt system for HMS. Arbeidstilsynet har hatt en gjennomgang i 2016. Det ble gitt pålegg om å forbedre arbeidet med risikovurdering av det psykososiale arbeidsmiljøet

og oppfølgingsplan for dette. Påleggene er svart opp. I 2016 er tiltaksplaner etter medarbeiderundersøkelsen i 2015 fulgt opp gjennom AMU.

Mangfold og likestilling

Havforskningsinstituttet har tradisjonelt vært, og er til dels ennå, en mannsdominert arbeidsplass. Andelen menn er det siste året sunket fra 63 % til 61 % og kvinneandelen økt tilsvarende fra 37 % til 39 % (sjøansatte ikke medregnet). I ledelsen er 20 % kvinner. Havforskningsinstituttet ansatte 67 nye medarbeidere i 2016, inkludert sjøansatte, stipendiater, postdoktorer og lærlinger. Av disse har 13 personer (19 %) utenlandsk statsborgerskap.

TABELL 4.1 ANTALL ANSATTE FORDELT PÅ STILLINGSKATEGORIER OG KJØNN.

Stillingskategori	Årsverk 2015	Årsverk 2016	% kvinner i 2016
Forskere*	219,0	218,6	33 %
Teknikere	254,8	264,6	38 %
Ledelse	48,2	46,0	19 %
Administrative	70,2	73,2	72 %
Sjøansatte	116,9	112,7	12 %
Totalt	709,0	715,1	35 %

* Kategorien forskere inkl. forskningssjef II, postdoktorer og stipendiater

TABELL 4.2: ANTALL ANSATTE I HOVEDSTILLING MED DOKTORGRAD FORDELT PÅ KJØNN I PERIODEN 2012-2016

	2012		2013		2014		2015		2016	
	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Antall ansatte i hovedstilling med doktorgrad	139	59	150	65	143	67	147	66	144	68

Instituttet er partner i Balanseprosjektet, under Forskningsrådets Balanseprogram: «Kjønnsbalanse i faglige toppstillinger og forskningsledelse (BALANSE)» Hovedmålet er å bedre kjønnsbalansen på seniornivå i norsk forskning gjennom ny kunnskap, læring og

innovative tiltak. Prosjektet har som formål å avdekke om det er strukturer eller mekanismer som bidrar til en lav kvinneandel innen academia innenfor ledelse og toppstillinger (professor/1183-nivå).

4.2 FORHOLD HVOR DEPARTEMENTET HAR BEDT OM SÆRSKILT RAPPORTERING OG FELLESFØRINGER

Effektivisering ved å samordne tjenester med andre institusjoner

Havforskningsinstituttet har sammen med andre virksomheter kartlagt samarbeids- og effektiviseringsområder. Innen IT-samarbeider Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet om plassering av redundante lagringsløsninger i hverandres datarom.

Det vurderes videre om institusjonene på NFD-etatene i Bergen kan samarbeide om felles sikker datakommunikasjonsterminal. Kvalitetsforum, spesielt rettet mot akkrediterte laboratorier, virker godt. Innen anskaffelser samarbeides det med rammeavtaler. Instituttet samarbeider også med andre offentlige og kommunale virksomheter vedrørende anskaffelser. I biblioteket, som er felles

for NIFES, Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet, er det foretatt en gjennomgang av alle forhold samtidig som det utredes hvordan den fremtidige bibliotek-tjenesten skal være. Innen økonomi er det erfaringsutvekslinger spesielt med henblikk på DFØ. Hvordan videre samarbeid innen arkiv og avlevering blir, er avhengig av tilbakemelding fra Riksarkivet.

Bruk av lærlinger 2016

Havforskningsinstituttet har lærlinger knyttet til Stasjon Austevoll (Akvakulturlinjen) og Rederivirksomheten. Lærlingene tilbys god opplæring av gode fagressurser og gis mulighet til praktisk trening i det de utdanner seg til. I Austevoll gjelder det drift av

en Akvakulturstasjon med bl.a. røkting og stell av fisk og andre organismer. Ved Rederi får lærlingene mulighet til å praktisere sine fagkunnskaper om bord på instituttets fartøyer.

Instituttet søkte i desember 2016 om kompetansemidler via KMD for å øke antall lærlingeplasser i 2017. Kompetansemidlene vil bli brukt på å forberede flere fagområder til å ta imot lærlinger, gjennom å utvikle læreplaner og gi trening og opplæring til de som skal følge opp lærlingene.

STYRINGSPARAMETER FOR KVALITET I ADMINISTRATIVE SYSTEMER MV.

Styringsparameter	Resultatkrav	Mål 2016	Resultat 2016
Revisjonsanmerkninger	Ingen alvorlige anmerkninger	Ingen modifisert revisjonsanmerkninger	Vesentlig merknad ift. styringssystem for informasjonssikkerhet
Risiko og sårbarhetsanalyser viser akseptabelt kvalitets- og risikonivå basert på: - Ekstern revisjon - Internkontroll - Internrevisjon	Hele virksomheten er risikovurdert og funnet tilfredsstillende på lang sikt	Ingen områder er langvarig klassifisert som høy risiko (mer enn 12 md)	Ingen områder er nå langvarig klassifisert som høy risiko Innen området vannforsyning knyttet til forskningsstasjonen i Matre er det identifisert betydelig risiko knyttet til tilgang på ferskvann. Den er betinget av en ombygging av et kraftverk, samt ansvarsdeling med Statsbygg.
Opprettholde en akseptabel miljøstandard	Sertifisering av de deler av virksomheten hvor det er relevant	Målet er å opprettholde eksisterende sertifisering som miljøfyr-tårn. Fartøyene sertifiseres etter ISO 1401.	Målet nådd

Foto: stock.adobe.com

5. VURDERING AV FREMTIDSUTSIKTER

Naturen forandrer seg på grunn av klimaendringer; raskere enn vi kunne forventet. Dette må vi ta hensyn til i vårt videre arbeid. Polisen smelter, temperaturen forandres, bestander forflytter seg, og nye områder må overvåkes. Det er ventet økt næringsaktivitet i våre nordlige farvann, både knyttet til transport, petroleumsaktivitet, høsting og havbruk. Endringene i de marine økosystemene og økende behov for mat fra havet krever nytenkning. Samlet krever dette økt aktivitet for kunnskapsinnhenting og overvåkning av kyst- og havøkosystemene for bærekraftig bruk og høsting. Det betyr at vi prioriterer strategisk samarbeid med andre forskningsinstitusjoner og næringene for å løse våre oppgaver best mulig.

Mange har store forventinger til vekst i havbruk og annen marin næring. I de nærmeste årene er utfordringen med å finne bærekraftige løsninger for vekst i laksenæringen sentral. En rekke nye teknologiske og biologiske løsninger er lansert og under utprøving for å løse miljøutfordringer i havbruk. Ved slike løsninger gjenstår likevel vesentlige utfordringer knyttet til bl.a. fiskehelse, fiskevelferd, smittespredning og andre utslipp.

Veksten i marin sektor kan imidlertid ikke kun baseres på økning i lakseoppdrett. Vi ønsker å følge opp regjeringens Marin Masterplan og den nylig lanserte Bioøkonomistrategien. Marin Masterplan peker bl.a. på behovet for å satse på nye arter og å høste fra lavere trofisk nivå. Havforskningsinstituttet har kunnskap, kompetanse og infrastruktur til å ta en ledende rolle i dette fremtidsbildet. Dette omfatter økt forskning på interaksjonen mellom havbruk og kystøkologi for å skaffe kunnskapsgrunnlag for bærekraftig havbruksvekst som nevnt over, samt økt satsing på nye arter i havbruk. I tillegg har vi fremmet det vi har gitt navnet Mesopelagisk initiativ. Det handler om fisk som lever på mer enn 200 meters dyp. Norge kan ta sikte på å høste det store potensialet som ligger i utnyttelse av denne biomassen. Mengden av mesopelagisk fisk er trolig hundre ganger større enn mengden av de villfisk som det høstes på i dag. De kan bli en stor ressurs i fremtiden, både som menneskeføde og fôr til oppdrett. Kunnskapsinnhenting om disse enorme biomassenes betydning for livet i havet krever teknologiutvikling innen fangst og overvåkning. Det er også behov for ny kunnskap og teknologi for bearbeiding av disse ressursene, som også kan være nytte for andre typer fiskeri. En slik satsing her vil kreve samarbeid og innsats fra næringsliv og maritim ingeniørkunst.

Havforskningsinstituttet har som visjon å skaffe kunnskapsgrunnlag og gi råd for rene og rike hav- og kystområder, inn i evigheten. Dette innebærer en bred økosystemtilnærming til våre store hav- og kystområder og tverrfaglig kunnskapsinnhenting knyttet til marine levende ressurser, bærekraftig havbruk og marint miljø. Kunnskapen om havets ressurser, miljø og muligheter er også sentrale i et internasjonalt perspektiv, både havet som kilde til mat og havets øvrige økosystemtjenester. Med et så bredt samfunnsoppdrag blir 2017 et år for å øke bredden i vår kontakt med forvaltning og næringer. Havforskningsinstituttet har et stort engasjement i programmet Fisk for utvikling som starter for fullt i 2017. Havforskningsinstituttet driver NORADs nye båt Dr. Fridtjof Nansen som vil kunne bli et utstillingsvindu for norsk teknologi, marin forskning og fiskeriforvaltning. Her vil det bli økt bemanning og aktivitet i 2017.

Våre hav skal være rene og rike. Vårt arbeid med problemstillinger knyttet til petroleumsvirksomhet, bl.a. i forbindelse med seismikk og risikovurdering for utslipp, vil bli trappet ytterligere opp i 2017. Dette krever et økt samarbeid med andre deler av forvaltningen og et økt engasjement fra olje- og gassnæringen selv for å fullføre prosjekter om effekter av denne næringen på våre marine økosystemer (seismikk og forurensninger). I denne sammenhengen er våre tidsserier sentrale. De viser klimaendringene og økosystemendringene som følge av klimaendringene i havet, og gir kunnskap om fysisk-biologiske koblinger i havet.

Havforskningsinstituttet vil fortsette satsinger på kvalitetssikring av råd kombinert med effektiv bruk av vår infrastruktur. I 2017 skal vi sette ekstra ressurser på å effektivisere datafangst, kvalitetssikring av data samt systematisere og gjøre data lettere tilgjengelig. Data skal presenteres slik at forskere og næringen får lyst til å bruke dem. Vi kommer til å arbeide parallelt med fiskeri- og havbruksdata i samarbeid med andre institusjoner og enheter som har kompetanse på området. Utfordringen er ikke å lagre data, men å finne og lagre de riktige og nyttige data. Dette arbeidet må også ses i sammenheng med utvikling av våre IT-løsninger, og med tettere samarbeid med næringsene.

Havforskningsinstituttet har et bredt fagmiljø med forskningsgrupper som dekker de ulike delene av de marine økosystemene, vi spenner fra fysikk til biologi og fra genomikk til storskala økosystemforståelse. Vi har omfattende forskningsinfrastruktur i form av forskningsstasjoner, laboratorier og en omfattende flåte av forskningsfartøy og annet avansert utstyr. I tillegg er det omfattende datainnhenting med innleide fartøy fra referanseflåten, fiskeridata og innhenting av data fra havbruksnæringen. For å forbedre utnyttelsen av den brede kompetansen og den omfattende forskningsinfrastrukturen, skal vi i 2017 gi ekstra fart på å utvikle organisasjonen vår og ruste oss for fortsatt god måloppnåelse i fremtiden. Dermed får vi mer effektiv bruk av ressurser til forskning og rådgivning.

6. ÅRSREGNSKAPET

6.1 ÅRSREGNSKAPET 2016 - LEDELSESKOMMENTARER

Havforskningsinstituttet er et nasjonalt rådgivende forskningsinstitutt organisert som forvaltningsorgan direkte under Nærings- og fiskeridepartementet (NFD). Instituttet er rådgiver for NFD, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, andre myndigheter, fiskeri- og havbruksnæringen og andre næringsvirksomheter i spørsmål som angår forvaltning av havets og kystens biologiske ressurser og miljø. Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål. Havforskningsinstituttet er bruttofinansiert.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten med tilhørende rundskriv fra Finansdepartementet og krav fra overordnet departement. Etter min vurdering gir årsregnskapet et rettvise bilde over instituttets ressursbruk, økonomiske status og resultater for 2016. Havforskningsinstituttet rapporterer sitt virksomhetsregnskap i henhold til de anbefalte statlige regnskapsstandardene. Regnskapet blir revidert av Riksrevisjonen. Årsrapporten gjøres tilgjengelig når den er behandlet i vårens etatsstyringsmøte, senest 1. mai. og publiseres på våre nettsider.

Vesentlige forhold ved årsregnskapet.

Instituttets aktivitet i 2016 medførte 1 125,3 mill. kr i inntekter og driftskostnader på 1 126,8 mill. kr, noe som resulterte i et negativt resultat på 1,5 mill. kr. Dette er vi tilfreds med.

Gjennomstrømningsmidler, dvs. midler i FoU-prosjekter der det er kontraktfestet at midlene skal direkte videreformidles til andre partnere, er i 2016 ikke rapportert i årsregnskapet. Dette medfører en reduksjon i både inntekter og kostnader på Havforskningsinstituttet i størrelsesorden 57,3 mill. kr i 2016 sammenlignet med 2015. Dette må man ta hensyn til når man sammenligner regnskapsårene 2015 og 2016.

Bevilgninger, tilskudd og andre inntekter resultatføres i takt med utførte aktiviteter og kostnadsbelastning (motsatt sammenstilling). Kategoriprisene for 2016 ble redusert med 7 %, samtidig som antall utfakturerte FoU-timer har økt en del fra 2015, til tross for relativt små endringer i FoU-staben. Timegjennomføring av forskningsaktivitet er det som genererer mest inntekt, og årets resultat viser at man har både økt og effektivisert aktiviteten slik at inntektene er økt.

I forbindelse med forskningsprosjekter på stasjonene i Matre og Austevoll produseres det fisk. Denne må vi på en god måte gjøre omsettelig slik at vi unngår å destruere store kvanta fisk. I 2016 ble det solgt fisk for 16 mill. kr, en økning på 6 mill. kr fra 2015. NFD økte bevilgningen med omstillingsmidler for ombygging og oppgradering av fartøy og infrastruktur med 120 mill. kr, hvorav 100 mill. kr har ført til økte inntekter i 2016. Bevilgning via Fiskeriforskningsavgiften har ført til økte inntekter med 10 mill. kr.

Inntekter fra andre enn NFD holder et jevnt nivå når man tar hensyn til gjennomstrømningsmidler og reduserte inntekter på grunn av mindre aktivitet og overgang fra gamle Dr. Fridtjof Nansen til nye Dr. Fridtjof Nansen.

Lønnskostnadene er økt med 10 mill. kr i 2016 i forhold til 2015 og gjenspeiler at antall årsverk er økt med seks samt et økt behov for korttidsengasjementer. Dette grunnet økt satsning innen FoU i 2016 som fiskeriforskningsavgiften har gjort mulig.

Pensjonskostnader inklusiv arbeidsgiveravgift utgjør 80 mill. kr. Dette er en kalkulatorisk størrelse i regnskapet som ikke har resultat effekt.

Driftskostnadene er økt med 10 % fra 2015 til 2016, hensyntatt effekten av gjennomstrømningsmidler og oppgradering av fartøyene. Den største økningen er leie av fartøy med 17 mill. kr. Dette har sammenheng med erstatningsfartøy ved oppgradering av egne fartøy og økt aktivitet innen ressursforskning, noe den økte fiskeriforskningsavgiften gir mulighet for. Den andre økningen er kjøp av konsulenttjenester og andre tjenester med 13 mill. kr, hvorav 10 mill. kr er kjøp av tjenester innen forskning, som CMR, Norsk Regnesentral og NIVA. For øvrig er det mindre endringer.

Havforskningsinstituttet har ansvaret for prosjektering og bygging av forskningsfartøyene "Kronprins Haakon", hvor Norsk Polarinstitutt skal registreres som eier i NOR ved levering og aksept av fartøyet, og "Dr. Fridtjof Nansen", hvor Norad skal registreres som eier i NOR ved levering og aksept av fartøyet. Dette utgjør 869 mill. kr av balansen og en økning på 35 mill. kr fra 2015.

Investeringene er økt med 20 mill. kr i 2016. Det er i det alt vesentlige midler benyttet til nytt forskningsutstyr og oppgradering av forskningsinfrastrukturen.

Bevilgningsrapportering

Bevilgningsrapporteringen viser instituttets regnskapstall som er rapportert til statsregnskapet sett i forhold til bevilgninger og belastningsfullmakter. Kapittel 925 Havforskningsinstituttet har en mindre utgift på 10,3 mill. kr. Det er da tatt hensyn til innsparingskrav. Mindreutgiften er i hovedsak en overføring av midler knyttet til Mareano-prosjektet. Kapittel 926 Forskningsfartøyer har mindreutgifter på 3,1 mill. kr. Fiskeriforskningsavgiften har en mindreutgift på 109,1 mill. kr. Mindreutgifter på 151,3 mill. kr overføres i sin helhet til 2017.

Artskontorrapportering

Virksomheten har en trekkrettighet tilsvarende bevilgninger på konto i Norges Bank Artskontorrapporteringen gir oversikt over alle inntekter utover bevilgninger og alle kostnader som er belastet denne kontoen. Regnskapet viser at instituttet gjennom årets virksomhet har økt mellomværende med 0,9 mill. kr med statskassen.

Professor Sissel Rogne

Direktør

6.2 VIRKSOMHETSREGNSKAPET

	Note	31.12.2016	31.12.2015
Driftsinntekter			
Inntekt fra bevilgninger	1	818 314 044	737 966 843
Inntekt fra tilskudd og overføringer	1	286 812 439	342 768 221
Salgs- og leieinntekter	1	18 938 246	14 747 900
Andre driftsinntekter	1	1 142 758	791 563
Sum driftsinntekter		1 125 207 487	1 096 274 527
Driftskostnader			
Varekostnader	5	13 733 302	71 356 554
Lønnskostnader	2	593 619 708	583 859 615
Avskrivninger på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	3,4	56 702 145	53 903 506
Nedskrivninger på varige driftsmidler og immaterielle eiendeler	3,4	0	0
Andre driftskostnader	5	462 270 963	376 693 845
Sum driftskostnader		1 126 326 117	1 085 813 519
Driftsresultat		-1 118 629	10 461 008
Finansinntekter og finanskostnader			
Finansinntekter	6	439 865	700 347
Finanskostnader	6	-801 922	-1 039 010
Sum finansinntekter og finanskostnader		-362 057	-338 663
Resultat av periodens aktiviteter		-1 480 687	10 122 345
Avregninger og disponeringer			
Avregning med statskassen (bruttobudsjetterte)	7A	1 480 687	-10 122 345
Sum avregninger og disponeringer		1 480 687	-10 122 345
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd til andre	9	4 100 000	0
Avregning med statskassen tilskuddsforvaltning		-4 100 000	0
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		0	0

BALANSE - EIENDELER

	Note	31.12.2016	31.12.2015
EIENDELER			
A. Anleggsmidler			
I Immaterielle eiendeler			
Programvare og lignende eiendeler	3	1 258 823	1 214 414
Immaterielle eiendeler under utførelse	3	1 543 232	692 432
Sum immaterielle eiendeler		2 802 054	1 906 846
II Varige driftsmidler			
Tomter, bygninger, annen fast eiendom	4	771 000	771 000
Forskningsfartøy	4	539 153 251	535 698 763
Maskiner og transportmidler	4	28 621 922	24 721 679
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	4	60 528 611	42 624 377
Anlegg under utførelse	4	869 263 398	840 276 042
Sum varige driftsmidler		1 498 338 182	1 444 091 861
III Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	10	20 000	20 000
Sum finansielle anleggsmidler		20 000	20 000
Sum anleggsmidler		1 501 160 237	1 446 018 707
B. Omløpsmidler			
I Beholdning av varer og driftsmateriell			
Beholdning av varer og driftsmateriell	11	8 640 953	8 838 272
Sum beholdning av varer og driftsmateriell		8 640 953	8 838 272
II Fordringer			
Kundefordringer	12	43 155 621	52 676 283
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	13	73 567 395	120 728 294
Andre fordringer	14	22 624 499	16 841 105
Sum fordringer		139 347 515	190 245 682
III Bankinnskudd, kontanter og lignende			
Bankinnskudd	15	2 157 568	2 482 692
Andre kontanter og kontantekvivalenter	15	17 022	362 281
Sum kasse og bank		2 174 590	2 844 973
Sum omløpsmidler		150 163 058	201 928 927
Sum eiendeler		1 651 323 295	1 647 947 634

BALANSE - STATENS KAPITAL OG GJELD

	Note	31.12.2016	31.12.2015
STATENS KAPITAL OG GJELD			
C. Statens kapital			
I Virksomhetskapi tal			
Opptjent virksomhetskapi tal		0	0
Sum virksomhetskapi tal		0	0
II Avregninger			
Avregning med statskassen (bruttobudsjetterte)	7A B	-92 082 800	2 325 599
Sum avregning med statskassen		-92 082 800	2 325 599
III Statens finansiering av immatrielle eiendeler og varige driftsmidler			
Ikke inntektsført bevilgning knyttet til anleggsmidler	3,4	1 501 140 237	1 445 998 707
Sum statens finansiering av immatrielle eiendeler og varige driftsmidler		1 501 140 237	1 445 998 707
Sum statens kapital		1 409 057 436	1 448 324 306
D. Gjeld			
I Avsetning for langsiktige forpliktelser			
Sum avsetning for langsiktige forpliktelser		0	0
II Annen langsiktig gjeld			
Sum annen langsiktig gjeld		0	0
III Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		68 135 017	40 085 255
Skyldig skattetrekk		22 691 620	21 234 889
Skyldige offentlige avgifter		12 978 735	11 613 864
Avsatte feriepenger		44 271 512	42 147 675
Forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter	13	54 585 786	40 650 347
Annen kortsiktig gjeld	16	39 603 189	43 891 298
Sum kortsiktig gjeld		242 265 858	199 623 328
Sum gjeld		242 265 858	199 623 328
Sum statens kapital og gjeld		1 651 323 295	1 647 947 634

Regnskapsprinsipper

Havforskningsinstituttet avlegger sitt regnskap i henhold til de statlige regnskapsstandardene (SRS).

Transaksjonsbaserte inntekter

Inntekt resultatføres når den er opptjent. Transaksjoner resultatføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Inntektsføring ved salg av varer skjer på leveringstidspunktet.

Inntekter fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer
Inntekt fra bevilgninger og inntekt fra tilskudd og overføringer resultatføres i den perioden da aktivitetene som inntektene er forutsatt å finansiere er utført, det vil si i den perioden kostnadene påløper (motsatt sammenstilling).

Den andelen av inntekt fra bevilgninger og tilsvarende som benyttes til anskaffelse av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler som balanseføres, inntektsføres ikke på anskaffelsestidspunktet, men avsettes i balansen på regnskapslinjen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

I takt med kostnadsføringen av avskrivninger av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler inntektsføres et tilsvarende beløp fra avsetningen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler. Periodens inntektsføring fra avsetningen resultatføres som inntekt fra bevilgninger. Dette medfører at kostnadsførte avskrivninger inngår i virksomhetens driftskostnader uten å få resultat effekt.

Kostnader

Utgifter som gjelder transaksjonsbaserte inntekter, kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt.

Utgifter som finansieres med inntekt fra bevilgning og inntekt fra tilskudd og overføringer, kostnadsføres i takt med at aktivitetene utføres.

Pensjoner

SRS 25 legger til grunn en forenklet regnskapsmessig tilnærming til pensjoner. Det er følgelig ikke gjort beregning eller avsetning for eventuell over-/under-dekning i pensjonsordningen som tilsvarer SRS 6. Årets pensjonskostnad tilsvarer derfor årlig premiebeløp til Statens pensjonskasse (SPK). Havforskningsinstituttet betaler ikke premie til SPK, men satsen som er legges til grunn for beregningen er estimert premiesats for ikke betalende (IPB) innhentet fra SPK.

Klassifisering og vurdering av balanseposter

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter poster som forfaller til betaling innen ett år etter anskaffelsestidspunktet, og poster som knytter seg til varekretsløpet.

Omløpsmidler vurderes til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på opptakstidspunktet.

Varige driftsmidler og eksternt innkjøpte immaterielle eiendeler er balanseført og avskrives over økonomiske levetid.

Anleggsmidler vurderes til anskaffelseskost fratrukket avskrivninger. Anleggsmidler nedskrives til virkelig verdi ved eventuell bruksendring.

Finansiering av periodiserte poster

Omløpsmidler/kortsiktig gjeld

Nettobeløpet av alle balanseposter, med unntak av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler, har motpost i avregning med statskassen. Avregningen gir således et uttrykk for statens eierkapital når det gjelder kortsiktige poster og eventuelle finansielle anleggsmidler.

Anleggsmidler

Balanseført verdi av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler har motpost i regnskapslinjen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler. Ved tilgang av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler balanseføres anskaffelseskostnaden. Samtidig føres et tilsvarende beløp til reduksjon av resultatposten inntekt fra bevilgninger og til økning av balanseposten statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

Avskrivning av anleggsmidler kostnadsføres. I takt med gjennomført avskrivning inntektsføres et tilsvarende beløp under inntekt fra bevilgning. Dette gjennomføres ved at balanseposten statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler oppløses i takt med at anleggsmidlet forbrukes i virksomheten. Konsekvensen av dette er at avskrivningene har en resultatnøytral effekt.

Varebeholdninger

Lager av innkjøpte varer er verdsatt til det laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Varer under tilvirkning gjelder salgbar fisk og er vurdert til laveste av anskaffelseskost (historisk kost) og netto realisasjonsverdi.

Fordringer

Kundefordringer og andre fordringer er oppført i balansen til pålydende etter eventuelle fradrag for avsetning til forventet tap.

Valuta

Bankinnskudd i Euro er vurdert til kursen ved regnskapsårets slutt. Her er Norges Banks daglige spotkurs ved regnskapsårets slutt lagt til grunn.

Selvassurandørprinsipp

Staten opererer som selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregnskap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

Statens kapital

Statens kapital består av virksomhetskaptal, avregninger og statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler i henhold til oppdatert SRS 1 Oppstillingsplaner for resultatregnskap og balanse av august 2015. Avsnittet viser statens samlede finansiering av virksomheten.

Avregninger

Nettobeløpet av alle balanseposter, med unntak av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler, finansiert av avregnet med statskassen. Bruttobudsjetterte virksomheter presenterer ikke konsernkontoene i Norges Bank som bankinnskudd. Konsernkontoene inngår i avregnet med statskassen.

Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler

Balanseført verdi av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler har motpost i regnskapslinjen statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler.

Selvassurandørprinsipp

Staten opererer som selvassurandør. Det er følgelig ikke inkludert poster i balanse eller resultatregnskap som søker å reflektere alternative netto forsikringskostnader eller forpliktelser.

Statens konsernkontoordning

Havforskningsinstituttet omfattes av statens konsernkontoordning. Konsernkontoordningen innebærer at alle innbetalinger og utbetalinger daglig gjøres opp mot virksomhetens oppgjørskontoer i Norges Bank. Havforskningsinstituttet tilføres dermed ikke likvider gjennom året.

NOTE 1 DRIFTSINNEKTER

	31.12.2016	31.12.2015
Inntekt fra bevilgninger		
Inntekt fra bevilgning fra overordnet departement		
Bevilgning fra NFD Havforskningsinstituttet, drift	404 995 632	377 481 397
Bevilgning fra NFD Havforskningsinstituttet, forskningsavg leiefartøy	101 673 047	0
Bevilgning fra NFD Drift av forskningsfartøy	196 912 789	134 285 694
Bevilgning fra NFD Drift av forskningsfartøy, investering	93 458 000	471 002 000
Belastningsfullmakt NFD 928 Forskningsavg. Leiefartøy	0	91 000 000
Belastningsfullmakt NFD 900 Fartøysgjennomgang	0	400 000
Belastningsfullmakt NFD 928 Akvariet	0	4 000 000
Inntekt fra bevilgning fra andre departement, belastningsfullmakt		
Bevilgning UD - Nye Nansen, investering og prosjekt	20 051 261	173 227 083
Bevilgning UD - andre formål	4 007 616	1 676 000
- brutto benyttet til investeringer av årets driftsbevilgning	-75 296 349	-11 020 160
- brutto benyttet til investeringer av årets investeringsbevilgning NFD	-22 981 021	-461 207 524
- ubrukt bevilgning til investeringsformål (post 30-49)	-29 425 951	-5 199 447
- brutto benyttet til investeringer av årets investeringsbevilgning UD	-12 028 229	-171 149 016
+ utsatt inntekt fra forpliktelse knyttet til investeringer (avskrivninger)	56 422 724	53 166 167
+ inntekt til pensjoner	80 524 524	80 304 650
Sum inntekt fra bevilgninger	818 314 044	737 966 843
Inntekt fra tilskudd og overføringer		
Tilskudd fra Norges forskningsråd	77 299 952	108 190 316
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	76 467 535	85 304 143
Tilskudd fra EU	11 021 222	10 257 780
Tilskudd fra næringsliv og private	38 405 326	43 962 888
Tilskudd fra utenlandske offentlige	11 411 762	16 620 510
Tilskudd fra andre	7 636 901	4 709 119
- Tilskudd benyttet til investering	-1 538 076	-973 367
+ utsatt inntekt fra forpliktelse knyttet til investeringer (avskrivninger)	279 420	737 339
Periodiseringer inntekter mellom år - FoU	5 114 396	0
Rederi - Refusjon Fartøydrift	58 422 777	72 990 323
Refusjon driftskostnader	2 291 223	969 169
Sum inntekt fra tilskudd og overføringer *	286 812 439	342 768 221
Salgs- og leieinntekter		
Fangstinntekter - leiefartøy	1 400 079	2 010 534
Salg av fisk	15 867 406	9 370 423
Andre salgsinntekter	197 468	240 608
Utleie lokaler, fartøy, fasiliteter mv	1 473 293	3 126 335
Sum salgs- og leieinntekter	18 938 246	14 747 900
Andre driftsinntekter		
Deltakeravgift konferanser	1 026 249	712 429
Refusjon reiser	116 509	79 134
Sum andre driftsinntekter	1 142 758	791 563
Sum driftsinntekter	1 125 207 487	1 096 274 527

* Inntekten fra tilskudd og overføringer er oppgitt etter reduksjon for gjennomstrømningsmidler for 2016. Dette er nærmere beskrevet under note 5.

GRUNNLAG FOR INNTEKTSFØRING AV UTGIFTSBEVILGNING

Kapittel og post	Kontantprinsippet			Periodiserings - prinsippet
	Utgiftsbevilgning (samlet tildeling)	Inntektsbevilgning	Rapportert inntekt	Maksimalt beregnet grunnlag for inntektsføring
0925.01	418 128 000			418 128 000
0926.01	197 248 000			197 248 000
0925.21/3926.03	316 146 000	324 830 000	287 768 784	28 377 216
0926.21/3926.01	80 442 000	80 542 000	91 554 722	-100 000
0925.22	210 774 000			210 774 000
0926.45	93 458 000			93 458 000
0900.78	4 100 000			4 100 000
Sum				951 985 216
				767 613 518

NOTE 2 LØNN OG SOSIALE KOSTNADER

	31.12.2016	31.12.2015
Lønn	420 043 434	412 053 947
Feriepenger	42 189 405	40 780 478
Arbeidsgiveravgift	70 987 237	68 916 363
Pensjonskostnader*	62 677 182	62 736 677
Sykepenger og andre refusjoner	-14 510 081	-13 772 027
Andre ytelser	12 232 531	13 144 176
Sum lønn og sosiale kostnader	593 619 708	583 859 615

Antall årsverk: 726 705

* Nærmere om pensjonskostnader

Virksomheten betaler ikke selv pensjonspremie til Statens pensjonskasse (SPK), og kostnad til premie er heller ikke dekket av virksomhetens bevilgning. Premie dekkes i samsvar med sentral ordning i staten. Det er i regnskapet lagt til grunn en estimert sats for beregning av pensjonskostnad. Premiesatsen for 2016 er av SPK estimert til 15,1 prosent. (Benyttet (estimert) premiesats for 2015 var 15,55%)

Pensjonene er kostnadsført basert på denne satsen multiplisert med påløpt pensjonsgrunnlag i virksomheten. Vi viser for øvrig til note 1 om resultatføring av kalkulatoriske inntekter til pensjoner.

NOTE 3 IMMATERIELLE EIENDELER

	FoU	Rettigheter mv.	Immaterielle eiendeler under utførelse	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2016	0	1 826 139	692 432	2 518 570
Tilgang i 2016	0	426 188	850 800	1 276 988
Avgang anskaffelseskost i 2016	0	0	0	0
Fra under utførelse til annen gruppe i 2016	0	0	0	0
Anskaffelseskost 31.12. 2016	0	2 252 326	1 543 232	3 795 558
Akkumulerte nedskrivninger 01.01.2016	0	0	0	0
Nedskrivninger i 2016	0	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.2016	0	611 724	0	611 724
Ordinære avskrivninger i 2016	0	381 779	0	381 779
Akkumulerte avskrivninger avgang i 2016	0	0	0	0
Balansført verdi 31.12.2016	0	1 258 823	1 543 232	2 802 054

Avskrivningssatser (levetider) Virksomhets-spesifikt 5 år / lineært Ingen avskrivning

NOTE 4 VARIGE DRIFTSMIDLER

	Tomter	Forsknings- fartøy *	Maskiner, trans- portmidler	Driftsløsøre, inventar, verktøy o.l.	Fartøy under bygging **	Anlegg under utførelse	Sum
Anskaffelseskost 01.01.2016	771 000	605 350 000	32 815 683	63 420 844	834 254 149	6 021 894	1 542 633 570
Tilgang i 2016	0	44 710 234	3 353 715	27 368 821	35 009 250	0	110 442 020
Avgang anskaffelseskost i 2016	0	0	0	0	0	0	0
Fra anlegg under utførelse til annen gruppe i 2016	0	0	5 294 199	727 695	0	-6 021 894	0
Anskaffelseskost 31.12.2016	771 000	650 060 234	41 463 598	91 517 360	869 263 398	0	1 653 075 589
Akkumulerte nedskrivninger 01.01.2016	0	0	0	0	0	0	0
Nedskrivninger i 2016	0	0	0	0	0	0	0
Akkumulerte avskrivninger 01.01.2016	0	69 651 237	8 094 004	20 671 801	0	0	98 417 042
Ordinære avskrivninger i 2016	0	41 255 747	4 747 671	10 316 948	0	0	56 320 365
Akkumulerte avskrivninger avgang i 2016	0	0	0	0	0	0	0
Balanseført verdi 31.12.2016	771 000	539 153 251	28 621 922	60 528 611	869 263 398	0	1 498 338 182

Avskrivningssatser (levetider)	Ingen avskrivning	5*-40 år	10-15 år lineært	3-10 år lineært	Ingen avskrivning	Ingen avskrivning

Avhendelse av varige driftsmidler i 2016:

Vederlag ved avhendelse av anleggsmidler	0	0	0	0	0	0	0
- Bokført verdi avhendede anleggsmidler	0	0	0	0	0	0	0
= Regnskapsmessig gevinst/tap	0	0	0	0	0	0	0

* Tilgang gjelder overtagelse av Dr. Fritjof Nansen fra Direktoratet for Utviklingssamarbeid 20. mai 2016. Fartøyet går nå under navnet "Kristine Bonnevie". Fartøyet er overdratt uten vederlag og er oppgradert til å kunne gå i kaldere farvann. Det er påregnet at fartøyet kan fungere i nåværende stand i 5 år. "Håkon Mosby" er avhendet i 2017 og står derfor fortsatt i balansen, men er fullt ut avskrevet.

** Fartøy under bygging	"Kronprins Haakon"	Ny "Dr. Fritjof Nansen"
Totalramme	1423 MNOK	547 MNOK
Balanseført verdi pr 31.12.2016	587 209 532	282 053 866
Antatt leveringstidspunkt	Ultimo desember 2017	Januar 2017
Fremtidig registrering i NOR	Norsk Polarinstitutt	Norad
Drift og bemanning	Havforskningsinstituttet	Havforskningsinstituttet
Avtalt bruksrett	Universitetet i Tromsø 50%	
	Norsk Polarinstitutt: 30%	
	Havforskningsinstituttet 20%	

NOTE 5 VAREKOSTNADER OG ANDRE DRIFTSKOSTNADER

	31.12.2016	31.12.2015
Innkjøp av råvarer og halvfabrikater	11 488 048	7 469 257
Beholdningsendring av råvarer og halvfabrikater	-582 278	170 468
Beholdningsendring av varer under tilvirkning	471 174	-490 160
Fremmedytelse og underentreprise *	2 356 358	64 206 990
Sum varekostnader	13 733 302	71 356 554
Husleie **	74 032 253	77 824 374
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	2 570 455	1 413 192
Gass til produksjon stasjoner	448 644	486 773
Drivstoff fartøy	22 469 847	30 837 398
Andre kostnader til drift av eiendom og lokaler	13 288 998	13 471 417
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	92 132 665	38 807 783
Mindre utstyrsanskaffelser	47 925 727	41 078 043
Kostnader leiefartøy og leie av båt	69 541 054	52 485 697
Leie av maskiner, inventar og lignende	7 161 810	7 528 320
Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne ***	50 611 757	37 738 039
Møter, gruppesamlinger, kurs	12 185 473	9 511 752
Telefoni, nett	6 239 972	6 871 344
Reiser og diett	42 204 818	41 066 379
Øvrige driftskostnader	21 457 490	17 573 334
Sum andre driftskostnader	462 270 963	376 693 845

Oversikt over årlige leiebeløp i henhold til leieavtaler

	Varighet < 1 år	Varighet 1-5 år	Varighet > 5 år	Sum
Husleieavtaler Statsbygg	0	24 523 987	29 680 235	54 204 222
Øvrige husleieavtaler	5 596 249	13 400 863	830 919	19 828 031
Leie av fartøy og båter - referanseflåten	0	10 815 597	0	10 815 597
Leie av fartøy og båter - øvrige	58 725 458	0	0	58 725 458
Leieavtaler knyttet til immaterielle eiendeler	0	4 913 980	0	4 913 980
Øvrige leieavtaler	2 247 830	0	0	2 247 830
Sum leieavtaler	66 569 537	53 654 427	30 511 154	150 735 118

* For regnskapsåret 2016 utgjør gjennomstrømningsmidler 57,3 MNOK. Midlene mottas fra oppdragsgiver og utbetales til andre kontraktspartnere som del av Havforskningens instituttets koordineringsansvar for de aktuelle prosjektene. Midlene er ikke rapportert i resultatregnskapet for 2016. For 2015 utgjorde tilsvarende midler 53,6 MNOK og er inkludert "Fremmedytelse og underentreprise". Kostnadsføringen av aktiviteten som er utført av andre og representerer derfor en oppblåsning av regnskapstallene for 2015, men har ingen resultatmessig effekt.

** Tilskudd kapittel 900 post 78 2016 vedr husleietilskudd Akvariet er i sin helhet ført som tilskudd til ideelle organisasjoner jfr note 9. For 2015 ble tilsvarende post ført som husleie og finansiert av belastningsfullmakt..

*** Konsulenter og andre kjøp av tjenester fra eksterne inkluderer fordelte midler til Statens Kartverk for deltakelse i MAREANO-programmet med 1,88 MNOK. For 2015 var tilsvarende fordeling 3,58 MNOK rapportert under varekostnader som fremmedytelser og underentrepriser.

NOTE 6 FINANSINTEKTER OG FINANSKOSTNADER

	31.12.2016	31.12.2015
Finansinntekter		
Renteinntekter	0	50
Agiogevinst	439 865	700 297
Sum finansinntekter	439 865	700 347
Finanskostnader		
Rentekostnad	-55 721	-95 337
Agiotap	-746 201	-943 673
Sum finanskostnader	-801 922	-1 039 010

NOTE 7 SAMMENHENG MELLOM AVREGNING MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN

A) Avregning med statskassen

	31.12.2016	31.12.2015	Endring
Immaterielle eiendeler, varige driftsmidler og finansiering av disse			
Immaterielle eiendeler	2 802 054	1 906 846	895 208
Varige driftsmidler	1 498 338 182	1 444 091 861	54 246 321
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-1 501 140 237	-1 445 998 707	-55 141 530
Sum	0	0	0
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	20 000	20 000	0
Obligasjoner	0	0	0
Andre fordringer	0	0	0
Sum	20 000	20 000	0
Omløpsmidler			
Varebeholdninger og forskudd til leverandører	8 640 953	8 838 272	-197 319
Kundefordringer	43 155 621	52 676 283	-9 520 662
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	73 567 395	120 728 294	-47 160 899
Andre fordringer	22 624 499	16 841 105	5 783 394
Kasse og bank	2 174 590	2 844 973	-670 383
Sum	150 163 058	201 928 927	-51 765 869
Annen langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-68 135 017	-40 085 255	-28 049 761
Skyldig skattetrekk	-22 691 620	-21 234 889	-1 456 731
Skyldige offentlige avgifter	-12 978 735	-11 613 864	-1 364 871
Avsatte feriepenger	-44 271 512	-42 147 675	-2 123 837
Forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter	-54 585 786	-40 650 347	-13 935 439
Annen kortsiktig gjeld	-39 603 189	-43 891 298	4 288 110
Sum	-242 265 858	-199 623 328	-42 642 530
Avregning med statskassen*	-92 082 800	2 325 599	-94 408 399

Avstemming av periodens resultat mot endring i avregning med statskassen (kongruensavvik)

Konsernkonto utbetaling	-1 159 798 626
Konsernkonto innbetaling	471 777 950
Netto trekk konsernkonto	-688 020 676
Innbetaling innkrevingsvirksomhet	0
+ Utbetaling tilskuddsforvaltning (underkonto 1998)	4 100 000
+ Inntektsført fra bevilgning (underkonto 1991 og, 1992)	791 672 395
- Gruppeliv/arbeidsgiveravgift (underkonto 1985 og 1986)	-61 018 120
+ Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift (underkonto 1987)	45 944 507
Tilbakeførte utsatte inntekter ved avgang anleggsmidler, der forpliktelsen ikke er resultatført	0
Korrigerings av avsetning for feriepenger (ansatte som går over i annen statlig stilling)	249 607
Andre avstemmingsposter (spesifiseres)	0
<i>Forskjell mellom resultatført og netto trekk på konsernkonto</i>	92 927 712
Resultat av periodens aktiviteter før avregning mot statskassen	1 480 687
Sum endring i avregning med statskassen *	94 408 399

NOTE 7 SAMMENHENG MELLOM AVREGNING MED STATSKASSEN OG MELLOMVÆRENDE MED STATSKASSEN**B) Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**

	31.12.2016	31.12.2016	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Immaterielle eiendeler, varige driftsmidler og finansiering av disse			
Immaterielle eiendeler	2 802 054	0	2 802 054
Varige driftsmidler	1 498 338 182	0	1 498 338 182
Statens finansiering av immaterielle eiendeler og varige driftsmidler	-1 501 140 237	0	-1 501 140 237
Sum	0	0	0
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler	20 000	0	20 000
Obligasjoner	0	0	0
Andre fordringer	0	0	0
Sum	20 000	0	20 000
Omløpsmidler			
Varebeholdninger og forskudd til leverandører	8 640 953	0	8 640 953
Kundefordringer	43 155 621	0	43 155 621
Opptjente, ikke fakturerte inntekter	73 567 395	0	73 567 395
Andre fordringer	22 624 499	872 993	21 751 505
Kasse og bank	2 174 590	2 174 590	0
Sum	150 163 058	3 047 583	147 115 475
Annen langsiktig gjeld			
Annen langsiktig gjeld	0	0	0
Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld	-68 135 017	0	-68 135 017
Skyldig skattetrekk	-22 691 620	-22 691 620	0
Skyldige offentlige avgifter	-12 978 735	-1 935 143	-11 043 592
Avsatte feriepenger	-44 271 512	0	-44 271 512
Forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter	-54 585 786	-78 132	-54 507 655
Annen kortsiktig gjeld	-39 603 189	-2 169 194	-37 433 995
Sum	-242 265 859	-26 874 089	-215 391 770
Sum	-92 082 801	-23 826 506	-68 256 295

NOTE 9 TILSKUDDSFORVALTNING OG ANDRE OVERFØRINGER FRA STATEN

	31.12.2016	31.12.2015
Tilskudd til Stiftelsen Akvariet i Bergen	4 100 000	0
Sum utbetalinger av tilskudd til andre	4 100 000	0

NOTE 10 INVESTERINGER I AKSJER OG ANDELER

	Forretnings- kontor	Ervervsdato	Antall aksjer**	Eierandel**	Stemme- andel **	Årets resultat i selskapet * over(+)/ underskudd (-)	Balansført egenkapital i selskapet *	Balansført verdi kapi- talregnskap	Balansført verdi virk- somhets- regnskap
Aksjer									
Bergen Teknologioverføring AS	Bergen	22.12.2004	20 000	14,5 %	14,5 %	5 683 569	24 109 729	20 000	20 000
Balansført verdi 31.12.2016								20 000	20 000

* Tall fra årsregnskapet 2015 ** Endring i forbindelse med emisjon 23. juni 2015

NOTE 11 BEHOLDNING AV VARER OG DRIFTSMATERIELL

	31.12.2016	31.12.2015
Anskaffelseskost		
Beholdninger anskaffet til internt bruk i virksomheten	3 093 163	2 819 308
Beholdninger beregnet på videresalg	5 547 790	6 018 964
Sum anskaffelseskost	8 640 953	8 838 272
Ukurans		
Ukurans i beholdninger til internt bruk i virksomheten	0	0
Ukurans i beholdninger beregnet på videresalg	0	0
Sum ukurans	0	0
Sum beholdning av varer og driftsmateriell	8 640 953	8 838 272

NOTE 12 KUNDEFORDRINGER

	31.12.2016	31.12.2015
Kundefordringer til pålydende	43 778 436	53 031 051
Avsatt til forventet tap (-)	-622 815	-354 768
Sum kundefordringer	43 155 621	52 676 283

NOTE 13 OPPTJENTE, IKKE FAKTURERTE INNTEKTER / FORSKUDDSBETALTE, IKKE OPPTJENTE INNTEKTER

Opptjente, ikke fakturerte inntekter (fordring)

	31.12.2016	31.12.2015
Driftsinntekter		
Fordring Norad, drift Dr. Fritjof Nansen	1 246 380	12 498 361
Fordring andre, drift Dr. Fritjof Nansen	0	8 712 000
Fordring UiB, drift Fartøy	0	937 105
Fangstinntekter (2015)	0	473 937
FoU, fra prosjektverktøy	72 321 015	98 106 891
Sum opptjente, ikke fakturerte inntekter	73 567 395	120 728 294

Forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter (gjeld)

	31.12.2016	31.12.2015
Driftsinntekter		
Forskuddsbetaling UiB, drift fartøy	897 571	22 857
Uopptjent inntekt fra salg av fartøy	1 910 400	0
FoU, fra prosjektverktøy	51 777 815	40 627 490
Sum forskuddsbetalte, ikke opptjente inntekter	54 585 786	40 650 347

NOTE 14 ANDRE KORTSIKTIGE FORDRINGER

	31.12.2016	31.12.2015
Forskuddsbetalt lønn	117 904	40 840
Reiseforskudd	50 500	36 803
Personallån	328 577	243 953
Andre fordringer på ansatte	9 149	162 038
Forskuddsfakturert husleie	17 525 133	13 761 191
Andre forskuddsfakturerte kostnader	3 875 580	1 631 742
Forskudd agenter fartøydrift	210 761	543 406
Fordring NAV	506 895	421 131
Sum andre kortsiktige fordringer	22 624 499	16 841 105

NOTE 15 BANKINNSKULD, KONTANTER OG LIGNENDE

	31.12.2016	31.12.2015
DnB Eurokonto - ref note 18	2 157 568	2 482 692
Driftforskudd fartøy	17 022	362 281
Sum bankinnskudd og kontanter	2 174 590	2 844 973

NOTE 16 ANNEN KORTSIKTIG GJELD

	31.12.2016	31.12.2015
Skyldig lønn	26 661 185	23 894 172
Opparbeidet forskningstermin	3 500 000	4 580 000
Annen gjeld til ansatte	0	53 606
Påløpte kostnader	7 194 678	11 546 784
Samarbeidspartnere EU - prosjekt ref note 17	2 157 568	2 482 692
Annen kortsiktig gjeld*	89 758	1 334 045
Sum annen kortsiktig gjeld	39 603 189	43 891 298

PRINSIPPNOTE TIL ÅRSREGNSKAPET

- for oppstilling av bevilgningsrapportering og artskontorrapportering

Årsregnskap for Havforskningsinstituttet er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 5. november 2015. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av eget departement. Det er utarbeidet en egen prinsippnote til virksomhetsregnskapet som føres i tråd med de statlige regnskapsstandardene (SRS).

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "Netto rapportert til bevilgningsregnskapet" er lik i begge oppstillingene.

Alle statlige virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Oppstillingen viser alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomhet står oppført med i statens kapitalregnskap. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post. Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kombinasjon av kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for

samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatt belastningsfullmakt er bokført og rapportert til statsregnskapet og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelte midler på utgiftssiden vises ikke som inntekt i oppstillingen.

Virksomheten utarbeider ikke noter til oppstillingen av artskontorrapporteringen fordi virksomheten har et virksomhetsregnskap etter de statlige regnskapsstandardene (SRS) med tilhørende noter. Det er utarbeidet egen prinsippnote til virksomhetsregnskapet.

6.3 BEVILGNINGSRAPPORTERING

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2016

Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2016	Merutgift (-) og mindretgift
0925	Havforskningsinstituttet	01	Driftsutgifter	A,B	418 128 000	407 042 855	11 085 145
0925	Havforskningsinstituttet	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	316 146 000	225 908 083	90 237 917
0925	Havforskningsinstituttet	22	Fiskeriforskning og overvåkning	A,B	210 774 000	101 673 018	109 100 982
0926	Drift av forskningsfartøy	01	Driftsutgifter	A,B	197 248 000	194 112 381	3 135 619
0926	Drift av forskningsfartøy	21	Spesielle driftsutgifter	A,B	80 442 000	65 800 770	14 641 230
0926	Drift av forskningsfartøy	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	A,B	93 458 000	64 643 610	28 814 390
0900	Nærings- og Fiskeridepartementet	78	Tilskudd til Akvariet i Bergen	A,B	4 100 000	4 100 000	0
1633	Nettoordning, statlig betalt mva	01	Driftsutgifter			43 860 912	
			Belastningsfullmakter:				
0165	UD-Nansen	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	B		18 312 475	
0118	UD-Nordområdetiltak mv	01	Driftsutgifter	B		360 685	
0118	UD-Nordområdetiltak mv	70	Nordområdet og prosjektsam med Russland	B		3 646 931	
Sum utgiftsført					1 320 296 000	1 129 461 720	

Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Samlet tildeling	Regnskap 2016	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3925	Havforskningsinstituttet	03	Oppdragsinntekter	324 830 000	287 768 784	-37 061 216
3926	Drift av forskningsfartøy	01	Oppdragsinntekter	80 542 000	91 554 722	11 012 722
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse		1 095 987	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift		60 087 133	
Sum inntektsført					405 372 000	440 506 626

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet

688 955 094

Kapitalkontoer

60079901	Norges Bank KK /innbetalinger				471 777 950	
60079902	Norges Bank KK/utbetalinger				-1 159 798 626	
710710	Endring i mellomværende med statskassen				-934 418	
Sum rapportert					0	

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

Konto	Tekst	2016	2015	Endring
626010	Bergen Teknologioverføring AS	20 000	20 000	0
710710	Mellomværende med statskassen	23 826 481	22 892 063	-934 418

NOTE A FORKLARING AV SAMLET TILDELING

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
092501	0	418 128 000	418 128 000
092521	0	316 146 000	316 146 000
092522	62 374 000	148 400 000	210 774 000
092601	1 614 000	195 634 000	197 248 000
092621	0	80 442 000	80 442 000
092645	6 958 000	86 500 000	93 458 000
090078		4 100 000	4 100 000
Sum	70 946 000	1 249 350 000	1 320 296 000

NOTE B FORKLARING TIL BRUKTE FULLMAKTER OG BEREKNING AV MULIG OVERFØRBART BELØP TIL NESTE ÅR

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift (-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter iht merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
092501		11 085 145		11 085 145			777 000	10 308 145	20 636 400	10 308 145
092521	Kan overføres	90 237 917		90 237 917	-37 061 216		51 313 468	1 863 233	643 149 000	1 863 233
092522	Kan overføres	109 100 982		109 100 982				109 100 982	148 400 000	109 100 982
092601		3 135 619		3 135 619				3 135 619	9 696 700	3 135 619
092621	Kan overføres	14 641 230		14 641 230	11 012 722		26 055 764	-401 812	159 165 000	
092645	Kan overføres	28 814 390		28 814 390				28 814 390	547 600 000	28 814 390

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se det årlige rundskrivet R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Havforskningsinstituttet gis fullmakt til å overskride bevilgningene på kap. 926, post 21 og kap. 926, post 21 i forbindelse med gjennomføringen av bestemte oppdragsprosjekter, mot tilsvarende kontraktsfestede innbetalinger til disse prosjektene i 2016 under henholdsvis kap. 3925, post 03 og kap. 3926, post 01. Ved beregning av beløp som kan overføres til 2016 under de nevnte utgiftsbevilgninger, skal alle ubrukte merinntekter og mindreinntekter regnes med, samt eventuell inndekning av foregående års overskridelse på posten. Jmf Statsbudsjettet 2016 - Tildelingsbrev fra NFD av 18.12.2015

Forklaring til bruk av belastningsfullmakter

Havforskningsinstituttet har fått belastningsfullmakt fra Utenriksdepartementet i forbindelse med arbeid til internasjonale prosesser i Arktis og Antarktis som beskrevet i brev til NFD av 17.april 2015 og tildelingsbrev for 2016 til HI fra NFD av 18.12.2015. Det er stilt til rådighet 4,55 MNOK der inntil 0,4 MNOK belastes kap/post 118.01 og inntil 4,15 MNOK belastes kap/post 118.70.171. Utgiftene er ført direkte i Statsregnskapet på ovennevnte budsjettposter. Fullmakten kan ikke delegeres videre og kan ikke benyttes utover budsjettåret 2016.

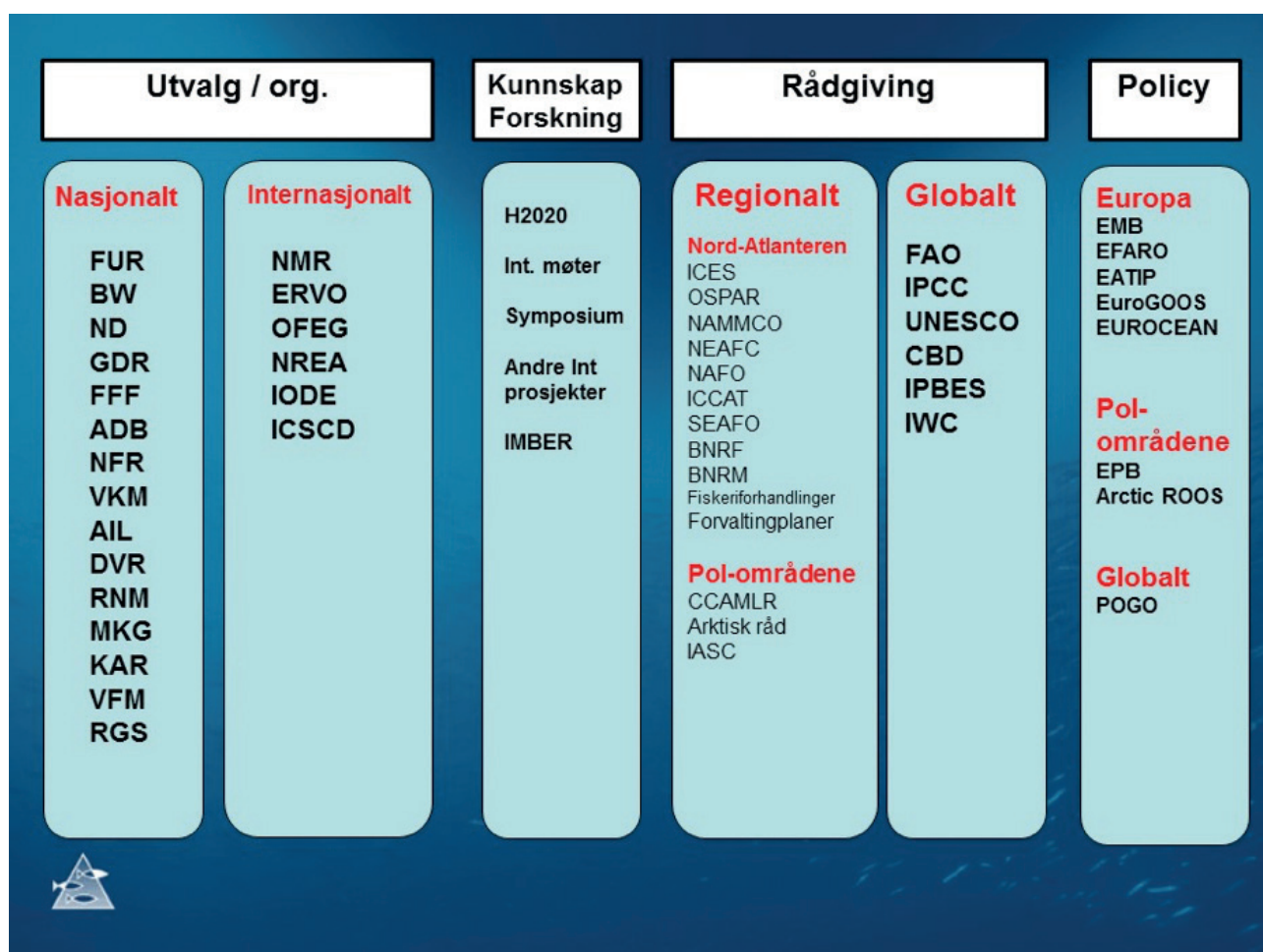
Havforskningsinstituttet har fått belastningsfullmakt fra Utenriksdepartementet i forbindelse med anskaffelse av nytt forskningsfartøy. Midlene er bevilget over kap 165 post 45 med 257,252 MNOK. Utgiftene er ført direkte i Statsregnskapet på ovennevnte budsjettposter. Fullmakten kan ikke delegeres videre. Midlene er forutsatt benyttet i løpet av innværende år, men er overførbare og kan ved behov også benyttes til samme formål neste år.

6.4 ARTSKONTORRAPPORTERING

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2016

	Note	2016	2015
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer		-358 582 885	-331 193 061
Salgs- og leieinntekter		-19 437 096	-15 349 956
Andre inntekter		-1 124 928	-794 377
Sum inntekter fra drift		-379 144 909	-347 337 394
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn og sosiale utgifter		523 487 928	513 631 766
Offentlige refusjoner vedrørende lønn		-14 219 091	-14 100 319
Andre utbetalinger til drift		458 879 729	438 408 571
Sum utbetalinger til drift		968 148 567	937 940 018
Netto rapporterte driftsutgifter		589 003 658	590 602 624
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter		439 865	700 347
Sum investerings- og finansinntekter		439 865	700 347
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer		112 797 206	641 384 796
Utbetaling av finansutgifter		808 958	1 034 050
Sum investerings- og finansutgifter		113 606 164	642 418 846
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		113 166 299	641 718 500
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.		0	0
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader		4 100 000	0
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		4 100 000	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
1987 Nettoføringsordningen		43 868 282	34 311 275
5700 Folketrygdens inntekter - Arbeidsgiveravgift		-60 087 133	-58 584 933
5309 Tilfeldige inntekter (gruppeliv m.m)		-1 095 987	-915 784
Sum inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler		-17 314 838	-25 189 441
Netto utgifter rapportert til bevilgningsregnskapet		688 955 119	1 207 131 683
Oversikt over mellomværende med statskassen			
Eiendeler og gjeld		2016	2015
Fordringer (legg til linjer og vis på konto)		872 993	1 128 147
Kasse (legg til linjer og vis på konto)		17 022	362 281
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank (legg til linjer og vis på konto)		2 157 568	2 482 692
Skyldig skattetrekk		-22 691 620	-21 234 889
Skyldige offentlige avgifter (legg til linjer og vis på konto)		-1 935 143	-1 813 558
Annen gjeld (legg til linjer og vis på konto)		-2 247 326	-3 816 737
Sum mellomværende med statskassen		-23 826 506	-22 892 063

DELTAKELSE I NASJONALE OG INTERNASJONALE FORA

Figur 1. Forklaring av forkortelsene i Tabell 1

For Havforskningsinstituttet (HI) er det samfunnsoppdraget og eierdepartementets anliggender som må ha en første prioritet. Dette innebærer i praksis bilaterale avtaler om fiskeriforvaltning og samarbeid innenfor regionale organisasjoner og arrangementer, samt IWC. Her er det rådgiving om nivå uttak og liknende som står sentralt. For flertallet av ordningene som er nevnt under, og for mesteparten av det norske uttaket av ressurser, er det Det internasjonale rådet for havforskning (ICES) som er den sentrale arenaen for utarbeidelse av råd, men bl.a. NAFO, CCAMLR og

IWC har sine egne vitenskapskomiteer som står for dette. Helt overordnet er det et hovedprinsipp i norsk havpolitikk at beslutninger skal bygge på den beste tilgjengelige vitenskap. Dette er noe vi argumenterer for i alle sammenhenger, og da blir det også viktig at dette følges opp i praksis med involvering av forskningsinstitusjonene i relevante fora. Her står HI sentralt.

Utvalg/Organisasjoner

Både nasjonalt og internasjonal er HI bedt om å bidra inn i ulike

utvalg og organisasjoner, som kan være av ulik varighet. Generelt for denne type aktivitet ansees det som viktig at HI bidrar med sin kunnskap.

Rådgiving Regionalt

Det er omlag 15 bilaterale og regionale ordninger som HI bidrar med rådgivning til, enten gjennom ICES eller via andre vitenskapskomiteer. I de fleste av disse er også HI med i forhandlingsdelegasjoner til årlige møter. I noen av disse er forskningssamarbeid en del av det større forvaltningssamarbeidet (f.eks. Russland, Grønland). I alle disse ordningene er det snakk om rådgivning om forvaltningstiltak for fiskerier. Videre på regionalt nivå er det havmiljøorganisasjonen for nord-atlanteneren (OSPAR) og Arktisk råd som er de sentrale. OSPAR dekker et spekter av havmiljøsaker fra forurensing til biodiversitet. Det norske arbeidet ledes av Klima- og Miljødepartementet (KLD). Arktisk råd dekker det arktiske området ned til 62-graden i norske områder. Arbeidet der fokuserer klimaspørsmål, forurensing og bevaring av naturmangfold og blir stadig viktigere for norsk politikk på disse områdene. Gitt at mesteparten av norske havområder ligger nord for 62-graden er dette en viktig arena. Arktisk råd står sentralt når det gjelder gjennomføring av økosystembasert forvaltning i Arktis, og har ellers nylig forhandlet ferdig en avtale om internasjonalt forskningssamarbeid.

Rådgiving Globalt

Norge har vektlegging av forskning og vitenskap som et overordnet prinsipp i sin havpolitikk. I forhold til HI sitt samfunnsoppdrag og det globale nivået er FAO med sin Committee of Fisheries den viktigste av disse, men også andre FN-organer som UNEP, Generalforsamlingen, UNESCO/IOC og Biomangfoldkonvensjonen (CBD) har omfattende marine aktiviteter der HI kan gi (og har gitt) relevant rådgivning. Et poeng her er at prosessene under Generalforsamlingen i FN over tid blir stadig viktigere. Eksempelvis forhandles det nå om en global biodiversitetsavtale. Her har HI vært inne med rådgivning i det forberedende arbeidet. En viktig dimensjon i det globale arbeidet er ulike assessments som gjennomføres i regi av flere av de nevnte organene. Her er norsk deltakelse viktig bl.a. for å kunne følge med i hva som skjer og om mulig påvirke innholdet. Et eksempel er World Ocean Assessment under Generalforsamlingen, et annet er det internasjonale panelet for vurdering av biodiversitet (IPBES), et tredje er det internasjonale klimapanelet (IPCC).

Policy

Som medlem av disse organisasjonene er HI med på å utforming av fremtidige marine forskning agendaen innen Europa (f.eks. H2020) og globalt. I tillegg er det et formål å sikre at hav er høyt oppe på den politiske agendaen, regionalt og globalt.

Bestilling av deltagelse fra departementer og direktorater

Ved siden av rådgivningsoppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet (NFD), er det ett sett av rådgivningsoppdrag som etterspørres av andre forvaltningsmyndigheter, så som KLD og Miljødirektoratet, Utenriksdepartementet og NORAD, med flere. Det dreier seg om bidrag til forvaltningsplaner, ymse miljøsamarbeid

(f.eks. Russland), deltakelse i FN-prosesser, Arktisk råd, CCAMLR, med mere. En vurdering av hvilke internasjonale fora som er viktige for HI å delta i, krever en klargjøring av kriteriene en slik vurdering må bygge på. Helt overordnet er det et hovedprinsipp i norsk havpolitikk at beslutninger skal bygge på den beste tilgjengelige vitenskap. Dette er noe vi argumenterer for i alle sammenhenger, og da blir det også viktig at dette følges opp i praksis med involvering av forskningsinstitusjonene i relevante fora. Her står selvsagt HI sentralt.

En generell utfordring som bør tas opp med departementer/direktorater er deres modell med å utpeke enkeltpersoner direkte. Det er tatt opp tidligere uten noen respons fra f.eks. KLD/MD. For alle praktiske forhold kan det betraktes som at instituttet ikke er representert, og at innspillene fra de utpekte er å betrakte som individuelle innspill. Foreslår en modell hvor f.eks. KLD/MD ber instituttet peke ut de aktuelle representantene og at det i deltakerlistene tydelig er listet Havforskningsinstituttet som medlem.

TABELL 1. OVERSIKTEN FØLGER INNHOLDET I FIGUR 1 OVENFOR.

NASJONALE utvalg og organisasjoner

BESTILLINGER FRA NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENTET

AIL	Arbeidsgruppe for internasjonale laksesaker
ADB	Artsdatabanken
BW	Barents Watch
DVR	Direktoratsgruppen for vannrammedirektivet
FFF	Fiskerifaglig forum for utviklingssamarbeid
FUR	Faglig utvalg for ressursforskning
GDR	Geodatarådet
KAR	Kriseutvalg for atomberedskap, rådgiver
MKG	Miljødirektoratets konsultasjonsgruppe
ND	Norge Digitalt
Forskningsrådet – Dialoggruppe (...)	Forskningsrådets Dialogarena for forskningsinfrastruktur mellom Forskningsrådet og forskningsinstitusjoner
Forskningsrådet- Instituttledermøte	Instituttledermøte primærnæringsinstituttene
RGS	Rådgivende gruppe for skipsforlis
RNM	Rådgivende gruppe for prioritering av innsats og vurdering av skader på naturressurser ved akutt forurensing av marint miljø
VFM	Vitenskapskomiteen for Mattrygghet
VKL	Vitenskapelig råd for lakseforvaltning

Andre nasjonale fora

Bergen Næringsråd

Bjerknessenteret

BTO Bergen teknologioverføring

Ressursgruppe Marin

Seafood Innovation Cluster

INTERNASJONALE Inkludert bestillinger fra Nærings- og fiskeridepartementet

UTVALG OG ORGANISASJONER

ERVO	European Research Vessel Operators
ICSCD	International Council for Science Communication on Data
IODE	a) International Oceanographic Data and information Exchange
NMR	Nordisk ministerråd b) deltagelse i fiskeri- og havbruksfora b) Deltagelse i arbeidsgruppe fish
NREA	Norsk-russisk ekspertgruppe for atomberedskap
OFEG	Ocean Facilities Exchange Group

FORSKNING / KUNNSKAP

Horisont 2020 (European Comission)	Horisont 2020-prosjekter)
Inter møter	
IMBER	Integrated Marine Biogeochemistry and Ecosystem Research

RÅDGIVNING – NORD-ATLANTEREN

BNRF	Blandet norsk-russisk fiskerikommisjon
BNRM	Den blandede norsk-russiske miljøkommisjonen
ICCAT	Den internasjonale konvensjonen for bevaring av atlantisk tunfisk
ICES	International Council for the Exploration of the Sea (deltar i 43 undergrupper)
NAFO	Northwest Atlantic Fisheries Organization a. Generelt b. Økosyst.eval. c. Scientific Council/bestand
NEAFC	North East Atlantic Fisheries Commission
NAMMCO	North Atlantic marine mammals commission
OSPAR	Protecting and conserving the marine environment of the North-East Atlantic and its resources (Oslo-Paris-convention, OSPAR)
SEAFO	South-East Atlantic Fisheries Organisation
Internasjonale forvaltningsplaner	a. Overvåkingsgruppe gruppe b. Faglig forum
Andre forhandlinger	a. Sild b. Makrell c. Kolmule d. Bilateralt EU

RÅDGIVNING – POLOMRÅDENE

Arktisk råd	Arbeidsgrupper: a. PAME – Protection of Arctic Marine Environment b. AMAP – Arctic Monitoring and Assessment Programme c. CAFF – Conservation of Arctic Flora and Fauna d. Working Group integrated assessments for Polhavet med ICES/PICES/Arktisk råd
CCAMLR	Commission for the Conservation of Antarctic Marine Living Resources
IASC	International Arctic Science Committee

RÅDGIVNING GLOBALT

CBD	The Convention on Biological Diversity
Committee of Fisheries	
EAF Nansen Project	Strengthening the Knowledge Base for and Implementing an Ecosystem Approach to Marine Fisheries in Developing Countries
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations – Common Oceans Technical Advisory Group
IPBES	Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Service
IPCC	Intergovernmental panel on Climate Change
IWC	The International Whaling Commission

POLICY EUROPA

EATIP	European Aquaculture Technology and Innovation Platform
EMB	European Marine Board
EFARO	The European Fisheries and Aquaculture Research Organisations
EIONET	European Environment Information and Observation Network
EUROCEAN	The European Centre for information on Marine Science and Technology
EUROGOOS	European Global Ocean Observing System
NOOS	North West European Shelf Operational Oceanographic System

POLICY POLOMRÅDENE

Arctic ROOS,	Arctic Regional Ocean Observing System
EPB	European Polar Board

POLICY - GLOBALT

POGO	Partnership for Observation of the global Oceans

